

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

МАСТЕР РАД

ДИРЕКЦИЈА ПОЛИЦИЈЕ

Ментор: Доц. др Милош Прица

Студент: Габријела Димитријевић

Број индекса МО 19/18-УП

НИШ, 2020

САДРЖАЈ:

УВОД.....	4
Глава 1.	
НАСТАНАК И РАЗВОЈ ПОЛИЦИЈЕ	6
1. Полазно гледиште.....	6
2. Настанак полиције у старој Грчкој и Риму	8
3. Корени настанка модерне полиције	10
4. Утврђивање појма полиције у 20. веку.....	13
Глава 2.	
НАСТАНАК И РАЗВОЈ ПОЛИЦИЈЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ	16
1. Општи осврт.....	16
2. Полиција у Србији почетком 20. века и за време Краљевине Срба, Хрвата.....	22
3. Полиција у периоду и после Другог светског рата.....	26
4. Врсте полиције у важећем поретку Републике Србије.....	30
Глава 3.	
ПОЛИЦИЈА КАО ОРГАН ДРЖАВНЕ УПРАВЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ.....	32
1. Опште гледиште о полицији као органу државне управе.....	32
2. Појам полиције у органском смислу.....	35
3. Појам полиције у функционалном смислу	39
Глава 4.	
ПРИНЦИПИ УСТРОЈСТВА ПОЛИЦИЈЕ КАО ОРГАНА ДРЖАВНЕ УПРАВЕ.....	55
1. Реални принцип.....	56
2. Територијални принцип	58
3. Персонални принцип.....	60
4. Херархијски принцип.....	60
5. Инкосни принцип.....	62
Глава 5.	
ОРГАНИЗАЦИОНА СТРУКТУРА МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА И ДИРЕКЦИЈЕ ПОЛИЦИЈЕ	64
1. Принципи организације унутрашњих послова у Републици Србији.....	64
2. Организационе јединице у седишту Дирекције полиције.....	69
2.1. Управа криминалистичке полиције.....	72
2.2. Службу за борбу против организованог криминала	73
2.3. Службу за сузбијање криминала.....	74
2.4. Службу за откривање ратних злочина.....	75

2.5. Службу за специјалне истражне методе.....	76
2.6. Службу за криминалистичко- обавештајне послове и прикривене иследнике....	76
2.7. Службу за криминалистичку аналитику.....	77
2.8. Службу за борбу против тероризма и екстремизма.....	78
2.9. Службу за превенцију наркоманије и сузбијање кријумчарења наркотика	78
2.10. Одељење за опсервацију и документовање.....	79
2.11. Одсек за унапређење послова превенције криминала.....	79
2.12. Национални центар за криминалистичку форензику.....	79
2.13. Управа полиције.....	81
2.14. Управа за обезбеђење одређених личности и објеката.....	82
2.15. Јединица за заштиту.....	84
2.16. Управа саобраћајне полиције.....	84
2.17. Управа граничне полиције.....	85
2.18. Управа за управне послове.....	88
2.19. Оперативни центар.....	90
2.20. Жандармерија.....	91
2.21. Специјална антитерористичка јединица.....	95
2.22. Противтерористичка јединица.....	97
2.23. Хеликоптерска јединица.....	99
2.24. Преговарачки тим.....	101
3. Организационе јединице ван седишта Дирекције полиције.....	104
3.1. Организација и надлежност полицијских станица.....	106
3.2. Организација и подела подручија полицијске испоставе.....	107
3.3. Сектори у Министарству Унутрашњих послова.....	110
4. Остале организационе јединице у министарству унутрашњих послова.....	113

Глава 6.

ОДНОС МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА, ДИРЕКЦИЈЕ ПОЛИЦИЈЕ И УНУТРАШЊИХ ОРГАНИЗАЦИОНИХ ЈЕДИНИЦА.....	115
1. Јединство власти у ресору унутрашњих послова.....	115
2. Однос министарства унутрашњих послова и дирекције полиције.....	123
3. Однос министра унутрашњих послова и директора полиције.....	128
Закључак.....	131
Литература.....	133

Увод

Појава функције полиције део је процеса настанка политичких предуслова цивилизације. Иако су за настанак државе били неопходни економски, културни, као и географски предуслови, кључни моменат еволуције људске заједнице из родовско племенских заједница у државу јесте стварање првобитних облика политичких и војних институција. Као основни разлог њиховог настанка јесте потреба за освајањем и поробљавањем ради стицања економских ресурса. Прве облике и форме полиције се уочавају у примитивним друштвима предржавног карактера, а настанком државе она добија дефинисану форму. Полиција се у почетку није могла одвојити од војне структуре, у организационом као и функционалном смислу. Употреба физичке силе у друштву је у почетку била израз незадовољства појединца да би временом прешла на племенске органе власти који преузимају улогу друштвене регулације. Ти племенски органи постају носиоци политичке, полицијске као и економске доминације у друштву. Даљи развој друштва довео је до поделе рада у друштвеним заједницама, јаснијег стварања државних функција.

Одржавање реда унутар друштва била је потреба људи од када постоји разуман човек. Управо потреба за редом у друштву извор је легитимитета полиције. Настанком социјалне неједнакости, и њеним превладавањем настаје и потреба за креирањем посебног принудног инструмента.

Држава пролази кроз сталне промене у функционалном и у организационом смислу. Основни услов функционисања органа унутрашњих послова је изградња одељења који ће имати задовољавајући ниво флексибилности. Полиција се налази у средишту проблема успостављања равнотеже између управљања као битне функције државе, и слобода и права грађана.

У свим демократским друштвима успешност полиције мери се и цени кроз стање безбедности у држави. Полиција у свакој држави представља темељни ослонац

система безбедности, али за стање безбедности, ма какво оно било, полиција сама не сноси одговорност. Стање безбедности у држави представља полазиште за функционално организовање полиције, при чему важну улогу имају величина и број становника неке државе, дужина и карактеристике државне границе, те угроженост транснационалним и прекограничним криминалитетом и тероризмом. Унутрашњи чиниоци који детерминишу организацију полиције првенствено су послови и задаци које она мора да оствари, организацијски ресурси којима располаже (број и структура кадрова и средстава, техника, технологија и методологије рада, програми и планови деловања итд.)

Дирекција полиције као један од најзначајнијих органа државне управе мењала је своје облике током развоја људске цивилизације. Са обзиром да је њен примарни циљ очување реда и мира као и безбедности у друштвеној заједници, која је уједно значајна за развој друштва те због тога сматрам да је неопходно овој теми посветити изузетну пажњу и указати на нужност њеног постојања. То је уједно био и разлог због чега је ова тема била одбарна.

У овом раду биће речи о самом настанку и развоју полиције кроз историју као и мењању њених организационих облика, затим ће бити речи о полицији као органу управе и њеној улози у институционалном поретку јавне власти. Следећа тема која је обрађена у раду јесте полиција у органском и функционалном смислу, као и разлике између та два гледишта. Следећа тема којој је посвећена значајна пажња јесу принципи устројства полиције као органа државне управе. Осим тога, у раду је изложена организациона структура МУП-а и Дирекције полиције као организационе јединице у саставу МУП-а, при чему је сваком од њих посвећена посебна пажња, као и осталим организационим јединицама у седишту и ван седишта Дирекције полиције. Напоследку, анализирали смо и однос између Министарства унутрашњих послова, Дирекције полиције и унутрашњих организационих јединица.

НАСТАНАК И РАЗВОЈ ПОЛИЦИЈЕ

1. Полазно гледиште

Прве форме полиције јављају се у доба првобитних заједница тј. у добу у коме су људи били социјализовани кроз родовско племенске заједнице. Постоје четири фазе развоја. У првој фази, доминира систем узајамне помоћи између чланова заједнице, без међусобне поделе рада. Спорови међу члановима заједнице се решавају арбитражом и посредовањем, док је контрола над основним добрима доступна свима. Нема специјализоване полицијске улоге. У другој фази, племенске старешине распоређују стечена добра на све чланове заједнице. Полицијских органа нема, а у случају потребе, вредности попут материјалних добара и реда у заједници штите сви њени чланови. Присутна је повремена полиција. У трећој фази, постоји сложена расподела материјалних добара, вишак производа задржава племенски старешина, делећи га племенској елити. У четвртој фази, долази до наслеђивања положаја племенског вође и развоја племенско војне аристократије. Долази до стварања услова за транзицију првобитне заједнице у класно друштво.

У периоду распада феудализма и времену настанка грађанске политичке мисли (од 15. до 18. века) мењају се погледи на политику и она се посматра и анализира као друштвена реалност. Оно што је карактеристично з рану фазу средњег века јесте то што примењивани сви облици насиља, карактеристичан за груб и примитиван облик аутократског политичког система. У каснијем периоду, у којем је суверена власт једина државна власт, осујећене су иницијативе за демократски развој друштва. У конкретном функционисању организоване физичке репресије у монархистичким режимима и полиција добила важну улогу, имала је своју организацију по узору на војну организацију. Бруталност полиције била је оличене у страху који су изазивали те није могла да функционише без политичке доминације.

Све је то довело до развоја полиције и њене репресије која се огледала кроз полицијску тортуру најгрубљег облика. То уједно представља и зачетак полицијске државе, која својом организацијом у односу на ранији период не умањује репресију, него је својим методама умножава и појачава кроз физичке и психолошке облике терора. Физичка злостављања од стране полиције била су карактеристична за те друштвене односе са свим видовима обесправљења и искоришћавања радника и сељака. Њена легитимност била је одређена вољом владара.

У тадашњим владајућим системима, владајућа елита је почивала на темељу филозофске антропологије, њени циљеви су били упућени пре свега на то да се полицијски апарат усмери на заштиту и послужи као одбрамбени механизам против свих модернизација њихових друштвених структура. Све је ово представљало основ за касније ефикасније организационо успостављање органа који су имали монопол легитимне примене насиља. У средњем веку долази до баланса односа између политике и полицијског оперативног деловања. Убрзо су због проблема проблема, војне структуре предузимале одговорност за одржавање унутрашњег реда и безбедности и полицијски послови у потпуности почињу да се извршавају ангажовањем војно-полицијских снага. Током 16. века, полиција добија своје изворно значење (нарочито у Француској) и улога постаје унутрашња заштита и надзорна компонента.¹

Развој модерне науке о управи утицала је и на настанак науке о полицији. Промене које су биле актуелне у 18. и 19. веку утицале су на истицање грађанских права. Убрзо се држава ставља под политичку контролу колективних тела која изражавају вољу грађана. Као одлучујући политички захтев истиче се владавина закона, а не људи, коју треба да спроводи државни апарат на основу утврђених правних норми. Оно што је карактеристично за раније периоде, а посебно у 16. и 17. веку, јесте облик полицијске организације који је био присутан у политичким режимима где је била изражена самовоља власти, која се испољавала у извршно-управним органима

¹ Р. Маслеша, Теорије и системи сигурности, Магистрат, Сарајево, 2001, стр. 163.

(полицијска контрола штампе, скупова, састанака, полицијско прислушкивање, праћење грађана, одсуство правних норми које су релевантне за уставно-правну државу и др.). Што је карактеристично за режимим апсолутне монархије тога доба. Тако настаје и назив политичка полиција (тајна полиција) чија се основна улога сводила на одржавање постојећег поретка свим расположивим средствима принуде према члановима заједнице. Целокупан управни апарат полиције који настоји да самостално предузима свеукупну заштитну улогу у држави, заједно са војском, која је одговорна једино монарху. Такава организација била је успостављена и у Француској. За време владавине француског краља Луја XIV. својим едиктом 1667. године успостављен је *licute nant de police*, чији је задатак да обједини свеукупан полицијски састав и да њиме управља. Па је у овој земљи у 18. веку организована полиција у централизованом форми и израђен први полицијски устав тзв. *Premier livre de matieres*.

Током историје развоја државе, полиција је мењала своје облике и организационе делове.

2. Настанак полиције у старој Грчкој и Риму

Сама реч „полиција“ је током 19. и 20. века имала другачије значење, најближе значењу грчке речи „политеја“, којим се означава целокупно државно управљање у интересу државе и грађана, као и поредак који је из таквог уређења настао (начин живота и унутрашњег уређења друштвене заједнице или општа ствар свих грађана полиса)², Римљани су од ове речи створили појам *politia*.³

У старом веку постојали су неки облици полиције, тако су у Египту постојали још почетком 3. миленијума п. н. е. посебни службеници задужени за безбедност у

² Љ. Тадић, Наука о политици, Рад, Београд, 1988, стр. 17.

³ Аристотел је у својој Политици појам „политеја“ употребљавао да означи идеалан облик државног уређења на средини између демократије и олигархије, у којем су полицијски задаци које врше астиноми и други полицијски органи само један од неопходних елемената. Дакле, између термина „политеја“ схваћеног на Аристотелов начин и полиције схваћене у данашњем смислу не постоји једнакост, о чему говори и савремени грчки термин за полицију: астиномија. (Аристотел, Политика, Култура, Београд, 1970, стр. 215–216; Б. Бабовић, Полиција у свјетском поретку, НЕА, Београд, 1997, стр. 12–13. и Б. Милосављевић, Наука о полицији, Полицијска академија, Београд, 1997, стр. 3.

египатским провинцијама а полицијска организација, која се односила на чување фараонских и других гробова, први пут помиње 1340. године п. н. е. Оваква форма полиције постојала је и у старим цивилизацијама, као што су домородачки Индијанци. Код Астека су постојали комесари задужени за одржавање реда, а код Инка полицијски функционер који је био задужен за десет породица које је даноноћно надгледао. У Грчкој и Риму у састав полиције су узимани робови, зато што су слободни грађани тај посао сматрали понижавајућим. За Атину је карактеристично да је полицијску делатност обављало више тела и органа. Делатност надзора над странцима вршио је полиарх, а уличну и трговачку полицију је чинило неколико чиновничких група са по десет чланова. Астиноми су водили бригу о стању улица, вршили надзор над грађевинским радовима, а имали су и право изрицања новчаних казни за мање преступе. Ред на трговима одржавали су агерономи који су водили рачуна и о томе да трговци не продају фалсификовану робу. Након Пелопонеског рата образовани су и периполи⁴, стални одред лако наоружаних људи, који су вршили послове пограничне страже. Са развојем Римске државе убрзан је процес и развој државних органа и функција. држава је своју владавину проширила готово на читав свет и такву владавину одржала у периоду од скоро хиљаду година. Пораст популације за време Римске империје наметнули су потребу формирања сложеног и разгранатог државног апарата у којем су послови одржавања јавног реда и мира заузели веома значајно место⁵.

Тако су у првој фази организације полиције постојали изборни органи едили који су били задужени за одржавање јавног реда и мира, безбедност на путевима и гашење пожара, у чему су им помагали помоћници и робови као полицијска трупа. Реформама Октавијана Августа (27. г. п. н. е – 14. г. п. н. е.) створена је полиција као посебна професионална служба државе. Главни полицијски орган постао је градски префект (*praefectus urbi*), надлежан за Рим и ближу околину, који је поред полицијских послова бринуо и о градским комуналним службама и вршио судску функцију док су командири ноћне страже (*praefectus vigilum*), која је бројила око

⁴ Ibidem, str.403.

⁵ С. Нешковић, Безбедност и реформе у Србији, Институт за политичке студије, Београд, 2006, стр. 77–78.

1.000 људи, задужених за одржавање реда и обављање противпожарних дужности. Њему су на располагању биле и посебне полицијске снаге састављене од римских грађана, тзв. *cohortes urbanae*, организоване по војном принципу и повезане са преторијанском гардом, која је, поред заштите императора, имала и улогу политичке полиције. Тип државне организације какав је увео Август трајао је без значајнијих промена скоро четири века. За време владавине Трајана основана је посебна служба за откривање и истраживање злочина – фрументарији, који су првобитно служили као војници задужени за исхрану својих јединица, да би временом преузели посао прикупљања информација о разним догађајима у провинцијама. Фрументарији су, значајно утицали на пропорционално јачању улоге и утицаја самог цара⁶.

3. Корени настанка модерне полиције

У периоду од краја 15. до почетка 16. века долази до значајне регресије у односу на достигнути степен развоја свих државних институција у старом веку па и на полицију. Од 15. до 18. века у већини европских земаља које су на преласку из феудализма у капитализам јављају се апсолутистичке монархије на чијем су челу апсолутни монарси којима су подређени и војска и снажна централизована управа, за коју се користи термин полиција. Изузев војске, остала унутрашња управа делила се на тзв. полицију сигурности, која је обухватала личну и имовинску сигурност и ред унутар земље, као и прописе о обезбеђењу сигурности у деловању државних органа, и тзв. полицију благостања, задужену за бригу о здрављу, моралу, исхрани, земљорадњи, трговини, занатству, просвети итд⁷. У Француској се у том периоду полиција схвата веома широко, јер правосуђе, финансије и полиција обухватају целокупну делатност државе, изузев одбране. Све полицијске задатке, обављали су полицијски комесари краљеви намесници као и служба стрелаца, пољска стража од које (*marechaussee*) ће касније формирати жандармерија. Луј XIV је створио и прву модерну политичку полицију. Енглеска се у овом периоду више окренула традицији локалне самоуправе где су полицијске задатке обављали изабрани локални

⁶ С. Нешковић, Безбедност и реформе у Србији, наведено дело, стр. 79.

⁷ Ф. Тарановски, Енциклопедија права, Геца Кон, Београд, 1923, стр. 378.

полицајци (constable) грофовијски (окружни) шерифи са помоћним особљем (county forces) и градске полиције. Посао проглашавања локалних полицајаца постепено прелази на округе и провинције, а јављају се и први напори са увођењем плаћања полиције из јавних прихода и стварањем специјалних полиција (нпр. речна полиција на Темзи).⁸

Велике промене које су се одиграле у свим аспектима друштва крајем 18. и почетком 19. века (индустријска револуција, социјалне револуције итд.) натерале су апсолутне монархије да постепено уступе место уставним, како би се деловање управе уклопило у правни поредак. Онда је дошло до поделе управне структуре (на министарства), и професионализације рада управе која се подређује правној и политичкој контроли. Полицијски задаци полако су се фокусирали на превенцију и репресију криминалитета, одржавање реда и мира у друштву и на заштиту поретка. Из полицијске надлежности пребацују се многи задаци управне природе и поверавају се посебним ресорима.

Полиција, тако доживљава значајне промене које се тичу њених задатака, положаја, метода рада и организације, иако су идеје правне државе најспорије прихватане управо у овој области. На неопходност реформе полиције утицали су и процеси урбанизације, праћени слабом социјалном контролом и порастом криминалитета, развој тржишта и саобраћаја и др. Сам напредак, научне и технолошке револуције доносе бројне новине од којих неке захтевају регулисање и контролу (нпр. Развој превозних средстава и усложњавање саобраћаја), а друге су примењиве на подручју полицијског рада. Постепено је образовни и културни ниво становништва напредовао, те се тако мењало и полицијско деловање у правцу демократизације, легитимизације и опадања улоге принуде⁹.

С тога се 18. век се сматра веком настанка модерне полиције, чиме се постепено прелази у другу фазу развоја полиције. Држава која се сматра зачетком модерне

⁸ Б. Милосављевић, Наука о полицији, наведено дело, стр. 73–81.

⁹ С. Нешковић, Безбедност и реформе у Србији, наведено дело, стр. 81.

полиције јесте Француска, од које је већина европских земаља (као и неке ваневропске) преузела уређење полиције. Након Француске револуције, полицијска овлашћења се прво враћају градским властима, а бирачи именују полицијске комесаре, док батаљони националне гарде обезбеђују јавни ред и мир.

За годину оснивања Министарства опште полиције се узима 1796. година, а *Marechaussee* се реорганизује у име „Националне жандармерије“. Осим постојања две основне полицијске организације (националне безбедности и националне жандармерије), у 19. веку се формира и функционална подела на судску (која истражује кривична дела као помоћни и извршни орган правосуђа) и општу административну (која има општи задатак да успостави јавни ред, безбедност и јавно здравље) полицију. Успостављају се и специјалне административне полиције за поједине управне гране (санитетска, поморске, полиција индустрије и трговине), затим ће типичне полицијске послове из надлежности гранских полиција преузети Министарство унутрашњих послова и за њих ће бити створене посебне службе, или ће гранске полиције наставити да постоје као специјализоване полицијске организације (железничка, поштанска, туристичка и сличне полиције)¹⁰.

Другачији модел полиције, је постојао у Енглеској он је представљао узор за земље англосаксонског подручја. У првим деценијама XIX века полиција у овој земљи долази у центар интересовања због проблема којима је и организационо и функционално била неприлагођена. Роберт Пил, је дао свој допринос првој темељној реформи лондонске полиције од које се формирала Метрополитенска полиција чији је шеф подређен Министарству унутрашњих послова. За полицијске службенике се постепено уводе редовна плата, једнаке униформе, систем звања и полувојни карактер организације, а као начела за рад проглашавају се: строго поштовање закона, забрана прекорачења овлашћења, одговорност, објективност, углађеност, услужност и ослањање на грађане. Систем градских полиција широм Енглеске и Велса учвршћује се актом парламента из 1835. године, а систем

¹⁰ Ibidem, стр.82.

графовијских полиција актом из 1856. године. У Ирској, била је другачија ситуација, пошто је 1787. године основана класична државна полиција, у квазивојничкој традицији, одговорна посебном министру за Ирску, а која представља први модел полиције колонијалног типа¹¹.

Реч „полиција“ имала је различита значења кроз историјске периоде, зато што се мењала улога и организација полиције у самом друштву у зависности од држава. Појам „полиција“ у 14. веку у Француској, Немачкој и неким другим државама означава укупну државну делатност, и/или, уже посебно уређени државни поредак. У европским државама појам „полиција“ ушао је у ширу употребу у 18. веку, док се у апсолутистичким монархијама са развијенијом државном организацијом под њим подразумева цела унутрашња управа и унутрашњи државни послови, осим војске и судства. Како су се развијале управне функције буржоаских држава и стварањем већег броја управних ресора, појам полиције се постепено мењао своје значење, тако да у 18. и делом у 19. веку обухвата још увек релативно широко подручје унутрашње управе, да би при крају 19. века, у функционалном смислу, укључивао углавном послове одржавања јавног реда и мира и сузбијања криминалитета. Ово се догађа у време раздвајања полицијске делатности од делатности осталих ресора унутрашње управе.¹²

4. Утврђивање појма полиције у 20. веку

Појам полиције мењао је своје значење тако да ни у 20. веку није довољно прецизно утврђен. Она се најчешће подразумева као огранак државне власти који се стара о одржавању јавног поретка, личне и имовинске безбедности, затим делатности те власти и особља у њеној служби, као и зграда у којој се налази та власт¹³.

¹¹ Р. Гафиновић, Безбедносна функција државе, Институт за политичке студије, Београд, 2012, стр. 169.

¹² Б. Милосављевић, Наука о полицији, наведено дело, стр. 5.

¹³ М. Вујаклија, Лексикон страних речи и израза, Просвета, Београд, 2003, стр. 703.

У енглеском језику, реч „полиција“ означава: организоване цивилне снаге за одржавање поретка, превенцију и откривање криминалитета и извршавање закона; регулисање и контролу у заједници, специјално у погледу одржавања јавног поретка, сигурности, здравља, морала итд.; одељење владе задужено за извршавање полицијских задатака, посебно оних који се односе на одржавање поретка; било коју групу људи који су службено задужени или запослени ради чувања реда и извршавања закона. У француском језику полиција представља огранак државне власти који се стара о одржавању јавног поретка, личној и имовинској безбедности; зграду у којој су радне просторије органа унутрашњих послова; све агенте те администрације¹⁴.

И поред бројних напора, још увек не постоји сагласност у дефинисању појма „полиција“, што је узроковано пре свега због њене сложености и променљивости, Једну од првих дефиниција полиције дао је енглески аутор Мауби, 1885. године, по којем је полиција „онај део друштвене организације који се непосредно брине око одржавања доброг поретка, односно превенције и откривања повреда тог поретка. Дефиниције полиције се могу класификовати на¹⁵ нормативистичке или функционалистичке, које полазе од функције полиције изведене из норме која прописује шта полиција треба да ради и шта представља; коерцивистичке у којима је критеријум принуде замењен критеријум функције. По овим концепцијама су средства полиције, тј. њена легална могућност да користи силу, важније од историјски променљивих циљева полиције¹⁶.

За разлику од функционалистичких дефиниција у којима је мандат полиције (односно да се не може директно применити на конкретне услове), као и да је сама функција полиције променљива, а да, с друге стране, коерцивистичке дефиниције наглашавају прибегавање сили које је у раду полиције изузетак, а не правило, јавиле су се теорије које покушавају да помире ова два приступа. Појава полиције је део

¹⁴ Nova Larousse enciklopedija, tom III, JRI, Beograd, 1999.

¹⁵ Б. Бабовић, Полиција у светском поретку, наведено дело, стр. 17–20.

¹⁶ E. Bittner, The Functions of the Police in Modern Society, Cambridge, Mass: Oelgeschlager, Gun and Hain, Publishers, Inc, 1980, p. 46.

процеса настанка политичких предуслова цивилизације, пре свега војно-политичких институција власти.

За последњу деценију 20. века карактеристично је формирање полицијске организације за борбу против организованог криминала док у неким државама, у оквиру унутрашњих послова, постоје и организационе јединице за заштиту од елементарних непогода и за интервенције у ванредним околностима. У свим савременим демократијама, у складу са начелом владавине права, полиција постаје потчињена правној контроли.

Када је у питању државна полиција, организована је на нивоу централних државних органа и налази се под њиховом контролом. Док се у неким земљама налази у надлежности министарства унутрашњих послова, у другима се налази у министарству одбране, као што је жандармерија. Притом, контраобавештајна служба, намењена за заштиту државе од спољног угрожавања, може бити организована као део опште полиције или као посебна служба. Исто важи и за политичку полицију, која може бити у саставу опште полиције или самостална служба. Организационо издвајање политичке полиције носи две опасности: оно је обележје репресивног полицијског режима и стални извор опасности за промену карактера државне власти, па и носилаца државне власти. Најпознатији пример такве полиције јесте Гестапо у нацистичкој Немачкој¹⁷. На почетку 21. века постоји у већем броју европских земаља, јесте жандармерија која је имала карактеристике војно политичке структуре. Организована је по војном принципу и у већини земаља над њом надлежност имају и министарство унутрашњих послова и министарство одбране, као нпр. у Италији (карабињери), Француској, Белгији и другим земљама. У Србији, жандармерија се налази у надлежности Министарства унутрашњих послова. А локалну полицију сачињавају полицијске службе које су формиране у склопу система локалних органа власти и налазе се под надзором локалних органа.

¹⁷ Р. Марковић. Уставно право и политичке институције, ИПД Јустинијан, Београд, 2006, стр. 388–402.

Глава 2.

НАСТАНАК И РАЗВОЈ ПОЛИЦИЈЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

1. Општи осврт

У Србији организација полиције мењала је своје облике кроз историјске периоде. Најмеродавнији извори о развоју полиције потичу за време владавине династије Немањића, у 14. веку. У периоду владавине Немањића, полицијски органи су истовремено били и органи унутрашње управе¹⁸. Кефалија, је био градски поглавар или управник жупе он је задужен и за јавну безбедност, а посебно за безбедност на путевима. Управљао је градом и околином, бринуо је о сигурности на путевима, организовао страже. Кефалији су на располагању били људи, одевени у црно одело, који су стражарили по друмовима и чували путнике напада разбојника.

Постојала је подела на ситну и крупну властелу. Крупна властела се називала велможама, а ситна властелчићима. Према Душановом закону имали су надлежност за одржавање реда на територији њиховог властелинства које се сматрало самосталном административном јединицом.

Постојао је и властелин крајишник његова дужност је била да брани део територије коју им је владар поверио и да поставља страже дуж границе. Они су заповедници крајишке војске, користили су се за одбрану као и за офанзивне и плачкашке акције на непријатељској територији када би владар то од њих тражио. Душанов законика каже да властелин крајишник није смео да допусти да се плачкашки одреди који су опљачкали унутрашњост државе повуку преко територије његовог крајишта а у случају да се ово деси морао је седмоструко да надокнади штету (члан 143. Душановог законика).¹⁹

¹⁸ В. Пилиповић, Д. Јовичић, Јавна безбедност, Нови Сад, 2017, стр. 43-49.

¹⁹ М. Благојевић, Крајишта средњовековне Србије, војне крајне у југословенским земљама у новом веку до карловачког мира 1699, Научни скупови САНУ, књ 48, Београд 1989, стр. 27-46.

У том периоду као орган реда појављује се и жупан, он је управљао жупом као административном територијалном јединицом те је био сличан управнику села, а касније је то постао кнез као представник сеоске власти.

Слично задужење као жупан имали су севаст и протосеваст. Они били управници подручја које је освојено од Византије.

Као део полицијске организације јавља се и војвода. После смрти цара Душана, на територији коју нису освојили Турци, организација је углавном остала иста²⁰. Тада почиње период опадања српске средњовековне државе. Долази до њене поделе на фракције, односно области феудалаца и деспота које постепено освајају Турци, да би се на крају то завршило падом Смедерева 1459.године.

Када су Турци дошли на територију Србије наступа епоха Турског утицаја на власт, постепено нестак Српске државе која прелази у Отоманско царство. У том периоду, стаје се са друштвеним и политичким развојем, који је, после многих пропалих устанака Срба током 16. ,17. и 18.века, настављен тек са Првим и Другим српским устанком на почетку 19. века кад је остварен васкрс српске државе.

За развој полиције, посебно место има 18. и 19. век, који су од утицаја на организацију полиције у важећем поретку Републике Србије.

У периоду пре устанка, од 1793-1801. године, значајну улогу у вршењу полицијске власти имали су српски самоуправни органи-кнежинске старешине, које су радиле под надзором турских органа.

У периоду 1801-1804. године, сва државна власт као и полицијска и управна прелази у руке Турака. Током Првог српског устанка нису постојале полицијске организације, али су постојали органи који су вршили полицијску власт. Након пропасти Првог српског устанка долази до постављања турских управних органа. Уз

²⁰ В. Пилиповић, Д.Јовичић, наведено дело, стр.43-49.

раније полицијске дужности које су обављали , они су сада постављени са јаким одредбама припадника војске.

Настанак јавне безбедности у обновљеној Србији јављају се за време револуције 1804-1813. На скупштини одржаној 2. априла полицијска власт у нахијама поверена је војводама и обор кнезовима, у кнежинама је поверена локалним кнезовима. Извршне службенике обор кнезова представљали су голаћи - бећари. После су улогу извршних органа новоустројених судова преузели пандури. Од 1807.године, постепено се стварају судови у чију надлежност спада и део полицијске власти: издавање пасоша, надзором над странцима и њихово протеривање, издавање полицијских наредби, одређивање такси за животне намирнице. У Београду је 30. децембра 1807. године настаје редовна и стална полиција коју су чинили:

- полицајмајстор (управник градске полиције)
- полицај-квартал-мајстори (управници квартова)
- ликтори (помоћници управника задужени за различите ресоре)
- писари и
- униформисани пандури

Историја Србије 19. и 20. века може се посматрати и кроз историјски развој унутрашњих послова. Развој појма „ унутрашњи послови“ у Србији дешава се развојем постфеудалне Србије, након Првог Српског устанка 1804.

Креће се са стварањем Српске националне државе, која постаје све независнија од Турског суверенитета. 15. августа 1805. године образован је Синод , који је био центар управно судске власти а дуже време (уз кнеза) и носилац законодавне власти. Синод је управљач и судија, а уз кнеза постаје и законодавац.

Као попечитељ внатрених дјела (унутрашњих послова) јавља је Јаков Ненадовић коме је Карађорђе Петровић, 1811. године, упутио одговарајућу диплому. Његове дужности нису биле прецизиране, тако да се он старао о реду и сигурности у земљи. То је био покушај да се полицијска власт уреди у потпуности јер су послата упутства

у нахије и кнежине да се у погледу унутрашњих дела обраћају Јакову Ненадовићу од кога ће добијати даља упутства за деловање.²¹ У том периоду почиње историја Министарства унутрашњих послова заједно са полицијом.

На одржаној скупштини 1811, Синод је преименован у „Правитељствујушчи Совјет Србски” који су чинили „попечитељи” новоформираних министарстава.

Правитељствујушчи совјет је и сам вршио одређене полицијске послове (прогонио је и кажњавао бунтовнике, хајдуке, скитнице). Војводе, које су биле на челу једне нахије, такође су вршиле полицијску власт. Кнезови у кнежинама и селима, чија је власт постепено подређена војводама, били су и даље главни полицијски и управни ограни.

Кнез Милош Обреновић је 1815. Године донео одлуку о организовању пандура-опште-државних полицијских органа, задужених за јавни ред и безбедност царинских друмова.

Споразумом између кнеза Милоша и Марашли-Али паше од 1815.године и султанових фермана из 1816. године, започиње период двовлашћа- мешовите српскотурске управе у београдском пашалуку, који траје од 1830. године. У тих 15-так година постоје турски муселими у градовима и паланкама, уз које је „седео по један српски кнез за отправљање послова“. Турски муселим је имао надзорну власт, а српски органи били су фактички носиоци политичких и управних овлашћења. Кнезови и кметови су имали и судску функцију, и њих је постављао лично Милош. Милош и други кнезови су имали наоружане људе- пандуре, који су извршавали стражарске и друге полицијско-извршне послове, а у 1825. години их је било укупно 238. Обновљени совјет српски, добио је и функцију полицијског тела (са одељењем за унутрашње и судске послове) 1825.године.

²¹ В.Пилиповић, Д. Јовичић, наведено дело, стр.43-49.

Кључни моменат у развоју друштвених и политичких односа у Милошевој Србији била је Такова буна 1825.године, која је својим политичким програмом указала на правце даљег развоја односа између кнеза Милоша, старешина и сеоске буржоазије.

Почетком 1827. године, припадности Совјета пренете су на Велики народни суд, који је 13. јануара 1828. године установио функцију варошких полицајаца. У Београду је нарочита полиција, са тројицом полицајаца и варошким кметом основана 28. маја 1828. године.²² Убрзо је у структуру градске полиције уведена и функција буљукбаше (старешине над 22 градска пандура). Хатишерифом из 1830. године Србија је добила независну унутрашњу управу. У једној од одредби Хатишерифа, кнез Милош је добио право да држи „оружану силу ради отклањања немира и нереда и ради земаљске полиције“, а то право су већ имале турске власти.

Управа вароши Београда (установљена 25. априла 1831. године) била је подређена кнезу Милошу и дужности обављала по пропису о владању и начину обављања дужности београдске полиције. Ово је почетак аутономије београдске полиције. На основу одлука Сретењске скупштине 15. 02.1835. године, израђен је нацрт Устава којим је предвиђено Министарство унутрашњих и Министарство војних послова. Кнез Милош је 11. Јула објединио војне и полицијске послове.²³

Са Уставом од 1838. године значајно место у власти заузимају уставобранитељи . Њихов основни циљ је да организацијом власти и стварањем правног поретка створе правну сигурност. Уставом је формирано Министарство унутрашњих дела и први пут су одређене његове уставне надлежности. Враћена је и ранија административно-територијална подела на округе, срезове, села и општине и уведени су сеоски судови, окружни судови као Првостепени и Апелациони суд.

За време уставобранитеља битна су три момента за развој полиције. Прво од 1842. године се успостављају функције Министарства унутрашњих дела, тако да ће

²³ Б. Милосављевић, Увод у полицијске науке, Београд 1994, стр. 55.

континуитет ових органа остати непрекинут све до стварања Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца.

Друго, од 1841. године полицијска служба у Београду добија посебан статус, она се одваја од београдске општине и ставља непосредно под Правитељство. Тада се Београд развија као засебна управна јединица- варош Београд.

И треће, у периоду уставобранитеља се наставља пораст броја чиновника, а међу њима посебно полицијских чиновника.

Успостављањем управе вароши Београда донетим 3. марта 1860. године, она је била под јурисдикцијом Министарства унутрашњих послова.

За теже полицијске послове који превазилазе могућности обичне полиције, у Србији је законом 1860. године формирана прва униформисана и наоружана жандармеријска чета од 120 пешака и 15 коњаника. Пропис о униформи жандармерије донет је 11. јануара 1861. године.

За два века постојања, министарство и полиција су прошли кроз велики број организационих промена и у свему су делили судбину обновљене Србије. Све до стицања независности, Министарство унутрашњих дела имало је значајну улогу. Након добијања аутономије, 1830. године, било је задужено за старање о јавном реду, личној и имовинској сигурности, здрављу, јавном моралу, сиротињи, трговини, занатима, мерама за јавну употребу, поштама, шумама. С обзиром да Србија није имала право на војску, чак су и оружане снаге, спадале у надлежност Министарства унутрашњих дела све до 1862. године, када је коначно оформљено и Министарство војно.

Битни принципи за утемељење унутрашњих послова постављени су 1862. године актом „Устроение Централне Државне Управе у Књажевству Србији“, којим је формирано седам министарстава међу којима је и министарство унутрашњих дела. Када је донет Устав из 1869. године, Државни савет престаје да носи власт и постаје

стручно тело. Законодавну власт врши народна скупштина, управни власт прелази на владу а општа судска власт на судове. Државни савет претвара се у саветодавни орган владе и постепено у специјални управни суд (који ће то постати у правом смислу 1921-1922.године). Први пут се формира Ресор унутрашњих послова као један од управних ресора. На челу управних ресора су се налазили министри. Управних ресора има 8: министарство правде, иностраних послова, унутрашњих послова, министарство војно, министарство грађевине, министарство просвете и црквених дела, министарство народне привреде. Уставом из 1869. године нису мењани принципи значајни за устројство и надлежност Министарства унутрашњих дела, постављени из 1862. године тако да је оно функционисало у складу са тим принципима до 1914. године.

2.Полиција у Србији почетком 20. века и за време Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца

Промене крајем 19. и почетком 20. века, утицале су на унутрашње уређење државе Србије у успостављању и заштити државног поретка, очувању јавног реда, мира и безбедности у држави, где је полиција била значајан орган. Реформа полиције била је један од најважнијих задатака са којима се суочавала актуелна власт у Србији²⁴. Како би настале реформе у полицији морале су да се десе промене у законодавству које су биле подстакнуте историјским догађајима – смена династија у Краљевини Србији, балкански ратови и Први светски рат.

Краљевина Србија је била самостална држава а полицијску власт су вршили окружни и сарски начелници и управник Београда као органи Министарства Унутрашњих послова, све до почетка Првог светског рата.

За време Макензенове офанзиве 1915. Године престоницу је бранио Комбиновани одред, Сремски добровољачки одред и Одред београдске жандармерије. Мајор Драгутин Гавриловић је свој чувени говор одржао војницима другог батаљона X

²⁴Ibidem, стр. 80.

кадровског пука, Сремског одреда и преживелим жандармима. Окићени цвећем војници, добровољци и жандарми су заједно кренули у свој последњи јуриш.

Након ослобођења и уједињења, 1918. године, приметне су биле разлике на територији новостворене Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца наслеђене у области унутрашњих послова од Краљевине Србије, Црне горе и Аустроугарске монархије, требало је доста времена да се те разлике превазиђу. На челу привременог министарства унутрашњих послова се налазио Светозар Прибићевић, оно је основано као тело надлежно за народну безбедност. У Сремским Карловцима је основана Жандармеријска подофицирска школа.

Министарство Унутрашњих послова се званично успоставља као врховна надзорна власт над свим управно-полицијским органима у новоформираној краљевини Срба, Хрвата и Словенаца, 7. децембра 1918. године. Уредбом о формацији, опреми надлежностима, дужности је настала жандармерија. Она постаје саставни део војске са задатком да одржава ред и мир и да обезбеђује извршење закона. Жандармерија је у погледу дисциплине, снабдевања и војне наставе потчињена министру војном, а у погледу употребе, наставе, одржавање јавне безбедности и жандармеријске службе-министру унутрашњих дела. Уредба о устројству Министарства унутрашњих послова донета је 8. маја 1919. године.

Неко време након уједињења у Краљевини СХС постојале су значајне разлике у уређењу полицијске службе. Те разлике су остале све до 1922. године када је унифицирана полицијска организација, а законодавство је уређивано све до 1929. године.

Доношењем закона о унутрашњој управи из 1929. године Министарство унутрашњих послова постављено је врховно надлештво за унутрашњу управу.

Након 1929. године општеуправна власт била је у рукама бана, српских начелника, управника града Београда и градског начелника са овлашћењима које је имао српски

начелник.²⁵ Управа полиције је имала седишта у свакој бановини ,предстојништва су била подређена бану или српском начелнику а полицијски комисионари су формирану по потреби (одлуци министра) за одређене послове за железницу, пристаништа, бања, пограничне послове итд. Београд је имао посебну полицијску управу која је директно била подређена Министарству унутрашњих дела.²⁶

Битно је рећи за овај период да је већ формирана жандармерија, према закону о жандармерији из 1930. године, одређена као помоћни род војске и специјална трупа њен задатак је био да чува јавну безбедност, одржава јавни ред и мир и обезбеђује спровођење закона.

Особље полиције према посебном закону имало је више врста службеника и то: полициске стражаре и агенте, надзорне чиновнике, заповеднике полициске страже и шефове полициских агената док су у жандармерији то били официри, подофицири, кеплари и обични жандарми.²⁷

Жандармерија у Краљевини Југославији бројила је 18.000 људи, те је било очекивано с обзиром на бројност да неко од њих прекорачи своје законска овлашћења, али је задатак власти, што је то било у самом интересу државе, да се брине о свим притужбама на претерану употребу силе, жандармеријску бахатост, те да такве појаве строго дисциплински кажњавају. Уместо тога, режим је олако прелазило преко учесталих посланичких критика које су упућивале на ове негативне појаве, не увиђајући да народ није судио о државној управи према краљу, Скупштини, министрима или мерама које је проводила влада, већ према оним државним представницима с којима је долазило непосредно у додир, дакле пре свега према жандарима и начелницима.

²⁵ Б. Милосављевић, Ibidem, стр.109 и 110.

²⁶ В. Пилиповић, Д. Јовичић, Јавна безбедност, наведено дело, стр.43-49.

²⁷ Д. Алимпић, Полициски речник, Београд, 1924, стр. 14-18.

Гледајући целокупно стање у Краљевини, поједини посланици, као и министар унутарњих послова Живојин Лазић, хвалили су рад жандармерије истичући да су у јужној Србији “жандармеријске станице свратиште за народ”²⁸ као и да у тим деловима Краљевине “никад није било исправније власти и лепшег држања у жандармерији” него у доба шестојануарског режима.

Друштвена реалност у доба шестојануарског режима ипак је била драстично другачија. Жандармеријски поступци су изазивали јавно негодовање и револт грађана, па и отворено насртање на полицију и жандармерију. Надзор над људима, сумњичења политичких противника, изборни притисци, жандармеријска насиља, присилно извлачење признања батинама, нехуман однос према затвореницима и притвореницима, премештања и отпуштања чиновника, пре свега учитеља и судија, никако нису представљали потпуно “изум” шестојануарског режима краља Александра.

Велики број људи у Краљевини Југославији који су имали другачије мишљење од владајућег режима су били проглашени за државне непријатеље, они су константо били сумњичени и надзирани, од стране власти. Сиromаштво као и примитивност који су владали у држави онемогућавале су и стварање доброг полицијског апарата. Полиција и жандармерија су наставиле користити једнако насилне методе као и у доба парламентарног режима.

Узрок тих поступака јесте била ниска образованост и култура жандарма, непостојања традиције, али и несхваћања да је једној држави потребан добар и ефикасан бирократски апарат, али и модерна и добро извежбана жандармерија и полиција, чији је једини циљ да служи држави и брани њене интересе, а никако интересе режима.²⁹

²⁸ Говор Министра унутрашњих послова Живојина Лазића, ХХВИИ. редовни састанак Народне скупштине од 6. 3. 1934. Београд 1934., стр. 514.

²⁹ Ibidem, 493.

Дешавало се да насиља која су чинили полицајци и жандари као појединци поистовећују са читавим режимом, али и државом. Треба имати у виду да је Југославија у периоду од 1929. до 1935. била изложена бројним диверзијама и терористичким нападима у којима су гинули цивили, али и представници државне власти, те да су каткад непримерене полицијске и жандармеријске методе, које је требало дисциплински кажњавати, биле само одговор на насиље коме су били изложени и они сами.

За двадесетак година како је постојала Краљевина створена је полицијска организација уз увођење нових, модерних метода и средстава у раду и коришћење иностраних искуства. Ипак, и ако није било строго централизована, оваква полицијска организација је била оптерећена бројним тешкоћама (наслеђене разлике по уједињењу у бановинама-областима изван Србије, тзв. Шестојануарска диктатура И широка овлашћења полиције, појаве сепаратизма и друго) тако да је о полицији у овом период створен суд као о једној мрачној историјској појави.³⁰

Краљевина Југославија је спадала међу прве осниваче Међународне комисије криминалистичке полиције (1923. године).

Уредом о централној школи за полицијске извршне службенике из 1931. године, основана је Школа у Земуну где су се на шестомесечним курсевима обучавали полицијски службеници, полицијске страже и државни полицијски агенти. Реформом унутрашњих послова из 1940. године, министарство унутрашњих послова дели се на Дирекцију јавне безбедности, Дирекцију националне безбедности и Управу града Београда.

3. Полиција у периоду и после Другог светског рата

Након окупације земље, на почетку Другог светског рата, Министарство унутрашњих послова Краљевине Југославије је наставило да обавља своје задатке у

³⁰ Б. Милосављевић, Наука о полицији, наведено дело, стр.113.

оквиру краљевске владе у избеглиштву, док су његови органи реда у земљи замењени окупационим трупима.

За време рата од 1941. године до 1945. године при народноослободилачким одборима основани су на ослобођеним територијама оперативни одреди, чете и команде водова народне милиције. У развоју полиције, који је уследио од ослобођења, па до деведесетих година, постоји неколико фаза, које се углавном поклапају са фазама уставних промена и уставних аката- 1946, 1953, 1963, 1974, 1990. године.

Када су се ослободиле шире територије, приступило се оснивању одреда чета милиције. Јосиф Броз Тито је верификовао у Дрвару 13. маја 1944. Документ о оснивању Одељења за заштиту народа (ОЗНА) . Овај дан се обележава као нови празник припадника полиције. Први нацрт Повереништва Унутрашњих послова донет је 12.12.1944. године. Дана 7.3.1945. године, Повереништво Унутрашњих послова се преимењује у Министарство Унутрашњих послова.

По Уставу из 1946. године у саставу опште-савезног министарства унутрашњих послова успоставља се Управа и Команда народне милиције, Управа јавне безбедности и Управа државне безбедности. Савезно министарство одређеним пословима руководило непосредно а одређеним пословима преко савезних-републичких министарстава. Први законски акт унутрашњих послова јесте Закон о милицији из 1946. године. Овим законом било је предвиђено да је народна милиција извршни орган управе, војнички организована, наоружана и једнообразно униформисана формација при чему су поред опште постојале и друге врсте милиције: саобраћајна, железничка, ватрогасна и друге. У складу са Уставом и Законом из 1953. године савезна републичка министарства преименована су у секретаријате, чиме је започео континуирани процес децентрализације и преношење надлежности на РСУП-ове.

1953. године формирају се Савезни и Републички секретаријат за Унутрашње послове, а крајем исте године Народна милиција добија и нову униформу.

Тек 18. јула 1956. Године усвојен је Закон о органима унутрашњих послова. У основном закону о унутрашњим пословима, унутрашњи послови спадају у Служби јавне (милиције, сузбијање криминалитета, безбедности и саобраћаја и за пограничне послове) и Служби државне безбедности. Назив Народне милиције промењен је у назив „Милиција“. Савезно извршно веће (9.1.1967.) укида чинове и доноси Уредбу о функцијама, ознакама функције и униформи полиције. Хеликоптерска јединица основана је 1967.године.³¹

После уставних промена из 1971. Као и Устава СФРЈ и републичких и покрајинских устава дешава се нова расподела унутрашњих послова између Федерације и Република, а у Србији између те Републике и покрајине у њеном саставу. По први пут се доноси Закон о државној безбедности 1974. године. Донесен је и усаглашен са уставом и законом о вршењу унутрашњих послова из надлежности савезних органа управе потом су своје законе о унутрашњим пословима донеле и све републике и покрајине, чиме су преузеле велики део ранијих надлежности савезне државе. Тиме су створене претпоставке да се у области унутрашњих послова, односно државне и јавне безбедности, већ и сувише осамостаљене републике и покрајине још брже стичу своју осамосталност.

1976. усвојена је Уредба о униформи милиције Социјалистичке Федеративне Републике Југославије (Социјалистичке Републике Србије) и ознакама звања припадника милиције.

28. септембра 1990. мења се назив из Милиција Социјалистичке Републике Србије у Полиција Републике Србије. Закон о унутрашњим пословима (полиције Републике Србије) донет је 17. јула 1991. године. Упутство о одређивању идентификационог

броја, начину издавања, вођењу евиденције и ношењу службене легитимације и службене значке, донето је 30. септембра 1990. Године.

Након доношења Устава РС 1990. године донесен је Закон о унутрашњим пословима 1991. године који је важио до ступања на снагу Закона о полицији из 2005.године. У међувремену, велика уставна овлашћења бивше савезне Републике Југославије и много мања овлашћења бивше Државне заједнице Србија и Црна гора нису реализована доношењем бројних закона из области унутрашњих послова да би ЦГ напустила заједницу СЦГ 2006.године.

Закон који је имао утицаја на организацију Министарства унутрашњих послова јесте Закон о чиновима који је донет 26. децембра 1990. године а на снагу је ступио 5. јануара 1991. године. Правилник о униформи и ознакама униформисаних припадника полиције донет је 28. септембра 1990. године, а службено потврђен 26. децембра 1990. године (са важношћу од 3. јануара 1991.) Реч „милиција“ је Законом о изменама Закона о унутрашњим пословима Социјалистичке Републике Србије“ је замењена речју „полиција Републике Србије“.

Влада, која је формирана након друштвених промена из октобра 2000. године и одржаних избора за републички парламент почетком 2001. Године, поставила је као своје основне циљеве превазилажење тешког бремена наслеђа, демократизацију и модернизацију земље и њено враћање у међународну заједницу са тежњом да Србија што је пре могуће постане пуноправни члан ЕУ.

Након донетог Устава из 2006. године, РС наставља као самостална, суверена и унитарна држава изграђујући свој правни поредак доносећи и нове законе и друге прописе из области унутрашњих послова.³²

³² С. Милетић, С. Југовић. Право унутрашњих послова, Београд 2016. стр. 43-46.

4. Врсте полиције у важећем поретку Републике Србије

Модерна полиција има сличну поделу у свим савременим државама. Постоје следеће поделе полиције у савременим земљама: Општа полиција и Посебна полиција; Полиција безбедности и Управна полиција; Жандармерија као посебан облик полиције; Полиција Реда и Криминалистичка полиција; Државна и Комунална полиција; Политичка полиција. Осим опште полиције, која обухвата све службе које су надлежне за заштиту јавног реда, постоји тзв. Посебна полиција(Саобраћајна полиција, Ватрогасна полиција, Војна полиција, Финансијска полиција и слично)³³.

Такође постоје и Полиција безбедности и Управна полиција. Управна полиција је данас делимично у надлежности инспекција. Полицију безбедности чине униформисана и неуниформисана лица³⁴. Њима је заједничко да су наоружани оружјима која су довољна за сузбијање лакших повреда јавног реда и мира. Полиција мора располагати средствима за сузбијање тежих повреда јавног реда и мира.

У неким земљама посебно либералног карактера постоје разлике између државне и комуналне полиције. У Француској државна полиција потчињена је шефу државе и министру унутрашњих послова, као и деташираним управним органима. Комунална полиција потчињена је председнику општине и она се стара о очувању јавног реда и мира у дотичној општини. Надлежни државни органи имају само право вета на именовање припадника комуналне полиције.

Код нас по Закону од 2019. године³⁵, постоји поред државне и комунална полиција, с тим што њени припадници не смеју да употребљавају ватрено оружје.

Постоји још и полиција реда и криминалистичка полиција. Полиција реда служи одржавању јавног реда и мира, те она делује превентивно. Криминалистичка полиција служи откривању и привођењу правди починилаца кривичних дела. Код

³³ М.Петровић, М. Прица, Посебно управно право са међународним управним правом, Ниш, 2014, стр. 46-47.

³⁴ Члан 10, Закона о полицији. "Сл. гласник РС" бр. 6/2016 и 87/2018.

³⁵ Закон о комуналној полицији „Сл. гласник РС“ бр.49/2019.

нас те две полиције нису одвојене у организационом смислу, већ представљају јединствену организацију.

Колико год деловало да су полиције различите, оне су дужне да сарађују и да једна другој пружају оперативну помоћ.

Посебан облик полиције је политичка полиција. Она служи одржавању државне безбедности.тј заштити саме државе и државног уређења од лица која је угрожавају, а пре свега то су починиоци политичких кривичних дела.

Глава 3.

ПОЛИЦИЈА КАО ОРГАН ДРЖАВНЕ УПРАВЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

1. Опште гледиште о полицији као органу државне управе

Полазећи од нераскидиве повезаности управе и државе, јер је „савремена“ држава превасходно управна држава, у правној теорији као и законодавству, постало је правило органско и функционално одређивање управе. Органски и функционални појам управе имају свој драгоцени смисао и место у систему управног права и те појмове не треба сукобљавати, као што се то често чини, већ их треба користити и сукцесивно као основне појмове управног права.

У нашем језику постоји широка лепеза значења речи управа. Најчешћи синоним израза „управа“ је израз „администрација“ како у страним тако и у нашем језику. Премда у последњих неколико деценија израз „администрација“ добија и ново уже значење, она означава професионални службенички апарат државе па и других организација. Свеукупност управе можемо сагледати ако је најпре покушамо поделити на мање целине. Једна таква подела је подела на државну управу и недржавну управу. Државна управа је само део свеукупног државног система. Она је једна сложена и углавном херархијски постављена управна структура која чини „кичмени стуб државе“. Међутим појам управе је много шири. Веома разграната управна структура (органи и организације) постоји на локалном нивоу, односно на нивоу локалних самоуправа (општина и градова) који су ван система државне управе. Државна управа Републике Србије је део извршне власти.

Сви органи државне управе се образују законом којим се одређује и њихов делокруг. Рад тих органа подлеже надзору владе, народна скупштина такође врши надзор над радом органа државне управе преко надзора Владе и чланова Владе. Општу структуру државне управе чине републички органи управе и организације, које се деле на: Министарства, органе управе у саставу министарства и посебне

организације³⁶. Неки послови државне управе могу да се повере законом аутономним покрајинама, општинама, градовима и граду Београду. Сви поменути субјекти имају статус имаоца јавних овлашћења.

Министарства су основни вршиоци управних послова државне управе. То су највиши и самостални органи и потчињени су надзору Владе. Законом о министарствима се образују министарства и утврђује се њихова надлежност. Важну улогу као орган државне управе има Министарство унутрашњих послова.

Према важећим законима (Закон о државној управи и Закон о министарствима) државну управу у органском смислу, поред министарстава чине и други органи управе, односно посебне организације. Због тога у теорији преовлађује мишљење органског појма управе. Ако се поменуто мерило примени на тему овог рада у органском смислу, полиција је код нас Министарство унутрашњих послова.

Полиција се може одредити као особен део државне управе, организован ради заштите јавног реда и безбедности грађана, који примењује законом предвиђена полицијска овлашћења. У позитивноправном смислу, полиција је заокружена област рада Министарства унутрашњих послова за коју је у том министарству образована Дирекција полиције. Обавља законом утврђене полицијске и друге послове. Предузима мере из надлежности министарства ради остваривања јавне безбедности и одговорна је за њено отваривање, у складу са законом. Као орган државне управе, полиција има обележја својствена свим органима државне управе. Међутим полиција има нека обележја која су за њу особена.

Прва особеност полиције, у односу на органе државне управе и државне органе уопште, јесте у томе што је заштита државног интереса у „области безбедности“ конкретизована као заштита јавне безбедности, односно безбедности грађана. Да би остварила тај циљ, полиција мора бити овлашћена да врши управне радње које

³⁶ С. Поповић, М. Петровић у сарадњи са М. Прицом, Управно право - општи део, Ниш, 2011, стр. 59-106. П. Димитријевић, Управно право, Ниш, 2019, стр. 62-135.

неизбежно задиру и у индивидуалне слободе и права. Овлашћења полиције да врши такве управне радње неопходна су сваком демократском друштву.

Друга особеност полиције у односу на органе државне управе у основи произилази из њене делатности. Полиција обавља различите послове у различитом правном режиму. Скуп послова које обавља у истом правном режиму чини особену активност полиције. Скуп свих тих активности који се врше у различитим правним режимима чини укупну делатност полиције. Делатност полиције је вишедимензионална. Вршењем тих различитих активности полиција доприноси остваривању различитих правних функција државе то јест функције управе, судства и законодавства. Трећа особеност полиције произилази из делатности полиције, али и из државне организације, јесте право полиције да примењује законом предвиђена полицијска овлашћења која свој врхунац имају у физичкој принуди. То јест мерама принуде и средствима принуде. Четврта особеност полиције у односу на органе државне управе, тј. да је полиција делимично (на) оружани орган јер поседује средства оружане принуде и део људства које је наоружан. Пета особеност јесте тајност рада полиције као један од основних услова њене успешности. Наиме сви органи државне управе и други државни органи (као и полиција) су у обавези да чувају податке који представљају тајну.³⁷

Специфичност управних овлашћења полиције је да њих врши само један орган-Министарство унутрашњих послова. Сва управна овлашћења, из домена полиције припадају само једном носиоцу и када се обављање полицијских послова формирањем локалних полиција децентрализује. Битно је да локалне територијалне јединице ни тада полицијске послове не врше као своје изворне, самоуправне послове.

Природа управних овлашћења полиције разлог је што људски супстрат полиције обележавају посебности које нису својствене вршиоцима управне власти у другим

³⁷ С. Милетић, С. Југовић, Право унутрашњих послова, наведено дело, стр 46-48.

управним подручјима. Реч је особеностима везаним за лична својства и за радни однос.

Неслагање по питању елемената који чине управну функцију уопште, у једном делу теорије резултирало настанком такозваног негативног појма управе. Према овом гледишту, управа је она делатност државе која није ни законодавна ни судска. Ипак негативан појам управе не води утврђивању садржине управне функције.

Управна функција полиције остварује се вршењем активности која се састоји у издавању управних аката и у вршењу управних радњи. Полиција и сви органи државне управе решавају у управним стварима, врше управни надзор и обављају друге управне послове утврђене законом, у истоврасном правном режиму само у различитим областима. Различитост управне функције полиције потиче из санкција. Управа активност је највише заступљена у пословима који се односе на: држављанство, јединствени матични број грађана, личне карте, путне исправе, пребивалиште и боравиште грађана. Значајна је управна активност полиције у пословима који се односе на: безбедност и контролу саобраћаја на путевима, заштиту државне границе и контролу њеног прелажења, боравак странаца, азил, избеглице, набављање држање и ношење оружја и муниције, заштита од пожара...

2. Појам полиције у органском смислу

У литератури постоји неколико дефиниција полиције. Треба рећи да не постоји универзална дефиниција полиције, важећа за све правне системе. Али иако није универзална њена дефиниција, универзална је чињеница њеног постојања у свакој држави. Иако њена организација и надлежности нису истоветне и разликује се од државе до државе постоје огромне сличности, како у организацији и надлежности полиције тако и у методама њеног рада. Будући да је саставни део управе, полиција се као и управа може одредити у органском и функционалном смислу. Органски

појам полиције ослања се на органски појам управе³⁸. На основу свега наведеног можемо закључити да по органском мерилу, полиција је орган државне управе који врши управну делатност³⁹.

Назив органски појам управе, значи да се он заснива се на органу, то јест субјектувршиоцу управе.⁴⁰ Органски појам управе, исто је што и државна управа у органском смислу. Овај појам означава „један део државног апарата или посебне врсте државних органа или организације“, који се означавају као државно управни органи.⁴¹ То је посебна врста државних органа који постоји првенствено ради обављања органа управе (управне делатности, функције, власти). Из овакве дефиниције види се да се органски појам ослања на свој други функционални пол. Овај појам је изведен на основу функционалних елемената и/или организационоформалних обележја, с тим што је функционално мерило примарно. Устав као и изакон из сваке земље, одређују који су то државни органи-органи државне управе. Устав Републике Србије од 2006. године (члан 136.)⁴² каже да послове државне управе обавља Министарство и други органи државне управе одређени законом. Према Закону о државној управи и Закону о министарствима, државну управу у органском смислу, поред министарства чине још и други органи управе и управне, односно посебне организације. По органском теоријском мерилу, целокупна делатност органа државне управе сматра се управном делатношћу. Тај један елемент, који се односи на вршиоца, носиоца активности, довољан је да се целокупна делатност управних органа сматра управном делатношћу. По овом гледишту читава делатност полиције, с обзиром да министарство унутрашњих послова има положај органа државне управе, сматра се управном делатношћу. Ово без обзира на различиту садржину па и правну форму и „вишедимензионалност“ полицијске делатности. С тога органски појам није довољан да се дефинишу својстава управне функције уопште, а самим тим и управна функције полиције. Појам управне функције

³⁹ С. Милетић, С. Југовић Право Унутрашњих послова, Београд, 2016 стр.49.

⁴⁰ Р. Марковић, Управно право, Београд, 2002, стр. 77-79.

⁴¹ Н. Бачанин, Управно право, Крагујевац, 2002, стр. 3.

⁴² Члан 136. Устав Републике Србије („Сл. гласник РС“, број 98/2006).

је, примаран за квалификовање једног државног органа као органа државне управе. Одговор на питање садржине управне функције требало би да нас доведе до функционалног појма управе. По Југовићу, „Управна функција полиције код нас се своди на решавање у полицијским стварима, доношењем управних аката, вршењег управног (унутрашњег и инспекцијског) надзора, вршење управних радњи и обављање других управних послова у области унутрашњих послова. Управо овом активношћу полиција остварује управну функцију из послова њеног делокруга и надлежности“.

Када је реч о овом појму под полицијом се првенствено подразумева класичан државни орган, који се у номенклатури државних органа убраја у органе државне управе. Дакле, према овом мерилу свака активност полиције је управна активност због тога што је полиција орган државне управе.

Полиција јесте орган државне управе који обавља законом утврђене послове а који се првенствено односе на безбедност своје делатности а то је безбедност државе и свих њених грађана⁴³. Да би остварила тај циљ, полиција мора бити овлашћена да врши управне радње које неизбежно задиру и у индивидуалне слободе и права. Напори друштва треба да иду у правцу да се за рад полиције и вршење њених управних радњи створи амбијент правне државе, односно државе у којој се истински поштује начело владавине права.

Према новом Закону о државној управи Србије (2005), министарства, органи управе у саставу министарства и посебне организације, обављају следеће послове државне управе (чл. 12-21)⁴⁴:

-Учествовање у обликовању политике Владе. Органи државне управе припремају нацрте закона, друге прописе и опште акте за Владу и предлажу Влади стратегије

⁴³ С. Милетић, С. Југовић Право унутрашњих послова, наведено дело, стр.50.

⁴⁴Члан 12-21. Закона о државној управи (“Сл. гласник РС.“, бр.79/2005, 101/2007, 95/2010, 99/2014, 47/2018 и 30/2018).

развоја и друге мере којима се обликује политика Владе. Орган управе у саставу министарства учествује у обликовању политике Владе преко министарства.

- Праћење стања. Органи државне управе прате и утврђују стање у областима из свога делокруга, проучавају последице утврђеног стања и, зависно од надлежности, или сами предузимају мере или предлажу Влади доношење прописа и предузимање мера на које је овлашћена.

- Извршавање закона, других прописа и општих аката. Органи државне управе извршавају законе, друге прописе и опште акте Народне скупштине и Владе тако што доносе прописе, решавају у управним стварима, воде евиденције, издају јавне исправе и предузимају управне радње (извршни послови).

- Инспекцијски надзор. Инспекцијским надзором органи државне управе испитују спровођење закона и других прописа непосредним увидом у пословање и поступање физичких и правних лица и, зависно од резултата надзора, изричу мере на које су овлашћени.

- Старање о јавним службама. Органи државне управе старају се да се рад јавних служби одвија према закону.

- Развојни послови. Органи државне управе подстичу и усмеравају развој у областима из свога делокруга, према политици Владе.

-Остали стручни послови. Органи државне управе прикупљају и проучавају податке у областима из свога делокруга, сачињавају анализе, извештаје, информације и друге материјале и врше друге стручне послове којима доприносе развоју области из свог делокруга.

3. Појам полиције у функционалном смислу

На основу свега до сада наведеног, можемо несумњиво закључити да полиција врши и управне активности. Оно што је, спорно јесте да ли се и друге активности полиције на пр. криминалистичке и кривичнопроцесне активности (откривање кривичних дела и проналажење и хватање учинилаца кривичних дела и њихово привођење надлежним органима и др.) могу такође сматрати њеним управним активностима. Међу теоретичарима о томе не постоји јединствено мишљење. Према органском теоријском мерилу, ова активност полиције само посебна управна активност, утврђена прописима о унутрашњим пословима и као таква, независна и потпуно ван кривичног поступка. Друго гледиште је засновано на функционалном теоријском мерилу према којој је ова активност кривичнопроцесна и криминалистичка, утврђена и Законом о кривичном поступку и прописима о унутрашњим пословима, због чега спада у кривичнопроцесне активности, али је макар делом у те активности а делом у вануправне активности полиције које не врши било који други орган државне управе, изузев полиције⁴⁵. Може се уочити да и према органском мерилу, ова активност полиције представља „посебну управну активност“ тј. да се прави разлика између те и друге управне активности полиције. Међутим, ова формална подела не даје нам одговор на питање у чему је та посебност⁴⁶. Одговор на то питање не можемо добити ни применом органског теоријског мерила. По мери овом мерилу, свака активност полиције је управна активност због тога што је МУП орган државне управе. Функционалном гледишту дајемо предност из 2 разлога: општег јер објашњава формално гледиште и усмерава напор ка функционалном одређивању појма управе и тиме ка свођењу садржине управног права. У његове стварне оквири и посебног јер објашњава различите форме деловања полиције и, по њиховој унутрашњој садржини битно различите активности усмерене ка остваривању различитих циљева тј. објашњава различите функције полиције-управну, кривичну, прекршајну и нормативну.

⁴⁵С. Милетић, С. Југовић, Право унутрашњих послова, наведено дело, стр. 50.

Милетић и Југовић за управну функцију кажу да се код нас састоји у издавању управних аката и у вршењу управних радњи⁴⁷ а да се под управним актима подразумевају појединачни правни акти којима се одређује примарна диспозиција“ (примарно правило понашања) за одређене субјекте у конкретним ситуацијама ради извршавања општих заповести садржаних у законима и другим прописима. Под управним радњама подразумевали смо „материјалне операције“ примењивања принуде или ограничења ради непосредне реализације општих и појединачних заповести садржаних у законима и другим прописима као и појединачним актима као и остваривање јавног интереса. Према томе, код управноправних односа, принудно се извршава диспозиција а код прекршајноправних односа, принудно се извршава санкција. За разлику од општег начела, по коме се санкције (које, по правилу, изриче суд) могу примењивати принудом, код многих управних аката се (видели смо) диспозиција примењује принудом зато што је диспозиција управо и садржина управног акта пример који Југовић наводи да се управни акт којим полиција забрањује одржавање неког јавног скупа мора извршити, ако треба и употребом средстава принуде. Ово због тога што би циљ акта (неодржавање забрањеног јавног скупа) постао неостварив ако би се, на пример, чекало претходно испитивање законитости тог акта од стране суда. Због тога се акт има извршити, што не искључује, потом, и испитивање његове законитости. Према томе, разлика између управних аката и осталих аката (кривичних, прекршајних, нормативних) твори и разлику између управне и других активности полиције, а тиме и између њене управне и других функција. Као што сви акти нису управни акти, тако ни све радње нису управне радње. Међутим, у правној теорији далеко је прецизнија дистинкција између управних и других аката, него између управних и других радњи.

И у нашој теорији се под управним радњама обично подразумевају све радње управе, без обзира на њихов карактер. И када се под управним радњама исправно подразумевају само радње којима се врши управна активност, односно управна

⁴⁷ Ibidem.

функција у материјалном смислу, дефиниције, управних радњи нису довољно прецизне у односу на друге материјалне - радње регулисане правним прописима, тј. друге „правне радње“. Недовољно прецизна теоријска одређеност појма управних радњи у односу на остале „правне радње“ пропраћена је и различитим одређивањем врста тих радњи). Поједине управне радње, за које је полиција овлашћена полицијским законима, имају извесна својства карактеристична и за извиђајно-потражне и друге радње за које је полиција овлашћена кривичнопроцесним законима, што додатно увећава „еластичност границе“ између управних и осталих „правних радњи; а тиме и између управне и других функција полиције. Али та граница постоји и може се одредити.

Оно око чега се већина аутора слаже јесте да то није једноставно јер је управо материја права унутрашњих послова, богатством управних и других „правних радњи“, добар пример сложености управноправних и других правних односа. Као што је већ речено држава је, ради остваривања својих друштвених циљева и правних функција, полицију снабдела овлашћењима (и принудом) и задужила је да извршава и своје (полицијске) одлуке, али и да обезбеди извршавање извршних одлука и других државних органа у одређеним ситуацијама. Чињење државе преко полиције усмерено је на настанак правне последице, али и на фактички (стварни) резултат. То чињење (стварни акт, радња, поступање), којим се постиже жељени резултат (успех), може имати интервентни карактер у односу на права грађана (довођење, спровођење, улажење у туђи стан и др.), а и не мора имати такав карактер. Без обзира на то што је у управном праву, углавном због потребе обезбеђивања правне заштите, појам управних радњи временом изузетно проширен, отворено је питање мерила, тј. оправданости тог проширења. Будући да то питање превазилази опсег и намену овог права унутрашњих послова, указаћемо само на неке примере неоправданости прешироког схватања управних радњи. За први пример имамо управноправни однос између полицајца који је овлашћен да захтева (и захтева) удаљење неког лица са места саобраћајне незгоде и тог лица које је дужно да се удаљи. Рекли смо да, ако ово лице не поступи у складу са захтевом, тј. овлашћењем полицајца, полицајац може то лице удаљити употребом средства принуде (на пример, употребом службене палице).

Мере принуде нису санкција (казна), ни одмазда. Законом није утврђена обавеза да се отрпе последице употребљених средстава принуде, већ су утврђене друге обавезе (примарна диспозиција") које се принудно извршавају применом овлашћења за употребу средстава принуде. За трећи пример узмимо прикупљање обавештења о неком лицу, без знања тог лица. Произилази да ни ту не може бити управних радњи, нити управноправног односа јер том лицу није одређено правило понашања, нити је према њему усмерена принуда или ограничење. Ни употреба средства принуде не би могла да се сматра управноправном радњом ако није узрокована неиспуњавањем дужности из управноправног односа. Службених радњи полиције има две врсте. Једне подразумевају и обавезе одређених лица на неко чињење или нечињење, а друге то не подразумевају.⁴⁸

По мишљењу Милетића и Југовића⁴⁹ карактеристично је за право унутрашњих послова да само мањи број наређених радњи лице (субјект дужности) може само да изврши, и то у целости на пример, да се удаљи са одређеног места, да се одазове позиву и дође у службене просторије; делимично на пример, да остане на лицу места и покаже личне исправе приликом легитимисања, или условно на пример, да пружи (обавезно) обавештења полицији, која се радња не може принудно спровести. Насупрот томе, далеко већи број наређених радњи лице (субјект дужности) не може само да изврши, с обзиром на то да сврха тих радњи може да се постигне само деловањем полиције (легитимисање, привођење, претрес, лишење слободе, притвор и др.). По правилу, ове радње не подразумевају и обавезну употребу средстава принуде, већ та употреба следи тек у случају да субјект дужности не извршава „добровољно" своју дужност. Међутим, има ситуација када из тактичких разлога није допуштено да се чека на реаговање субјекта дужности, тј. када се основано може очекивати активан отпор, на пример, отпор више наоружаних лица спремних да употребе оружје у случају лишавања слободе и слично. У таквим ситуацијама употреба средстава принуде претходи наређењу или наређење изостаје јер субјекти дужности морају бити изненађени и савладани брзом акцијом полиције, којом се на

⁴⁸ Ibidem, стр. 53-54.

⁴⁹ Ibidem.

минимум своди могућност њиховог опасног отпора. У таквим ситуацијама, када претходна наређење не обећавају успех, употреба средстава принуде делује као „примарно овлашћење“ (ван „управноправног односа“), а, у ствари, је само једна од више службених радњи које некад могу представљати и извршење неког претходног (управног) акта, и то у виду „моменталног извршења“ тог акта. После овог осврта на управне и друге службене радње полиције и покушаја да неким примерима укажемо на њихову разноврсност и карактер, рецимо и то да полиција предузимањем значајног броја тих службених радњи истовремено остварује три своје функције - управну, кривичну и прекршајну. Међутим, има и таквих службених радњи које се предузимају само у оквиру једне или две активности полиције, тј. радњи којима се остварује само једна или две функције полиције. Тако се, на пример, применом овлашћења, тј. службене радње која се састоји у привременим одузимању предмета, на само унеколико различито правно уређене начине, врши и управна и кривична и прекршајна активност, односно тим активностима остварује одговарајућа функција полиције. Или, на пример, задржавање лица је службена радња која се предузима и у оквиру кривичне и у оквиру прекршајне активности, тј. функције полиције. Међутим, лишавање слободе лица је, на пример, овлашћење, тј. службена радња којом се врши искључиво (једино) кривична активност полиције, односно остварује кривична функција полиције. Нема лишавања слободе у оквиру остваривања прекршајне или управне функције полиције (не треба мешати довођење и задржавање са лишавањем слободе намере да овим негирамо нека далеко шира схватања управних радњи сматрамо да ова глобална и условна подела службених радњи полиције на управне, кривичне и прекршајне радње, може да послужи лакшем разумевању појединих врста тих радњи, овлашћења и група послова (активности) полиције и, следствено томе, различитих функција полиције које се остварују сваком од тих њених различитих активности. Једна службена радња се може појавити некад као кривична, а други пут као прекршајна и слично.. Ове „мешовите радње“ садржане су у конкретним позитивноправним решењима. Полицијски прописи треба да се проучавају у оквиру полицијског и/или права унутрашњих послова, а кривичнопроцесни прописи у оквиру кривичног процесног права итд. Због тога сматрам неприхватљивим сврставање норми из полицијских прописа, које само на посредан, делимичан и

ограничен начин имају везе са кривичним поступком, али и са другим поступцима, у кривично процесно право. Можемо констатовати да полиција врши активност којом доприноси остваривању управне (извршне) функције државе. Тако схваћена управна функција полиције остварује се вршењем активности (обављањем групе послова) која се састоји из издавања управних аката. Управна функција полиције остварује се у посебном правном режиму у односу на правни режим у којем се остварују њене друге функције (кривичноправна, прекршајноправна и нормативна). Тај правни режим утврђен је нормама права унутрашњих послова којима је регулисано вршење управне власти полиције у ситуацији када треба обезбедити остваривање јавне безбедности. Само у том погледу вршење управне власти полиције разликује се од вршења управне власти у другим (одређеним) ситуацијама коју врше други органи државне управе⁵⁰. Полиција ту управну власт врши у једној, а други органи државне управе у другим (одређеним) ситуацијама. Другим речима, полиција и сви други органи државне управе решавају у управним стварима, врше управни надзор и обављају друге управне послове утврђене законом у истоврсном правном режиму, само у различитим областима. Тако, на пример, решавањем у управним стварима полиција врши управну власт према грађанима који остварују одређена права у „области унутрашњих послова“ (држављанство, пребивалиште и боравиште, лична карта, путна исправа и др.), а остали органи државне управе решавањем у управним стварима врше ту (исту управну) власт у неким другим областима. Посебност управне функције полиције у односу на друге функције полиције произлази и из санкција схваћених у ужем смислу, тј. мера које државни орган предузима према прекршиоцу диспозиције. Санкције могу бити примењене и у односу на припадника полиције који врши овлашћење према одређеним субјектима. Те санкције могу бити управне, кривичне или прекршајне (дисциплинска и материјална одговорност, односно кривична и прекршајна одговорност). Санкције могу бити примењене и у односу на субјекте према којима полиција и њени припадници врше овлашћења (присиљавање субјекта да лично изврши радње на које је обавезан). Насупрот томе, шире управне санкције шире су од кривичноправних и прекршајноправних јер су, по правилу, санкције према актима,

⁵⁰ Ibidem, стр.58.

односно предметима насталим на основу аката предузетих противно диспозицији (мењање) укидање и поништавање управних аката, одузимање предмета и сл.). управну функцију полиција остварује вршењем управне активности (групе управних послова) из свог законом утврђеног делокруга и надлежности. Позитивним правом делокруг полиције не мора бити утврђен по врсти послова, већ по материји (питањима) на које се сви ти послови (управни, кривични, прекршајни, нормативни), или неки од тих послова односе.

Према томе, анализа свих норми садржаних у полицијским законима и другим прописима омогућава нам да, поред делокруга, утврдимо и надлежност, дужности и овлашћења полиције, као и врсту активности (група послова - управни, кривични, прекршајни, нормативни) којом се ти, по материји (питањима) различити послови, обављају. Другим речима, послови полиције, групе тих послова (тј. активности) полиције могу се прописима утврдити у материјалном смислу, као што је већ поменути пример да полиција обавља послове који се односе на „одржавање јавног реда“, или други примери који се односе на „безбедност саобраћаја на путевима“ или „контролу прелажења преко државне границе“ и сл. Поред оваквог одређивања послова полиције „по материји, по питањима за која је надлежна, тј. у материјалном смислу, полицијске послове (као групу истоврсних задатака) и активности (као групу истоврсних послова) разликујемо, видели смо, и „по форми“, тј. по правном режиму у којем се врше поједине од тих активности (управна, кривичноправна, прекршајноправна, нормативна. Полазећи од делокруга Министарства, утврђеног одредбама члана 11. Закона о министарствима, и, потом, анализом свих прописа којима су уређени надлежност, дужности, овлашћења, поступак и начин обављања тих послова (набројаних у делокругу), закључујемо да се неки од тих послова обављају вршењем управне активности, у већем или мањем обиму, док се неки послови не обављају вршењем управне активности. Од послова из поменутог делокруга, управна активност је највише заступљена у пословима (материји, питањима) који се односе на: држављанство; јединствени матични број грађана; личне карте; путне исправе; пребивалиште и боравиште грађана. Значајно је управна активност заступљена и у пословима који се односе на: безбедност и контролу

саобраћаја на путевима; заштиту државне границе и контролу њеног прелажења; боравак странаца; азил; избеглице; набављање, држање и ношење оружја и муниције; производњу и промет експлозивних и одређених других опасних материја; заштиту од пожара. Занемарљиво је управна активност заступљена у пословима који се односе на: обезбеђивање јавног реда и обезбеђивање зборова других окупљања грађана; регулисање саобраћаја; безбедност државне границе; међународну сарадњу у области унутрашњих послова, укључујући помоћ и реадмисију; заштиту живота, личне и имовинске безбедности грађана; спречавање кривичних дела и прекршаја; откривање кривичних дела и проналажење и хватање учинилаца кривичних дела и њихово привођење надлежним органима; илегалне миграције; пружање помоћи у случају опасности; обезбеђивање одређених личности и објеката, укључујући страна дипломатска и конзуларна представништва. Оно што могу да закључим на основу свега образложеног да преостају још неке активности (групе послова) полиције чије је вршење подвргнуто различитим правним режимима у односу на правни режим у којем се врши управна активност полиције. Те друге активности, полиције у функционалном смислу, посматрамо као њену кривичну, прекршајну и нормативну активност.

Поред ових функција према материјалном гледишту, постоји и кривична функција полиције⁵¹. Том функцијом полиција спречава и сузбија криминалну активност учинилаца кривичних дела и тако доприноси остваривању судске правне функције државе у кривичним стварима. За разлику од управне функције, чији је полиција носилац у целини (заједно са другим органима државне управе), и то полиција у „области јавне безбедности“ а други органи у осталим областима, кривична функција полиције је „делимична у садржинском (квалитативном) смислу. Ово због тога што је полиција вршилац од стране државе поверене кривичне активности, односно функције усмерене против криминалне активности, али није носилац судске функције државе у „кривичним стварима“. Полиција остваривању те судске функције само доприноси вршењем једног броја својих, међусобно сродних задатака (групе

⁵¹ Ibidem, стр.59-67.

послова, тј. кривичне активности) који су јој законом поверени од стране државе. У том смислу, управна функција полиције је „потпуна“, тј. у области јавне безбедности полиција и започиње и окончава управну активност, односно у целости у области јавне безбедности остварује правну функцију државе (коју јој је држава законом поверила). Насупрот томе, кривична функција полиције је садржински (квалитативно) „делимична“, с обзиром на то да полиција само (једним делом) доприноси остваривању судске правне функције државе, и то у кривичним стварима“. „Спољашња манифестација“ кривичне функције полиције, односно њено испољавање, огледа се у превенцији криминалитета, тј. спречавању кривичних дела, као и у репресији криминалитета, тј. сузбијању кривичних дела, и то појединачним правним и материјалним актима, у складу са законом. С обзиром на то да не постоји „апсолутна превенција неопходна претпоставка за остваривање судске правне функције државе у „кривичним стварима, тј. за вођење кривичног поступка и примену санкција прописаних кривичним правом, јесте откривање кривичних дела и њихових учинилаца. Са изузетком релативно ретких случајева „самопријављивања“ учиниоца и затицања учиниоца на месту извршења кривичног дела, неопходно (сазнање и) откривање кривичног дела манифестује се подношењем кривичне пријаве и, по потреби, допунским предузимањем одређених радњи ради припреме оптужења, односно покретања кривичног поступка. У складу са тим, кривична функција полиције остварује се активношћу која обухвата групу послова који се односе на спречавање, откривање и пријављивање кривичних дела, као и на проналажење и хватање учинилаца кривичних дела и њихово привођење надлежним органима. У вршењу ове активности полиција има више овлашћења утврђених Закоником о кривичном поступку, која се изучавају у оквиру кривичног процесног права. Разуме се, као и други органи који имају овлашћења у кривичном поступку, полиција је дужна да пази на своју надлежност и да поступа у складу са одредбама Законика о кривичном поступку. Посебна полицијска овлашћења, чијом применом се остварује и кривична функција полиције, као и њена прекршајна функција, утврђена су и у полицијским законима. За разумевање кривичне функције полиције битно је разликовати појавне облике активности којом се та функција остварује од правних

форми у којима се она остварује. Целокупна активност не сме да буде у супротности са законом, тј. мора се вршити у утврђеној правној форми.

У упоредном законодавству у законима о кривичном поступку и полицијским законима, овлашћењима, односно мерама и средствима полиције припада централно место.. Трајање мера ограничено је на време потребно да се постигне циљ, или док се не покаже да циљ не може да се постигне. Разуме се, у складу са начелом оперативне независности полиција сама предузима неопходне мере сагласно процени својих дужности на спречавању и сузбијању кривичних дела.

Поједине полицијске мере подразумевају више појединачних аката. На пример, разни облици полицијске контроле најчешће подразумевају распон од утврђивања идентитета (легитимисања) лица, до лишења слободе учиниоца кривичног дела и привременог одузимања (заплене) предмета насталих извршењем кривичног дела и др., и то на основу овлашћења садржаних у Закону о полицији и Законику кривичном поступку.

Треба разликовати полицијске мере које често нису експлицитно нормиране. То су разне „неинтервентне мере” - на пример, приправност потребних полицијских снага због већих спортских приредби и јавних скупова, патроле за спучај опасности од кривичног дела и слична. То су и разне „неформалне мере ; на пример, контакт полиције одговорне за безбедност свих са сазивачем јавног скупа одговорног за одржавање реда на том скупу, пропагандне и друге е„криминалистичко-превентивне мере” информисања становништва ради смањивања страха од криминала, боље „самозаштите” од кривичних дела и друго. Начелно посматрано, од полицијских мера разликују се полицијска средства. Због тајности, као услова без којег је немогуће остваривање кривичноправне функције полиције, у свим земљама одређене полицијске мере не могу уопште да се уоче. То се, у првом реду, односи на тајно опсервирање, аудио и видео снимање и друге радње које се тајно предузимају. Из закона појединих земаља то произлази из формулација појединих одредаба непосредно, а из закона других земаља мање-више посредно. Суштинска карактерика

особености и функције полиције и служби безбедности скривеног прикупљања информација је и да то уопште не може да се уочи као полицијска активност. У појединим полицијским законима изричито стоји да ово деловање не сме бити препознатљиво као полицијско. Пошто ови начини поступања могу бити и гранични, јер не могу да се сврстају ни у отворено, нити у скривено деловање, они се могу означити и само као посебни полицијски методи у борби против одређених облика криминалитета. Нема могућности за успешно остваривање кривичне функције полиције без тајности дела њене активности на спречавању криминалитета, посебно на борбу против организованог и другог тешког криминалитета.

Закључујемо да кривична активност полиције обухвата кривичнопроцесне послове, али обухвата и криминалистичке и друге послове. Активност којом се остварује кривична функција полиције и по бројности послова (квантитативно), и по садржини тих послова (квалитативно) великим делом превазилази кривичнопроцесне форме. Та се активност делом уређује кривичнопроцесним, а делок полицијским прописима.

Као што Југовић и Милетић веле,⁵² управна функција полиције остварује се у посебном правном режиму у односу на правни режим у којем се остварују њене друге функције, (кривичноправна, прекршајноправна и нормативна). Тај правни режим утврђен је нормама права унутрашњих послова којима је регулисано вршење управне власти полиције у ситуацији када треба обезбедити остваривање јавне безбедности⁵³. Само у том погледу вршење управне власти полиције разликује се од вршења управне власти у другим (одређеним) ситуацијама коју врше други органи државне управе. Дакле, разлика није у основним манифестацијама вршења управне власти, већ у томе што полиција ту управну власт врши у једној, а други органи државне управе у другим (одређеним) ситуацијама. Другим речима, полиција и сви други органи државне управе решавају у управним стварима, врше управни надзор и

⁵² Ibidem, стр. 59.

⁵³ Ibidem, стр. 51-59.

обављају друге управне послове утврђене законом у истоврсном правном режиму, само у различитим областима.

Прекршајна функција полиције је једна од четири функције полиције, како смо их определили према материјалном (функционалном) гледишту. При томе, прекршајна функција једноставнија је од кривичне, посебно у погледу њених појавних облика који се односе на оперативни рад полиције. С друге стране, прекршајна функција је „потпунија“ од кривичне функције, јер у одређеним „прекршајним стварима полиција изриче и санкције, што није њено овлашћење у било којој „кривичној ствари“.

Са функционалног (материјалног) становишта, остваривањем прекршајне функције, полиција доприноси остваривању судске (и управне) правне функције државе у „прекршајним стварима“. Укупно прекршајно право се састоји од материјалног и од формалног (процесног) прекршајног права. Материјално чини скуп прописа којима се утврђују прекршаји, санкције и услови за примену санкција, а формално чини регулатива о међусобним односима, правима и дужностима прекршајних органа, односно учесника у поступку који се води ради утврђивања да ли је у конкретном случају учињен прекршај и постоје ли услови да се учиниоцу изрекне санкција. У складу са тим, прекршајна функција полиције изводи се из полицијских прописа, углавном закона из „области унутрашњих послова ; којима су утврђени: прекршаји у случају повреде одговарајућих одредаба закона, диспозиције садржане у тим одредбама; санкције; услови за изрицање санкција. Поред тога, прекршајна функција полиције изводи се из полицијских и прекршајнопроцесних прописа, тј. „посебних“ и „општег“ прекршајног поступка којим су утврђена овлашћења полиције. Полиција извршава (примењује) и врши надзор над извршавањем закона и других прописа из „области безбедности“.

Полиција на основу овлашћења садржаних у полицијским и прекршајнопроцесним прописима, врши особену активност, којом остварује своју

прекршајну функцију. Која је блиска активности којом се остварује кривична функција полиције. Често се у пракси те две активности (прекршајна и кривична) врше и истовремено, односно стапају у једну активност, на пример, приликом патролирања, рада на безбедносном сектору, опсервирања и др. Прекршајна активност, којом се остварује та функција полиције, разноврсна је и сложена⁵⁴. Ипак, не може се мерити са кривичном активношћу ни у погледу правних форми, а још мање у погледу појавних облика активности којима се остварује кривична функција полиције (модалитети, методи, оперативни рад и др.). То не значи да и прекршајна функција не подразумева спречавање и откривање прекршаја, па и неке облике превентивне борбе против прекршаја, мада другим методама. Кад је овлашћена за подношење захтева за покретање прекршајног поступка, на полицији је и терет доказивања обележја прекршаја и прекршајне одговорности пред надлежним органом за вођење прекршајног поступка. Изузетно, кад је овлашћена, полиција за прекршаје за које је прописана новчана казна у фиксном износу може покренути прекршајни поступак издавањем прекршајног налога и изрећи новчану казну у том поступку. Полиција има право и да предузме мере ради откривања, проналажења и прибављања потребних доказа за гођење учинилаца прекршаја и успешно вођење поступка и да предузме друге радње на које је прописима овлашћена. Оно што је специфично за прекршајни поступак, због прекршаја утврђених законима и другим прописима из „области унутрашњих послова“ покреће се на захтев полиције, односно прекршајним налогом полиције, с обзиром на то да полиција извршава (примењује) и врши надзор над извршавањем тог закона и других прописа. Затим, предлог у захтеву надлежном суду то јест судији за прекршаје да се изведу одређени докази подразумева, разуме се низ података и послова на прикупљању и обради свих расположивих доказа и других података од значаја су за вођење и исход поступка.. Такође, полиција је из истих разлога законом овлашћена да у одређеним случајевима у тој области издаје прекршајне налоге и изриче новчане казне за прекршаје за које је прописана новчана казна у фиксном износу.

⁵⁴ Ibidem, стр.67- 71.

Прекршајна функција полиције се разликује од њених других функција, да највише додирних тачака има са кривичном функцијом и да се њеним остваривањем доприноси остваривању судске правне функције државе у »прекршајним стварима". Прекршајна функција једноставније је од кривичне, посебно у погледу њених појавних облика који се односе на оперативни рад полиције. С друге стране, прекршајна функција је „потпунија" од кривичне функције, јер у одређеним „прекршајним стварима" полиција изриче и санкције, што није њено овлашћење у било којој „кривичној ствари .

Када је реч о нормативној функцији полиције, треба рећи да се све три активности и функције полиције остварују примењивањем права⁵⁵. У току примене права, тј. извршавања полицијских прописа, полиција се практично бави тумачењем норми права унутрашњих послова, као и испитивањем „њихове ефикасности“ у пракси. Код нас је полиција стручни обрађивач закона које доноси Народна скупштина, прописа које доноси Влада и прописе које сама доноси, тј. које доноси министар унутрашњих послова на основу овлашћења утврђених законом или прописом Владе. Постоје три особености нормативне функције полиције, као органа државне управе, у односу на њене остале три функције(управну, кривичну и прекршајну.

Нормативном функцијом настаје право, а остваривањем других функција право се примењује. Разлика нормативне у односу на друге функције полиције произилази из разлике поступка према којем се припремају и доносе општи акти(нормативни) у односу на остале акте. Подзаконски прописи доносе се наиме по посебном поступку који се разликује од управног, кривичног и прекршајног поступка.

⁵⁵ Ibidem, стр.71-74.

Разлика внормативне у односу на друге функције полиције је у томе што у нашем правном систему контролу уставности и законитост, општих аката врше Уставни судови а контролу законитости појединачних аката врше редовни судови.

Нормативна функција полиције обухвата само доношење прописа од стране полиције, а не и припрему прописа од стране полиције, тј. прописа чији је стручни обрађивач полиција, а доносе их други органи (Народна скупштина, Влада). Наиме, нормативна функција полиције у ужем смислу, која обухвата само доношење прописа (подзаконских аката), спада у тзв. ауторитативне послове у чијем обављању се полиција појављује као носилац подзаконске правне власти. Полиција доноси те прописе ради извршавања појединих одредаба закона и, нешто ређе, ради извршавања прописа владе, и то, по правилу, на основу специјалног законског овлашћења, односно овлашћења утврђеног уредбом Владе.

Остали правни послови полиције изван управне, кривичне, прекршајне и нормативне активности полиција обавља још један број правних послова који не спадају у споменуте активности, односно у функције полиције. То су послови које полиција обавља у сарадњи са секторима у Министарству унутрашњих послова који су задужени да стварају услове за рад полиције⁵⁶. У питању су радноправни, имовинскоправни и други правни послови који се односе на људске ресурсе, обуку кадрова, унутрашњу контролу полиције, материјално-финансијско пословање, и други послови логистике. Ти правни послови, тј. послови примене правних прописа, којима су уређена поменута и друга питања, не би могли да се сматрају посебном активношћу, односно функцијом полиције, већ „пратећим пословима“. Полиција није образована због обављања тих послова, тј. њиховим обављањем не остварује се непосредно јавна безбедност као друштвени циљ државе, нити се остварују правне функције државе у области унутрашњих послова .

⁵⁶ Ibidem, стр. 74-75.

Према Закону о полицији⁵⁷, она обавља законом утврђене полицијске „и друге послове“, што значи да обавља и поједине друге унутрашње послове, али и који нису унутрашњи, већ (могу бити и) „пратећи послови“. Без обављања ових „пратећих“ послова није могуће ни организовање, ни функционисање као ни контрола полиције. Управо се на овај начин стварају и одржавају неопходни услови и за остваривање управне, кривичне, прекршајне и нормативне функције полиције.

⁵⁷ Члан. 1. Закона о полицији („Сл.гласник РС“, бр 87/2018).

Глава 4.

ПРИНЦИПИ УСТРОЈСТВА ПОЛИЦИЈЕ КАО ОРГАНА ДРЖАВНЕ УПРАВЕ

Организација полиције истиче се богатством облика, тј. врста органа (полицијских) и врста унутрашњих организационих јединица (у полицији). Разноврсност функција полиције, тј. особеност сваке од њих, утиче на разноврсност потребних организационих облика, односно организационих јединица полиције. Проблеми организације полиције у основи се могу свести на питање избора најадекватних организационих облика и организационих форми којима те организационе облике треба повезати да би организација у организационом и функционалном смислу била што рационалнија и ефективнија. Неки „универзални принципи“ организовања важе и за организовање полиције.⁵⁸

Органи државне управе извршавају послове и задатке који су им у складу са Законом о министарствима дати у надлежност. С обзиром да је полиција према овом закону задужена за област унутрашње безбедности, унутрашња организациона структура полиције формирана је на одређеним принципима, који омогућавају њено ефикасно функционисање у извршавању полицијских послова и задатака. Да би организациона структура полицијске или које друге организације била успостављена на животан и непротивречан начин, потребно је уважавати одређене принципе организовања. До таквих принципа дошло се искуством и проучавањем начина функционисања различитих врста организација. Број тих принципа сразмерно је велики, а поједини од њих односе се на организације уопште или су специфични за полицијску организацију.⁵⁹

У теорији постоји више принципа помоћу којих су органи државне управе, али се само неки од њих односе и примењиви су на организациону структуру

⁵⁸ С. Милетић, Полицијско право, Београд, 1997, стр. 102.

⁵⁹ Б. Милосављевић, Наука о полицији, наведено дело, стр. 409.

полиције, као што су: реални принцип у виду ресорног и функционалног, затим територијални, инкосни, персонални и хијерархијски принцип.

1. Реални принцип

Према реалном принципу, органи управе формирају се с обзиром на врсту послова којом се баве, тј. с обзиром на свој основни задатак. Међутим, како критеријум за разграничавање врсте послова може бити двојак, разликују се две подврсте реалног принципа. С једне стране врста посла може бити одређена према материји, а са друге према сличности радних задатака и послова.⁶⁰ Реални принцип односно организовање према врсти послова, примењује се у организацији полиције у држави, али и у унутрашњој организацији полиције, стога треба разликовати поделу овог принципа на две подврсте: ресорни и функционални⁶¹.

Реални принцип у виду ресорног тј. организовање према материји, примењује се у државној организацији, односно организацији државне управе, конкретније у организацији полиције у држави с обзиром на послове безбедности, као посебну врсту послова у материјалном смислу. Овај принцип има своје предности и недостатке. Основне предности ресорног принципа тичу се стручности, специјализације, лакшег руковођења и вертикалног повезивања унутрашњих организационих јединица у полицији. Концентрација послова из једне области и везивање за један орган, обезбеђују већи ниво стручности у њиховој реализацији пошто се људи који их обављају посебно припремају и током времена усавршавају. Стога се од примене овог принципа формирања органа управе очекује обезбеђење високог степена стручности, ефикасности и квалитета обављеног рада. Друго, у органима који су ресорно формиран, лакше је руководити, јер је у питању једна област. Ресорни принцип обезбеђује добре предуслове за вертикално повезивање органа управе из исте области. То су све разлози који су, вероватно довели до тога да

⁶⁰ Д. Васиљевић, Управно право, Београд 2009. стр. 66.

⁶¹ П. Димитријевић, Управно право, Ниш, 2019. стр. 69-76.

овај принцип формирања органа управе постане један од најприхваћених у пракси многих земаља, па и код нас.⁶²

Поред наведених предности овај принцип има и своје недостатке који се огледају у формирању већег број органа државне управе, за мала управна подручја, што изискује веће трошкове и дезинтеграционо дејство. Формирање посебних органа управе у свакој области је скупље, јер захтева паралелно постојање комплетне структуре управе у оквиру сваке целине.⁶³ С обзиром да полиција „покрива“ једно од највећих управних подручја, њено организовање не доприноси (не утиче) да до изражаја дођу ови недостаци ресорног принципа⁶⁴.

Реални принцип у виду функционалног, тј. организовање за исте или сличне операције, односно према врсти послова у „техничко-технолошком“, не у материјалном (садржинском) смислу-мора се применити и у организацији полиције. Функције полиције, остварују се обављањем различитих група правних послова (управнопрвни, кривичноправни, прекршајноправни, нормативноправни и остали правни послови), тј. вршењем различитих активности полиције. У вези са сваком од тих активности обављају се и други („ванправни“) послови. Свака од ових група послова, тј. активности врши се по одређеним начелима која се састоје од истих или сличних операција. То је на одговарајући начин потребно уважити и обезбедити и у унутрашњој организацији полиције, у првом реду приликом образовања појединих унутрашњих организационих јединица, на пример оних у чијем су делокругу послови сузбијања криминалитета и слично. Примена функционалног вида реалног принципа обезбеђује и ужу специјализацију од примене ресорног вида тог принципа. На пример, у оквиру исте материје-јавног реда и мира-постиже се да једни припремају Закон о јавном реду и миру, други га извршавају, а и једни и други учествују у „обе операције“ са гледишта своје специјалности⁶⁵.

⁶² Д. Васиљевић, Управно право, наведено дело, стр. 67.

⁶³ Ibidem, стр. 68.

⁶⁴ С. Милетић, Полицијско право, наведено дело, стр. 249.

⁶⁵ Ibidem, стр. 103.

У седишту Дирекције полиције сходно функционалном принципу образоване су унутрашње организационе јединице за извршавање полицијских послова из једне или више кључних области на подручју целе Републике Србије, а у полицијским управама, по линијско територијалном принципу. Територијалне организационе јединице односно полицијске управе и полицијске станице, образоване су да сходно територијалном принципу обављају све полицијске послове на одређеној територији. Унутрашња организациона структура полицијских управа и полицијских станица извршена је по функционалном и територијалном принципу. Предности реалног принципа у виду функционалног долазе до изражаја у специјалној квалификацији појединих кадрова и брзини обављања појединих послова. За разлику од наведених предности, његови недостаци су у отежаној вертикалној повезаности између организационих јединица и функционисању линије руковођења између надређених и подређених менаџера у полицији. Отежана вертикална повезаност и функционисање линије руковођења најмање долази до изражаја у добро организованим централним полицијама. Ово због тога што се такве полиције и најуже специјалности могу организовати на „највишем нивоу“ организовања и обезбедити применом хијерархијског и других принципа. О примени (оба вида) реалног принципа може се рећи да је у унутрашњој организацији полиције, по правилу најцелисходније примењивати ресорни вид тог принципа, као основни, функционални вид тог принципа, као допунски.⁶⁶

2. Територијални принцип

Територијални принцип у организовању полиције подразумева организовање полиције према подручју на којем се обављају полицијски послови. Полицијски послови обављају се у седишту МУП и на подручју полицијских управа, као и њених унутрашњих организационих јединица, полицијских станица и полицијских испостава. На подручју које територијално обухватају полицијске управе обављају се

⁶⁶ Ibidem, стр.104.

сви полицијски послови за шта су образоване посебне организационе јединице у полицијским управама⁶⁷

Полазећи од чињенице да је Дирекција полиције територијално надлежна на читавој територији Републике Србије, њена организација је успостављена тако да се посредством полицијских управа, полицијски послови обављају на читавој њеној територији. Основни задатак организационих јединица Дирекције полиције ван њеног седишта јесте извршавање свих послова из њене надлежности на територији за које су формиране. Применом територијалног принципа долазе до изражаја његове предности, које се састоје нарочито у олакшаном руковођењу, смањењу материјалних трошкова и у олакшаној заменљивости кадрова који су већином опште стручности, а у мањини специјалисти. Са друге стране у полицији не долазе до изражаја познати недостаци овог принципа који се пре свега огледају у отежаној специјализацији по материји и категорији радних операција, што за последицу има нижи квалитет обављеног посла, успоренији рад и мању ефикасност. Недостаци територијалног принципа не морају доћи до изражаја у полицији ако се испуне одређени услови.

Прво, ако се образују веће унутрашње организационе јединице у седишту и (ли) подручне, применом и реалног принципа. Друго, ако те унутрашње организационе јединице обављају послове из свог делокруга у оквиру централне полиције, тј. централизоване унутрашње организације којом се обезбеђује потребна специјализација и опште стручно усавршавање, као и лака покретљивост одговарајућих снага и средстава на било који део територије државе, зависно од безбедносних потреба, тј. конкретних задатака.

Треће, ако у полицији постоје, а у великим (централним и другим) полицијама, по правилу, постоје, специјализоване унутрашње организационе јединице за обављање појединих послова.⁶⁸

⁶⁷ П. Димитријевић, Управно право, наведено дело, стр. 69-76.

⁶⁸ С. Милетић, Полицијско право, наведено дело, стр.104.

3.Персонални принцип

Персонални принцип у организовању полиције подразумева њено организовање у односу на одређену категорију лица. Полиција је сходно овом принципу организована у оквиру управа-одељења, унутрашњих организационих јединице у седишту Дирекције полиције и полицијских управа, чији је циљ поступање према одређеној категорији лица, нпр. организационе јединице за сузбијање малолетничке деликвенције, организационе јединице за поступање према странцима, лицима лишеним слободе, депортованим лицима и слично. Организовање полиције према овом принципу прати и специјализација полицијских службеника за поступње према одређеној категорији лица⁶⁹. Циљ организовања полиције у складу са овим принципом је посебна безбедносна заштита одређених лица или је то потреба предузимања специфичних мера и радњи које се предузимају према појединим категоријама лица, тј. према тзв. „безбедносно интресантним лицима“.

Са друге стране одмерена примена овог принципа онемогућава да до изражаја дођу његови познати недостаци, пре свега сложеност и материјални недостаци. Због тога овај принцип као основни треба примењивати само приликом формирања појединих (ужих) унутрашњих организационих јединица у саставу ширих (основних и подручних) унутрашњих организационих јединица, образовних применом реалног принципа.⁷⁰

4.Хијерархијски принцип

Хијерархијски принцип организационог повезивања полази од система надређености и подређености полицијских службеника у оквиру којег су унапред утврђена строга правила хијерархијских овлашћења старешина са једне и субординираних одговорности потчињених полицијских службеника, са друге стране. У организационом смислу, хијерархијски принцип подразумева систем старешинства чија је суштина у обавези подређеног субјекта, полицијског

⁶⁹ П. Димитријевић, Управно право, наведено дело, стр. 69-76.

⁷⁰ Ibidem, стр.

службеника да се повинује наредбама и захтевима надређеног старешине у једном строго формализованом систему међусобних односа и веза које настају у вези са извршењем задатака и послова у оквиру полицијске организације⁷¹.

Хијерархијски принцип се у организацији савремене полиције више и не примењује само у виду прсте линијске организације, као најстаријег и најједноставнијег облика. При унутрашњем организовању полиције користе се, према томе, и одређене предности прсте линијске организације, а пре свега њена једноставност, фиксни ауторитет, одговорност и лако одржавање дисциплине. Њени познати недостаци-прекрутост, тешкоће у подели посла на истом нивоу организовања, конзервативност, успорено усавршавање и специјализација кадрова, онемогућавају се коришћењем, штапско-линијске организације.⁷²

У складу са хијерархијским принципом обезбеђена је непосредна и лична одговорност у директној линији. Хијерархијски принцип у руковођењу организационим јединицама полиције све више се примењују у виду штапско-линијске организације. Линијски систем руковођења у полицији има одређене предности које се огледају у чврстој дисциплини, једноставности и фиксираним ауторитету. Насупрот наведених предности линијски принцип има и одређене недостатке у виду прекрутости, тешкоћа, поделе посла, конзервативности и успореном усавршавању кадрова. У савременом систему руковођења организационим јединицама полиције ове слабости, манифестоване путем линијског руковођења организационим јединицама полиције, неутралишу се коришћењем штапско-линијске организације у руковођењу. Хијерархијски принцип примењен у виду штапско-линијске организације подразумева две основне могућности за деловање штаба. По првој штаб делује независно од линије, а по другој штаб делује паралелно са линијом. У данашњем систему руковођења у полицији функција штаба

⁷¹ П. Димитријевић, Управно право, наведено дело, стр. 69-76.

⁷² С. Милетић, Полицијско право, наведено дело, стр. 105.

је незамењива приликом руковођења обезбеђењем великих спортских манифестација и других безбедносно интересантних догађаја.⁷³

Полиција Србије је јединствена централизована организација, затвореног типа са строгом хијерархијом. Организациона шема полиције у Србији је релативно сложена због многобројности и разноврсности организационих елемената, у којој је стриктно изведен принцип једностарешинства и субординације. Дакле, полиција Србије је државна полиција која делује на територији читаве земље под једноставном управом Дирекције полиције, односно МУП-а Републике Србије, са наглашеном подређеношћу нижих организационих јединица вишим.

5.Инокосни принцип

Инокосни принцип организовања органа државне управе значи да је овлашћење за доношење одлука у надлежности једног руководиоца. Код инокосног принципа на челу органа налази се старешина (министар, директор и слично) који представља тај орган и располаже овлашћењима за доношење одлука у вези са радом и функционисањем тог органа. У полицији одлуке се доносе свакодневно и њих доносе руководиоци организационих јединица полиције, који одговарају за свој рад и рад организационе јединице којом руководе. Због специфичности послова које обавља полиција и брзог поступања, посебно у кризним ситуацијама, инокосни принцип је посебно значајан за руковођење у полицији⁷⁴.

Према инокосном принципу на челу полиције је руководилац, министар и директор полиције. Све акте министар или директор полиције доноси самостално или се овлашћење за доношење одлука преноси на друге ниже руководиоце (начелнике управа у седишту Дирекције полиције и начелнике полицијских управа). Према инокосном принципу руководиоци на које се преносе овлашћења представљају помагаче у руковођењу односно у процесу доношења одлука, њима руководилац поверава одређене послове и они њему одговарају за доношење одређених одлука.

⁷³ С. Милетић, Полицијско право, наведено дело, стр. 106.

⁷⁴ П. Димитријевић, Управно право, наведено дело, стр. 69-76.

Предности инокосног начина руковођења су у томе што је једноставан и што омогућава брзо и ефикасно реаговање, а његов недостатак је што функционисање организационе јединице зависи од способности само једног лица. Код сложених органа државне управе, међу којима је и полиција једна особа не располаже свим потребним знањима за руковођење и доношење одлука у полицији. Инокосни принцип представља у полицији правило, а колегијални принцип изузетак.

Глава 5.

ОРГАНИЗАЦИОНА СТРУКТУРА МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА И ДИРЕКЦИЈЕ ПОЛИЦИЈЕ

1. Принципи организације унутрашњих послова у Републици Србији

Свака организација се може посматрати као систем. Систем је функционални скуп различитих елемената, који функционишу као складна целина, ради остварења неког циља. Може се рећи да је систем највиши степен јединства разлитости. Било друштвени, политички, правни, безбедносни или сам сунчев систем.

Она представља својеврстан формално успостављен систем организационих делова, људи (појединаца), материјалних и других ресурса, са њиховим задацима (улогама), унутрашњим везама и односима успостављеним на основу поделе рада, груписања послова, делегирања ауторитета и одговорности и одговарајућим механизмима координације и контроле. За означавање појма организационе структуре у правној пракси, често се користе термини „унутрашње уређење организације“ или „унутрашња организација“

Под организационом структуром треба разумети унутрашњу архитектуру организације, и то:

- (1) мрежу ужих целина које се називају организационим јединицама
- (2) распоред послова и
- (3) систем веза између људи у организацији.
- (4) Организациона структура изражава кохезиони елемент организације или организационо повезивање, које има релативно трајан карактер.

Организационе јединице су, у ствари, уже радне целине (радне јединице) унутар сваке и веће организације и обухватају делове јединственог процеса рада, кадровских и материјалних потенцијала организације⁷⁵.

Према нашим прописима о државној управи, називи организационих јединица су сектори, одељења одсеци, групе или јединице другог назива као што су секретаријат, центар, служба и слично.

Због својих специфичности полицијска организација у структури има, поред наведених организационих јединица и јединице са карактеристичним војним или полицијским називима. Посебна структура полицијске организације проузрокована је првенствено другачијом природом посла и особеним процесом рада. Унутрашњу организациону структуру МУП је уредио Правилником о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места.

Правилник о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места доноси министар надлежан за унутрашње послове уз сагласност Владе Републике Србије и њиме се уређују организационе јединице МУП, одређује њихов делокруг, уређују организација, седишта и подручја за која се образују, начин руковођења организационим јединицама иначе програмирања, планирања и извршавања послова у МУП. Према Правилнику о уређењу, рад и руковођење организовани су на функционалан, територијалан и објектни начин, преко организационих јединица

⁷⁵ С. Милетић, С. Југовић, Право унутрашњих послова, наведено дело, стр. 89.

уседишту МУП и територијалних организационих јединица односно подручних полицијских управа.

С обзиром на разноврсност и велики обим полицијских послова, број људи потребних за обављање полицијских послова, специфичност извршавања полицијских задатака, организациону структуру полиције Републике Србије карактеришу следећи параметри:

- 1) подела рада и специјализација;
- 2) груписање послова или департаментализација;
- 3) делегирање ауторитета и децентрализација; и
- 4) успостављање механизма координације.

У Републици Србији послове државне управе утврђене законом и прописима донетим на основу закона обављају министарства. Она примењују законе и друге прописе и опште акте Народне скупштине и Владе, као и опште акте председника Републике Србије, решавају у управним стварима, врше управни надзор над обављањем поверених и других послова. У Републици Србији законом је утврђено да унутрашње послове државне управе обавља МУП.

Унутрашњи послови су законом утврђени послови чијим обављањем надлежни републички органи остварују безбедност Републике и њених грађана и обезбеђују остваривање Уставом и законом утврђених других права грађана.

На територији Републике Србије МУП представља једини, централни орган надлежан за обављање унутрашњих послова државне управе. Министарство унутрашњих послова Републике Србије обавља унутрашње послове државне управе који се односе на:

- заштиту безбедности Републике Србије, откривање и спречавање делатности усмерених на подривање или рушење уставом утврђеног поретка;
- заштиту живота, личне и имовинске сигурности грађана;

- спречавање и откривање кривичних дела и проналажење и хватање учинилаца кривичних дела и њихово привођење надлежним органима;
- одржавање јавног реда и мира;
- обезбеђивање зборава и других окупљања грађана;
- обезбеђивање одређених личности и објеката;
- безбедност саобраћаја на путевима
- контролу прелажења државне границе;
- контролу кретања и боравка у граничном појасу;
- контролу кретања и боравка странаца;
- набављање, држање и ношење оружја и муниције;
- производњу и промет експлозивних материја, запаљивих течности и гасова;
- заштиту од пожара;
- држављанство;
- јединствени матични број грађана;
- путне исправе;
- пребивалиште и боравиште грађана;
- обучавање кадрова, као и друге послове одређене законом.

Организација полиције у Србији је јединствена и централизована.⁷⁶ Јединственост њене организације произилази из тога што обавља исте послове на целој територији Републике, на основу истих прописа, овлашћења, начина, поступака, средстава итд. Централизованост полиције у Србији произилази из тога што је њена структура и вертикално диференцирана, при чему виши ниво руководиоца у хијерархији повлачи виши ниво њихових руководних овлашћења (моћи, власти), али и одговорности.

У Министарству унутрашњих послова извршење задатака обезбеђено је јединственом организацијом на територији Републике Србије. У складу са природом задатака и послова које МУП обавља, Законом о полицији су на посебан начин (у

⁷⁶ С. Југовић. Управна функција полиције, наведено дело, стр. 50-57.

односу на друга министарства) уређене основне организационе јединице полиције. Поред тога од кључног значаја за организацију МУП су подзаконски прописи, Уредба о начелима за унутрашње уређење Министарства унутрашњих послова (у даљем тексту: Уредба о начелима) и Правилником о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места.

Правилником о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места дефинисане су организационе јединице МУП-а, одређен је њихов делокруг, уређена је организација и подручје за које су образоване, начин руковођења организационим јединицама и начин програмирања, планирања и извршавања послова у МУП.

За обављање послова и задатака из делокруга МУП, образоване су организационе јединице у седишту МУП и организационе јединице ван седишта-подручне полицијске управе, полицијске станице и полицијске испоставе.

У седишту МУП образоване су следеће организационе јединице: Кабинет министра, Служба интерне ревизије, Секретаријат, Дирекција полиције, Сектор унутрашње контроле, Сектор за ванредне ситуације, Сектор финансија, људских ресурса и заједничких послова и Сектор аналитике, телекомуникационе и информационе технологије.

Поред седишта МУП у Београду, у складу са територијалном поделом на округе, послови и задаци из делокруга рада МУП обављају се и у Полицијској управи за град Београд и подручним полицијским управама у: Крагујевцу, Јагодини, Нишу, Пироту, Прокупљу, Лесковцу, Врању, Зајечару, Бору, Смедереву, Пожаревцу, Ваљево, Шапцу, Краљеву, Крушевцу, Чачку, Новом Пазару, Ужицу, Пријеполу, Новом Саду, Сомбору, Суботици, Зрењанину, Кикинди, Панчеву, Сремској Митровици и Координационој управи за Косово и Метохију⁷⁷.

⁷⁷Према теорији система, у употреби је подела организационих јединица, па тако и нивоа руковођења, по којој у свакој организацији-систему постоје три нивоа подсистема руковођења, и то: стратегијски, координирајући и оперативни. У Министарству унутрашњих послова на стратегијском (главном,

2. Организационе јединице у седишту Дирекције полиције

У складу са Законом о полицији, у Дирекцији полиције образују се специјална и посебне јединице полиције. Специјална јединица полиције је Специјална антитерористичка јединица. Посебне јединице полиције у седишту Дирекције полиције су Жандармерија, Хеликоптерска јединица, Јединица за обезбеђење одређених личности и објеката и Јединица за заштиту, а у Полицијској управи за град Београд Полицијска и Интервентна јединица 92.

Организационе јединице Дирекције полиције самосталне су организационе јединице и руководици тих организационих јединица за свој рад и рад организационих јединица одговарају директору полиције. У седишту Дирекције полиције као функционално диференциране организационе јединице полиције, образоване су:

1. Управа криминалистичке полиције (УКП),
2. Управа полиције (УП),
3. Управа за обезбеђење одређених личности и објеката (УЗО)
4. Јединица за заштиту (ЈЗЗ),
5. Управа саобраћајне полиције (УСП),
6. Управа граничне полиције (УГП),
7. Управа за управне послове (УУП),
8. Оперативни центар (ОЦ),
9. Жандармерија (ЖНД),
10. Специјална антитерористичка јединица (САЈ),
11. Противтерористичка јединица (ПТЈ),
12. Хеликоптерска јединица (ХЈ),
13. Преговарачки тим (ПТ)

генералном) нивоу руководи министар са замеником (државним секретаром), директором полиције и помоћницима (начелницима сектора). На средњем (координирајућем) нивоу, руководе руководиоци основних организационих јединица у седишту Дирекције полиције (начелници управа), док на оперативном нивоу руковођења руководе руководиоци ужих организационих јединица, као што су начелници (управа) одељења, руководици одсека и начелници полицијских станица и командири полицијских испостава.

Организациона јединица у седишту Дирекције полиције је и Координациона управа за Косово и Метохију.

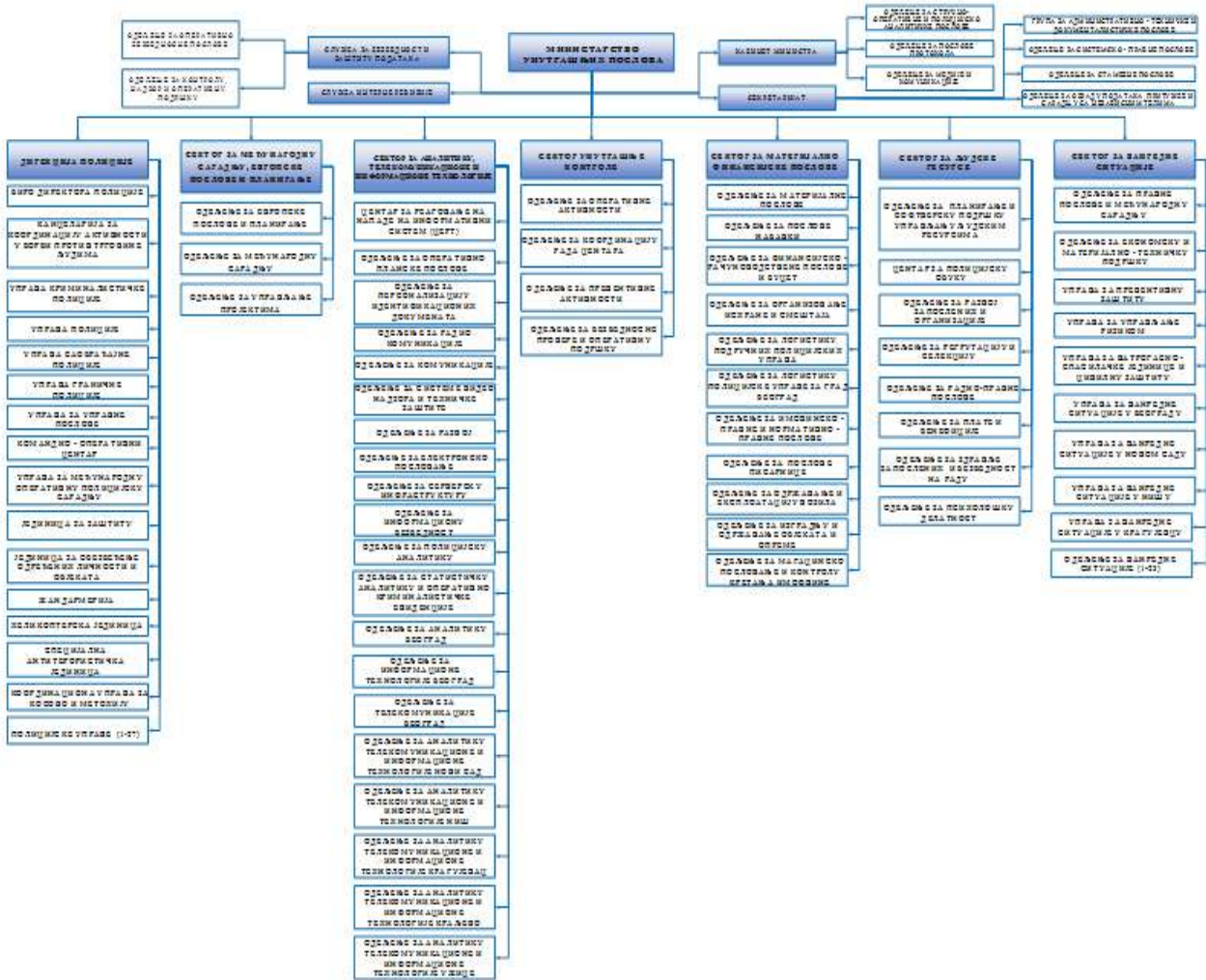
Поједине организационе јединице у седишту Дирекције полиције, као што су Жандармерија, Специјална антитерористичка јединица, Хеликоптерска јединица, Противтерористичка јединица, Управа за обезбеђење одређених личности и објеката, Јединица за заштиту, обављају послове на целој територији Републике Србије⁷⁸.

Док су остале организационе јединице у седишту Дирекције полиције функционално (дијагоналним везама) повезане са организационим јединицама у подручним полицијским управама, полицијским станицама и полицијским испоставама, тако да послове из свог делокруга обављају на целој територији Републике Србије⁷⁹.

Организациона шема Министарства Унутрашњих Послова Србије:

⁷⁸ Члан 22-23 Закона о полицији („Сл. гласник РС“, бр.,87/2018).

⁷⁹ На пример, Управа криминалистичке полиције у Дирекцији полиције у седишту МУП по линијском принципу радно је повезана са Управом криминалистичке полиције у полицијској управи за град Београд и са 27 одељења криминалистичке полиције у осталих (27) подручних полицијских управа и преко њих, са организационим јединицама, односно са извршиоцима (криминалистичким оперативцима) у 136 полицијских станица.

Слика 1- Шематски приказ организације Министарства Унутрашњих послова, преузето:

http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/ministarstvo/organizacija!/ut/p/z1/hc9NC4JAEAbg3xLh1RkVNu22oJtkX1AthexsFVQN9Yt_35SXYo-5vYOzwszwCEB3mTXUmS6IE1W9XnPSbr0FsQK0WbLOPCQEjbdrljsYGDD7g7wy1AE_q_PX4kbhZ0eoBXFjFjo2-8gIIGNdDXyFba4jjvFJ_hxw6ZV6XqTDueZbmAGXFty8HiONgfhFcBVfspVrsyl6teF1ud2bKCBXdeZQkpR51g-

2020 .године

2.1. Управа криминалистичке полиције

Управа криминалистичке полиције прати и процењује стање криминалитета на целој територији Републике Србије, координира рад подручних полицијских управа на сузбијању криминалитета, пружа им неопходну стручну помоћ, а по потреби непосредно учествује у расветљавању најтежих и најсложенијих кривичних дела. Управа криминалистичке полиције, одговорна је за стање и организовање послова на откривању и сузбијању свих облика организованог криминалитета, за превенцију и сузбијање осталих облика криминалитета. Ова управа планира и организује благовремено информисање и извештавање и координацију рада свих организационих јединица унутар управе, затим спроводи и организује обавештајне и контраобавештајне послове. Посебна активност ове управе огледа се у надзору и контроли законитости рада основних, унутрашњих, подручних и других организационих јединица МУП.

У току свог рада извршава криминалистичко – обавештајне послове, врши форензичка вештачења и испитивања, спроводи посебне доказне радње и циљане потраге, у складу са захтевима правосудних органа, полицијских управа, служби безбедности и Војске Србије. У циљу расветљавања и откривања кривичних дела и лишавања слободе учинилаца за којима се трага, врши контролно - инструктивну делатност других организационих јединица како у седишту Управе тако и у свим Полицијским управама. Одређује приоритете, усмерава рад и пружа стручну помоћ из делокруга криминалистичке полиције. Израђује стратешке пројекте, сачињава планове, прати спровођење међународних пројеката и сарађује са међународним организацијама и институцијама.⁸⁰

Управа криминалистичке полиције у свом саставу има:

1. Службу за борбу против организованог криминала

⁸⁰ Информатор о раду Министарства унутрашњих послова Републике Србије за 2019. годину.

2. Службу за сузбијање криминала
3. Службу за откривање ратних злочина
4. Службу за специјалне истражне методе
5. Службу за криминалистичко- обавештајне послове и прикривене иследнике
6. Службу за криминалистичку аналитику
7. Службу за борбу против тероризма и екстремизма
8. Службу за превенцију наркоманије и сузбијање кријумчарења наркотика
9. Одељење за опсервацију и документовање
10. Одсек за унапређење послова превенције криминала
11. Национални центар за криминалистичку форензику

2.2. Служба за борбу против организованог криминала

Служба за борбу против организованог криминала је организациона јединица МУП-а Републике Србије, Управе Криминалистичке Полиције. Јединица је формирана 1 октобра 2001 године. Основна мисија је да се што ефикасније супростави организованом криминалу у Србији и земљама партнерима⁸¹.

Кроз своје специјализоване јединице СБПОК се бави сузбијањем свих до сада уочених облика организованог криминала: кријумчарења наркотика, трговине људима и илегалних миграција, кријумчарења оружја и експлозива, међународног кријумчарења крадених моторних возила, отмица, изнуда, уцена са елементима организованог криминала, прања новца, корупције, фалсификовања новчаница, превара са платним картицама, високотехнолошког криминала (кривична дела у везизлоупотреба рачунарских система, злоупотреба и кршења права интелектуалне својине, дечја порнографија).

У обављању задатака на територији целе Републике Србије, Служба за борбу против организованог криминала поступа превасходно у складу са Законом о надлежности

⁸¹ <http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije>

и организацији државних органа у борби против организованог криминала и корупције и Законом о полицији, Закоником о кривичном поступку Републике Србије, затим Кривичном закоником, Законом о одузимању имовине проистекле из кривичног дела, Законом о надлежности и организацији државних органа у борби против високотехнолошког криминала и др.

СБПОК са другим државним органима Републике Србије, осим националног законодавства спроводи и примењује и међународне конвенције и уговоре релевантне за поље борбе против организованог криминала.

Кључни међународни уговор за ову област је Конвенција Уједињених нација о транснционалном организованом криминалу са доданим протоколима: Протоколом о спречавању, сузбијању и кажњавању трговине људима, посебно женама и децом, Протокол против кријумчарења миграната копном, морем и ваздухом и Протокол против незаконите производње и трговине ватреним оружјем, њиховим деловима и муницијом.

У својим истрагама Служба за борбу против организованог криминала блиско сарађује са Тужилаштвом за организовани криминал и Посебним одељењем за организовани криминал Вишег суда у Београду, под чијом координацијом и поступа у складу са својим полицијским овлашћењима.

2.3. Служба за сузбијање криминала

Служба за сузбијање криминала је успостављена 2006. године. У свом саставу Служба има три одељења која се баве превенцијом и сузбијањем појавних облика привредног и општег криминала и насиља у породици које представљају кључне области рада Службе.

У Одељењу за сузбијање привредног криминала постоје четири Одсека: Одсек за сузбијање привредног криминала у области заштите производње, животне средине и истраживања пожара и хаварија, Одсек за сузбијање привредног криминала у

области ванпривреде и услуга, Одсек за сузбијање привредног криминала у области финансија, осталих новчаних токова и фалсификовања новца, Одсек за сузбијање привредног криминала у области превара, привредног пословања и интелектуалне својине.⁸²

Одељење за сузбијање општег криминала има: Одсек за сузбијање крвних и сексуалних деликата, Одсек за сузбијање имовинских деликата, Одсек за превенцију и сузбијање деликата опојних дрога, Одсек за потражну делатност и Одсек за превенцију и сузбијање малолетничке деликвенције. У Одељењу за превенцију и сузбијање насиља у породици постоје два одсека: Одсек за превенцију насиља у породици и Одсек за сузбијање насиља у породици.

2.4. Служба за откривање ратних злочина

Служба за откривање ратних злочина је специјализована организациона јединица чија је делатност оријентисана на истрагу кривичних дела ратних злочина почињених на територији бивше СФРЈ, у време ратних сукоба у периоду од 1991. до 1999. године.

Службу чине два одељења:

-Одељење за откривање кривичних дела против човечности и међународног права и трагање за несталим лицима у оквиру ког се налазе два одсека: Одсек за откривање кривичних дела против човечности и међународног права и Одсек за трагање за несталим лицима.

-Одељење за послове сарадње са Хашким трибуналом, оперативну аналитику, логистичке послове и документовање у оквиру којег се налазе два одсека: Одсек за послове сарадње са Хашким трибуналом и Одсек за оперативну аналитику, логистичке послове и документовање. Служба поступа самостално и по захтевима Тужилаштва за ратне злочине за прикупљање потребних обавештења која се односе на: проналажење оштећених, обављање разговора са сведоцима, оштећенима и

⁸² <http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije>

осумњиченима, прикупљање доказа, лишење слободе починилаца, решавање судбине лица несталих у оружаним сукобима на територији бивше СФРЈ, укључујући и откривање масовних гробница, формирање базе података кривичних дела ратних злочина. Служба остварује сарадњу са Међународним комитетом Црвеног крста, ОЕБС - Мисијом у Републици Србији и ЕУЛЕХ - Мисијом на КиМ посредством Координационе управе за Косово и Метохију.

2.5. Служба за специјалне истражне методе

Служба за специјалне истражне методе пружа подршку свим полицијским управама, којих укупно има 27, на територији Републике Србије, као и другим оперативним организационим јединицама у оквиру Дирекције полиције Министарства унутрашњих послова. У оквиру Службе за специјалне истражне методе формирана су три одељења: Одељење за конвенционални надзор, Одељење за електронски надзор и Одељење за експлоатацију и презентацију.

2.6. Служба за криминалистичко обавештајне послове и прикривене иследнике

Службу за криминалистичко-обавештајне послове и прикривене иследнике чине Одељење за криминалистичко-обавештајне послове и Одељење за прикривене иследнике. Надлежност Одељења за криминалистичко-обавештајне послове (ОКОП) је прикупљање, процена, обрада и анализа података и информација о криминалитету, превасходно у циљу спречавања и сузбијања организованог криминалитета, корупције, тероризма, откривања и расветљавања тешких кривичних дела и сагледавања актуелних безбедносних проблема⁸³.

Прикривени иследник је, по правилу, овлашћено службено лице органа унутрашњих послова, безбедосно-информативне агенције или војно безбедносне агенције, а ако то захтевају посебне околности случаја и друго лице, које може бити и страни држављанин.

⁸³Структура и функционисање полицијске организације. Традиција, стање и перспективе, књига 3, Тематски зборник радова, Криминалистичко-полицијска академија, Београд, 2014. стр. 95.

Посебну доказну радњу ангажовања прикривеног иследника одређује судија за претходни поступак са образложеном Наредбом. Посебна доказна радња, ангажовања прикривених иследника, може се одредити према лицу за које постоје основи сумње да је учинило кривично дело из члана 162. ЗКП Републике Србије, а на други начин се не могу прикупити докази за кривично гоњење или би њихово прикупљање било знатно отежано. Податке о незаконитим активностима организованекриминалне групе или осумњичених које прикривени иследник прикупља, у одређеном временском периоду, могу послужити као доказ у кривичном поступку. Током свог ангажовања прикривени иследник се убацује у криминалну групу како би сагледао појаве, прикупио податке и доказе ради вођења кривичног поступка. А активности које предузима су тајног карактера усмерене на спречавању и откривању кривичних дела организованог криминала. Прикривени иследник се ангажује у складу са ЗКП Републике Србије.

2.7. Служба за криминалистичку аналитику

У Служби се обрађују, систематизују и обједињују оперативно-обавештајна сазнања и подаци, врши се њихова анализа, сачињавају пресеци и износе сугестије у циљу планирања оперативних мера и радњи, као и извођења оперативних акција. Врши се анализа финансијских трансакција и токова новца, анализа власничких структура и веза између лица, фирми и група, анализа остварених телефонских комуникација и коришћених базних станица, анализа догађаја. Служба за криминалистичку аналитику обавља и послове евиденција, координације рада и размене података.

Служба за криминалистичку аналитику у свом саставу има:

1. Одељење за криминалистичко-оперативну и стратешку анализу,
2. Одељење за координацију рада, евиденције и размену података и
3. Одељење за софтверску подршку, обуку и развој

2.8. Служба за борбу против тероризма и екстремизма

Служба за борбу против тероризма и екстремизма континуирано прати све безбедносно интересантне појаве и догађаје на територији Републике Србије и прикупља оперативна сазнања у вези лица, група, организација и покретачије је деловање повезано или се може довести у везу са тероризмом и/или екстремизмом, а у циљу спречавања извођења кривичних дела повезаних са тероризмом и екстремизмом у Републици Србији или коришћења територије Републике Србије за припрему или извођење оваквих акција у другим државама, као и спречавања активности пропагирања тероризма и екстремизма, врбовања и регрутовања, те обезбеђивања или прикупљања средства намењених за финансирање ових активности⁸⁴.

У својим активностима Служба блиско сарађује са другим организационим јединицама Министарства унутрашњих послова Републике Србије, надлежним органима Републике Србије (превасходно правосудним и безбедносно-обавештајним), као и надлежним институцијама партнерских држава, регионалним и глобалним организацијама и иницијативама. Служба се састоји од Одељења за борбу против тероризма и Одељења за борбу против екстремизма, као и четири теренска одсека, у Београду, Новом Саду, Нишу и Новом Пазару.

2.9. Служба за превенцију наркоманије и сузбијање кријумчарења наркотика

Служба поред овлашћења да као примарна организациона јединица спроводи проактивне истрага у циљу супротстављања недозвољеном промету свих врста наркотика и прекурсора на територији читаве државе, има и мандат да имплементира стратешке пројекте који се тичу превенције злоупотребе дрога. Оквир Службе такође обухвата надзор над свим истражним радњама усмереним на сузбијање наркотика, које спровode подручне полицијске управе (заједно са

⁸⁴ <http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije>

надлежним тужиоцима), а све у циљу успостављања и одржања еквивалентне праксе и методологије за борбу против наркотика на целој територији државе, као и ширење примера најбоље праксе у превенцији криминала везаног за злоупотребу дрога⁸⁵.

2.10. Одељење за опсервацију и документовање

Одељење за опсервацију и документовање даје подршку другим организационим јединицама Министарства унутрашњих послова у домену специјалних истражних метода и радњи у циљу прикупљања доказа.

2.11. Одсек за унапређење послова превенције криминала

Одсек за унапређење послова превенције криминала као ужа организациона јединица ради у саставу Начелства Управе криминалистичке полиције и у сарадњи са линијама рада Управе непосредно учествује у унапређењу за квалитетан и успешан рад у условима примене савремених метода и средстава на сузбијању и превенцији криминалитета. Прати тенденције и појавне облике криминалитета у циљу унапређења превенције криминалитета⁸⁶. По налогу начелника Управе и захтева линија рада, а у оквиру својих компетенција обавља и друге послове из делокруга рада Управе криминалистичке полиције.

2.12. Национални центар за криминалистичку форензику

Национални криминалистичко-технички центар (НКТЦ) Управе криминалистичке полиције, у оквиру свог делокруга рада врши форензичка вештачења и обезбеђује материјалне доказе за потребе кривично-процесног система Републике Србије⁸⁷.

Национални криминалистичко-технички центар спроводи форензичка вештачења из следећих области:

- ДНК,

⁸⁵ Члан 101. Закона о полицији („Сл. гласник РС“, бр. 87/2018).

⁸⁶ <http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije>

⁸⁷ <http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije>

- опште биологије,
- судске медицине,
- трасологије,
- балистике.
- физичке-хемије (дрого, експлозиви и др.),
- токсикологије,
- форензичке психологије и полиграфских испитивања,
- дактилоскопије,
- докумената и рукописа,
- форензичке акустике и
- фото и видео-материјала.

Национални криминалистичко-технички центар поступа по захтевима и наредбама органа који воде поступак – организационих јединица Дирекције полиције МУП Републике Србије, тужилаштва и судова на свим нивоима, као и захтевима других надлежних државних органа. НКТЦ такође врши управни, инспекцијски и инструктивни надзор рада оперативне криминалистичке технике подручних полицијских управа. Организује, координира и непосредно учествује у раду екипе за вршење комплексних увиђаја и форензичке обраде лица места тешких кривичних дела, у циљу обезбеђења материјалних трагова. Директно сарађује са свим службама криминалистичке полиције, координира радом криминалистичке технике током спровођења оперативно-тактичких и истражних радњи, у циљу обезбеђења материјалних трагова.

Национални криминалистичко-технички центар сарађује са надлежним тужилаштвима и судовима, непосредно учествује у раду екипе за идентификацију жртава у масовним несрећама и елементарним непогодама и врши тренинг и обуку службеника криминалистичке технике из области послова форензичке обраде лица места. Остварује сарадњу са релевантним међународним организацијама у циљу

усвајања савремених метода рада и примене искустава најбољих примера из праксе у области форензичких вештачења и форензичке обраде лица места кривичног дела.

2.13. Управа полиције

Управа полиције прати, координира и у стручном смислу усмерава рад организационих јединица полиције опште надлежности у подручним полицијским управама, уједно предлажући и налажући мере за унапређење њиховог рада, у циљу подизања и одржавања њихове способности за законито и ефикасно извршавање сложених задатака. Управа полиције одговорна је за стање и спремност организационих јединица и униформисаних овлашћених службених лица у подручним полицијским управама и другим организационим јединицама полиције опште надлежности на пословима заштите личне и имовинске сигурности грађана, јавног реда и мира, дежурства и других послова који се врше у оквиру секторског начина рада, као и за унапређење и организовање послова полиције.

Управа полиције у свом саставу има:

- Одељење за организацију, превенцију и рад полиције у заједници;
- Одељење за јавни ред и мир и остале послове полиције;
- Одељење за праћење и спречавање насиља на спортским приредбама - Национални фудбалски информациони центар;
- Одељење за посебне акције, интервентне јединице полиције, одбрамбене припреме и састав помоћне полиције;
- Одељење за контролу законитости у раду;
- Одељење за оперативне полицијске вештине и опремање полиције;
- Одељење за праћење и надзор приватног обезбеђења и детективске делатности.
- Одељење за организацију, превенцију и рад полиције у заједници у свом саставу има: Одсек за организацију и развој полиције, Одсек за превенцију и Одсек за рад полиције у заједници.

-Одељење за ЈРМ и остале послове полиције у свом саставу има: Одсек за јавни ред и мир, Одсек за јавне скупове и Одсек за праћење рада полиције по криминалитету, полицијску помоћ у извршењима и остале послове полиције.

-Одељење за праћење и спречавање насиља на спортским приредбама – Национални фудбалски информациони центар у свом саставу има: Одсек за планирање и праћење мера безбедности на спортским приредбама и Одсек за праћење навијачких група и размену информација о спортским приредбама.

-Одељење за посебне акције, интервентне јединице полиције, одбрамбене припреме и састав помоћне полиције у свом саставу има: Одсек за посебне акције и интервентне јединице полиције и Одсек за одбрамбене припреме и састав помоћне полиције.

-Одељење за контролу законитости у раду у свом саставу има: Одсек за праћење и контролу законитости у раду и Одсек за праћење употребе средстава принуде.

-Одељење за оперативне полицијске вештине и опремање полиције у свом саставу има: Одсек за развој оперативних полицијских вештина и Одсек за праћење и планирање опремања.

-Одељење за праћење и надзор приватног обезбеђења и детективске делатности у свом саставу има: Одсек за праћење и надзор приватног обезбеђења и Одсек за праћење и надзор детективске делатности⁸⁸.

2.14. Управа за обезбеђење одређених личности и објеката

Управа за обезбеђење одређених личности и објеката одговорна је за заштиту безбедности одређених личности и материјалних добара. Ова управа припрема и реализује обезбеђење одређених личности по месту њиховог становања и рада. У складу са законом и другим прописима, припадници ове управе одговорни су за непосредно обезбеђење: председника Републике, председника Народне скупштине, председника и одређених чланова Владе, министра унутрашњих послова, осталих одређених функционера Министарства унутрашњих послова и објеката по месту њиховог рада и становања; осталих одређених личности; одређених страних

⁸⁸С. Милетић, С. Југовић, Право унутрашњих послова, наведено дело, стр. 90.

личности и делегација и дипломатско-конзуларних представништава и осталих објеката⁸⁹.

Такође поред наведених лица, полицијски службеници Јединице за обезбеђење одређених личности и објеката безбедносно штите носиоце највиших правосудних функција и друге државне функционере, у зависности од процене угрожености, а по препоруци Бироа за координацију рада служби безбедности, а изузетно и носиоце највиших правосудних функција и другедржавне функционере, по престанку функције коју су обављали, уколико су безбедносно штићени, а све у зависности од процене угрожености и по препоруци Бироа за координацију служби безбедности.

У складу са Уредбом, Јединица за обезбеђење одређених личности и објеката врши безбедносну заштиту одређених објеката:

- Народне скупштине;
- Генералног секретаријата председника Републике;
- Владе;
- министарстава;
- других објеката које користе одређена лица.

Поред наведених објеката Јединица је одговорна и за обезбеђење дипломатско конзуларних представништва. У обављању послова безбедносне заштите, Јединица за обезбеђење одређених личности и објеката у оквиру своје надлежности планира, организује, координира и непосредно спроводи мере безбедносне заштите:

- превентивно-безбедносне мере,
- мере превентивно-техничке заштите,
- мере физичке заштите,
- мере превентивне медицинске заштите.

Јединица за обезбеђење одређених личности и објеката сарађује са безбедносним службама и Министарством спољних послова, организационим јединицама

⁸⁹ <http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije>

Министарства и подручним полицијским управама.

2.15. Јединица за заштиту

Јединица за заштиту обавља послове који се односе на заштиту учесника у кривичном поступку и њима блиских лица, који су услед давања исказа или обавештења значајних за доказивање у кривичном поступку, изложени опасности по живот, здравље, физички интегритет или имовину. У организационом смислу, Јединица за заштиту у свом саставу има: Одељење за оперативне послове, Одељење за оперативно тактичко поступање и безбедносну заштиту и Одељење за оперативну аналитику, подршку и финансије. У складу са важећим прописима и међународним уговорима о полицијској сарадњи, Јединица за заштиту обавља послове међународне сарадње и остварује међународну полицијску сарадњу у области заштите учесника у кривичном поступку.

2.16. Управа саобраћајне полиције

Саобраћајна полиција је важан организациони део Министарства унутрашњих послова чији је основни задатак спровођење контроле у вези са безбедношћу саобраћаја на путевима, као и организовано функционисање друмског саобраћаја и заштита грађана и материјалних вредности у процесу превозења. Управом саобраћајне полиције руководи начелник управе, који има заменика и помоћнике, који пружају помоћ начелнику, сарађују са субјектима који се баве безбедношћу саобраћаја, међународном сарадњом, али и односима са јавношћу. Управа саобраћајне полиције одговорна је у стручном смислу за стање и организовање послова безбедности саобраћаја на целој територији Републике Србије.

Ова управа обавља послове који се односе на: надзор надодвијањем саобраћаја и интервентно регулисање саобраћаја; откривање деликатау саобраћају и спровођење саобраћајно-полицијских процедура; полицијско обезбеђивање саобраћаја у посебним приликама; обезбеђење лица места саобраћајних незгода и

вршење увиђаја; саобраћајно инжењерство - аналитичко праћење, предвиђање и подршка организовању безбедносне заштите; превенција и унапређивање безбедности саобраћаја; праћење стицања права учешћа возача и безбедносних својстава возила у саобраћају; иницирање административно-регулативног утицаја на унапређење безбедности саобраћаја; посебни програми безбедносне заштите у саобраћају; подршка базама података о саобраћају и саобраћајним незгодама; организација и менаџмент саобраћајно - полицијских послова; послови међународне сарадње и односи са јавношћу.⁹⁰

Управа саобраћајне полиције у свом саставу има:

- Одељење за контролу саобраћаја;
- Одељење за саобраћајно-техничке послове;
- Одељење за саобраћајне незгоде и прекршаје;
- Одељење за праћење и унапређење рада саобраћајне полиције

Полицијски службеници контролу саобраћаја на путевима, могу вршити пешице или коришћењем службених возила, у покрету или задржавањем на одређеним местима где је проточност саобраћаја већа. Контрола саобраћаја на путу се врши у циљу праћења проточности и безбедности саобраћаја, понашања свих учесника у саобраћају, документовања прекршаја и процесуирања њихових починиоца. У обављању послова из своје надлежности полицијски службеници дужни су да се придржавају Кодекса полицијске етике, као и да поступају у границама законом датих овлашћења, што значи да се према контролисаном лицу морају понашати са дужном пажњом, уз поштовање његове личности и достојанства.

2.17. Управа граничне полиције

Традиционална метода надзора државне границе, који обављају униформисани полицијски службеници, спроводила се војним методама, стационарним граничним војним пунктовима и патролама, посебно на местима за која се зна или се сматра да

⁹⁰ Члан 97 Закона о полицији (“Сл. гласник РС”, бр. 87/2018).

су из неког разлога безбедносно осетљива. Иако наведени начин ни данас није искључен, тај концепт се није показао довољно ефикасним у супротстављању свим облицима пре-кограничног криминала, а захтевао је и велика финансијска средства за спровођење удело. Модерне тенденције у заштити државне границе, за разлику од досадашњих које супотенцирале веће физичко присуство службеника за обезбеђење државне границе, усмерене су у два правца; на јачи обавештајно-информативни рад и на већу употребу модерних техничких система. Развој нових информационих технологија покретач је организационих промена у граничним полицијама⁹¹.

Гранична контрола би се могла дефинисати као контроланица, путних исправа и превозних средстава, коју врши гранична полиција на подручју граничног прелаза у вези са намераваним преласком државне границе или непосредно по извршеном преласку државне границе. Обезбеђење државне границе представља спречавање промета људи и роба преко граничне линије, а изван за то предвиђених прелаза, као и спречавање прекограничног криминала.

Кроз историју, провере идентитета на граници у разним друштвеним системима заснивале су се пре свега на визуалном препознавању одређених особа од стране припадника граничне полиције. С обзиром на пораст безбедносних захтева за ефикаснију контролу уласка и изласка преко граничних прелаза, с временом сусе као најпоузданије и најприменљивије методе за проверу идентитета издвојиле биометријске методе.

На простору европског континента, ширекоришћење биометријских метода у контроли прелажења границе започело је 2004. године, доношењем Уредбе Савета Европске уније, број 2252/2004 (Regulation, 2004).⁹² Уредба дефинише обавезу свих држава ЕУ да у свим новим путним исправама интегришу биометријске податке својих грађана, односно уношење дигиталних фотографија и отисака прстију.

⁹¹ <http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdpp/uprava+granice+policije/ugp>.

⁹² 2252/2004 Уредбе Савета Европске уније. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/hr/TXT/?uri=CELEX%3A32004R2252>

Управа граничне полиције обавља управљачку функцију у односу на послове организационих јединица у њеном саставу, које су надлежне за послове контроле прелажења и обезбеђења државне границе.

Управа граничне полиције обавља послове: контроле прелажења и обезбеђења државне границе, сузбијања прекограничног криминалитета, криминалистичко обавештајне послове. Послове у вези са кретањем и боравком странаца, нормативно-правне послове, послове законитости у раду и послове логистике. Послове обезбеђења државне границе и послове контроле преласка државне границе обавља прекорегionalних центара за сваку земљу посебно у чијемсе саставу налазе станице граничне полиције за обезбеђење државне границе и контролу преласка државне границе⁹³. Такође ова управа обавља послове контроле преласка државне границе на аеродромима и даје допринос безбедности на граничним прелазима.

Службу за границу чине:

- Одељење за граничне провере,
- Одељење за надзор границе и управно поступање у граничним пословима,
- Регионални центар граничне полиције према Хрватској – Нови Сад,
- Регионални центар граничне полиције према Мађарској – Суботица,
- Регионални центар граничне полиције према Румунији – Вршац,
- Регионални центар граничне полиције према Бугарској – Димитровград,
- Регионални центар граничне полиције према Македонији – Прешево,
- Регионални центар граничне полиције према Црној Гори – Прибој,
- Регионални центар граничне полиције према Босни и Херцеговини – Ужице,
- Станица граничне полиције Београд,
- Станица граничне полиције Ниш - Аеродром и
- Станица граничне полиције Краљево,

⁹³ <http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdpp/uprava+granice+policije/ugp>

Врсте и број граничних прелаза. Преузето са http://arhiva.mup.gov.rs/cms_lat/direkcija.nsf/granicna-policija.h
27.02.2020.Године

2.18. Управа за управне послове

Управа за управне послове прати и примењује прописе и одлучује у управном поступку; обавља послове у вези: издавања путних исправа и виза као и откривања и спречавања злоупотреба са путним исправама; учествује у изради и практичној примени споразума о реадмисији; обавља послове пријема, отпуста и утврђивања држављанства; обавља послове који се односе на: набављање, држање, ношење и промет оружја и муниције; послове пребивалишта и боравишта грађана, окупљања грађана, печате државних органа, пренос посмртних остатака преко државне границе, јединствени матични број грађана, личне карте, регистрацију возила и издавање возачких дозвола и других управних послова, врши управни надзор;

учествује у припреми прописа, анализа, извештаја и информација за надлежне органе Републике и друге органе и организације; обезбеђује примену закона и других прописа којима је уређена материја из делокруга ове управе.

Управом за управне послове руководи начелник управе, који има заменика и помоћнике.

Управа за управне послове у свом саставу има четири одељења:

- Одељење за држављанство, пребивалиште и личне карте,
- Одељење за путне исправе и реадмисију,
- Одељење за оружје и
- Одељење за регистрацију возила и возачке дозволе.

Одељење за држављанство, пребивалиште и личне карте у свом саставу има два одсека:

- Одсек за послове држављанства, надзор и евиденције и
- Одсек за пребивалиште, личне карте и надзор

Одељење за држављанство, пребивалиште и личне карте решава као првостепени орган по захтевима за:

- стицање и престанак држављанства Републике Србије, као и захтевима за проверу држављанског статуса,
- давање овлашћења за израду печата у складу са Законом о печату државних и других органа.

Решава у другом степену по жалбама на одлуке првостепених органа, односно полицијских управа и станица, као и Градских управа и општина везано за:

- упис чињенице држављанства односно промену података у евиденцији држављана Републике Србије,
- одређивање и поништавање јединственог матичног броја грађана, пријаву пребивалишта и боравишта грађана, пасивизацију адресе пребивалишта и боравишта грађана, послове са личним картама и престанком избегличког статуса.

Врши контролно-надзорну делатност везано за:

- вођење евиденција о држављанима Републике Србије надлежних матичних служби које воде евиденцију о држављанима Републике Србије као поверени посао, као и за издавање уверења,
- издавање личних карата и избегличких легитимација, пријаву пребивалишта и боравишта грађана и одређивање и поништавање јединственог матичног броја грађана од стране полицијских управа и полицијских станица.

Даје мишљења и инструкције у циљу законитог и ажурног поступања по пословима држављанства, одређивања и поништавања јединственог матичног броја грађана, пријаве пребивалишта и боравишта грађана, пасивизације адресе пребивалишта и боравишта грађана, личних карата и престанка избегличког статуса.

Стара се о ажурирању података у Јединственој евиденцији о држављанима Републике Србије.⁹⁴

Доставља податке из евиденција које води, државним и другим органима, а који су им неопходни за обављање послова из њихове надлежности, у складу са законом.

2.19. Оперативни центар

Оперативни центар је посебна организациона јединица у саставу Дирекције полиције, обавља послове којима се обезбеђује континуирано праћење појава и догађаја и хитно информисање, дневно извештавање и поступање у обављању послова Дирекције полиције. Ова организациона јединица прима информације и обавештења о безбедносним догађајима и појавама на подручју целе Републике Србије и процењује њихов значај, координира оперативно-тактичке мере између подручних полицијских управа, управа у седишту Дирекције полиције и самосталних јединица Дирекције полиције⁹⁵ (нпр. Жандармерије, Специјалне антитерористичке јединице, Хеликоптерске јединице). Надзире рад дежурних центара у саставу управа

⁹⁴<http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdpp/uprava+za+upravne+poslove/uprava+za+upravne+poslove>

у седишту Дирекције полиције, дежурних служби самосталних јединица из састава Дирекције полиције и подручних полицијских управа и унапређује организацију њиховог рада. О догађајима и предузетим мерама извештава усменим и писаним путем руководиоце МУП, (пре свега директора полиције) и других органа (нпр. Владе и министарстава) и организација (нпр. БИА).

2.20. Жандармерија

Наполеон Бонапарта, француски Цар и један од највећих војсковођа свог времена је 1791.године, у време француске револуције, основао прву Жандармерију тј. Националну Жандармерију, као војно-полицијску формацију, са задатком да врши надзор над унутрашњим редом и миром у држави и задужењем за одржавањем реда и мира у војсци. Француска форма ове војно-полицијске јединице од изузетног значаја се преписивала и унапређивала и даље у Европи(Пруска, Италија, Аустрија и Русија)па до данашњих дана и ван Европе.

У Србији први правни пропис који регулише унутрашње тј. полицијске послове се наводи у документу „Нарчитанија устројства полицајне власти у Београду и по прочим мјестима Отчества“, 8. марта, 1811.године, а за време попечитеља Јакова Ненадовића и кнеза Милоша Првог Обреновића.

Документом „Устроением управтељства вароши Београда“ од 18. фебруара 1860.године, за време Кнеза Михаила Обреновића, формирана је први пут Полиција у Београду, као посебан полицијски орган („Управитељство вароши Београда“) чиме је у трећој глави истог први пут дефинисано формирање жандармеријске чете, а 11. јануара 1861. године донет и први пропис о жандармеријској униформи. У тој трећој глави „Устроениа...“ су садржане одредбе о формирњу наоружаних службеника – жандарма. Прва и једина жандармеријска чета је била у Београду, бројала је 120 људи (са 15 коњаника) и задатак јој је био одржавање мира, реда, сигурности и полицијски послови у вароши Београд, као и експедициона служба.

Законским прописом 30. марта 1864. године Жандармерија је поред пешадије, коњице и артиљерије постала нови, посебан род Војске, али подређена Министарству унутрашњих дела са свим полицијским овлашћењима. У складу са тим је била и регулисана. Форму, обуку, опрему, наоружање, изглед и ред је прописивао министар војни, док је све остало (послове, овлашћења и сл.) прописивао министар унутрашњих дела⁹⁶.

Први Закон о Жандармерији („државна полицијска Жандармерија“) је донео српски Краљ Милан Први Обреновић 11. јуна 1884. године и одређивао је као посебну самосталну војну установу, са засебном Командом, прикључена Полицији због вршења својих специфичних послова, претежно полицијских послова⁹⁷. На овај начин је Жандармерија била евидентни стуб безбедности и компромис Војске и Полиције за ефикасније обављање свих сложених и посебних полицијских послова у мирнодопским условима у држави али и као елита Војске предвиђена да буде окосница у ратним условима.

Касније, променом власти и доласком Краља Александра Обреновића на престо, и Жандармерија трпи неке измене у смислу територијалне организације и додељивањем послова безбедности границе и пограничних појасева. Такође, напомена стоји на мобилности жандармеријских снага према потреби коју министар војни нареди, али и деташирањем одређеног броја жандарма у потребну помоћ среској Полицији, на целој територији Србије, а на захтев среске власти.

Доласком нове династије Карађорђевића, Законом о јавној безбедности од 31. јануара 1905. године и Жандармерија трпи одређене мање промене. Осим оснивања жандармске школе 1909. године на којој је немачки иструктор Шпорте демонстрирао борилачку вештину „ђиу-ђицу“, других промена није ни било од суштинске и стратешке важности за безбедност.

⁹⁶ М.Петровић, М. Прица, Посебно управно право са међународним управним правом, наведено дело, стр.58.

⁹⁷ [https://sr.wikipedia.org/srec/%D0%96%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%80%D0%BC%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%98%D0%B0_\(%D0%A1%D1%80%D0%B1%D0%B8%D1%98%D0%B0\)](https://sr.wikipedia.org/srec/%D0%96%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%80%D0%BC%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%98%D0%B0_(%D0%A1%D1%80%D0%B1%D0%B8%D1%98%D0%B0))

Жандармерија је била истакнута и оправдавала је своје такво постојање у оба Балканска рата, као и у Првом светском рату. Најпознатија је поносно уписана у историју битка за одбрану Београда 1914/1915године, под командом мајора Гавриловића и сремског Одрета Жандармерије, састављеног и од преживелих жандарма и нешто војника Десетог кадровског Пука и добровољаца који су у тој бици отишли у вечну славу српске историје и историје Београда. Преостали преживели жандарми из београдског Одрета са добровољцима су била главна одступница и обезбеђење повлачења српске Војске преко Албаније (Призрен-Скопље-Битољ). На Солунском фронту 1916. године сакупљено је било 300 жандарма, који су сада чинили последњи Батаљон Жандармерије, док је мањи број распоређен по оперативним Пуковима. До краја рата Жандармерија је изгубила у херојским борбама више од пола свог предратног састава.

Касније, након потписаног примирја и формирањем Краљевине СХС и даље није било суштинских и великих промена Жандармерије, осим структуралних тј. формалних. Поновно је регулисана Уредбом, да би касније био донет поново Закон о Жандармерији дана 18. фебруара 1922.године, који је пратила Уредба о формацији Жандармеирје од 1923. године. Жандармеријска школа је и даље била значајна за кадрове и усавршавање Жандармерије. Још једна промена је та што је и министар Морнарице одређен као трећа инстанца уз друга два министра (Војске и Полиције) због ангажовања и на мору, а мобилност и вишестраност је и даље била дефинисана Законом, док је у 1. Бригади (Београд) засебно формирана и дворска чета (на краљевом Двору). Након Уредбе од 1923.године, донета је нова и поновне исте измене око имена и места где су жандарми били стационирани.

Нови Закон о Жандармерији 27. септембра 1930.године није имао никакве суштинске промене осим формално-техничких.

У раздобљу током Другог светског рата, који је донео и другачију улогу Жандармерије и околности тј. фактички њено нестајање, па до данас, било је потреба и даље за таквом врстом формације (период СФРЈ па до 2000. године), што је и

резултирало формирањем неких Јединица и формација, а једна је и Посебна јединица Полиције Србије – ПЈП.

Укидање Видовданског устава условило је доношење низа нових прописа. Доношењем нове уредбе о формацији регулисан је организацијско формацијски оквир, увећан је број пукова, а укинута су самостални батаљони. Нови закон о Жандармерији који је уследио након тога, није се бавио организационим питањима и није садржао квалитативно другачије одредбе од предходног, те је ова служба у том облику постојала до избијања Другог светског рата.

Жандармерија данас планира, организује и извршава безбедносне задатке који се односе на:

- обезбеђивање јавног реда и мира у ситуацијама високог ризика (обезбеђење јавних скупова високог ризика; успостављање јавног реда и мира нарушеног у већем обиму;
- сузбијање побуна у заводима за извршење кривичних санкција);
- пружање помоћи у ванредним ситуацијама-спасилачка служба (пружање помоћи у случају опште опасности);
- отклањање последица проузрокованих елементарним непогодама; пружање помоћи код несрећа на води и копну-друмском, железничком и авио-саобраћају);
- обуку и инструктаже припадника структура безбедности кроз центре за обуку и инструктажу.

Преузето са: <https://sr.wikipedia.org/sr-ec/>

2.21. Специјална антитерористичка јединица

Специјална антитерористичка јединица (скраћено САЈ, познати и као Сајевци) је специјална полицијска јединица и спада међу најелитније организационе јединице Министарства унутрашњих послова Републике Србије. Основна намена Специјалне антитерористичке јединице је да обавља најсложеније задатке и наређења за дејство на копну, води и из ваздуха, које пред њих постави директор полиције, а по одобрењу министра унутрашњих послова. Слоган и једино правило Јединице је: без права на грешку. Прва база новоосноване Јединице је била у Станици милиције на Новом Београду.

Организација:

САЈ има четири тима: „А“, „Б“, „Ц“ и „Д“. „Ударну песницу“ представљају тимови „А“ и „Б“ који решавају компликоване талачке ситуације, упадају у отете авионе, аутобусе, проваљују у забарикадиране објекте, хапсе опасне и наоружане особе и криминалце. Тим „Ц“ је специјалистички и чине га: Снајперска група, Ронилачка група, Група водича службених паса, Група за минско-експлозивна средства (МЕС) и биолошко-

хемијска средства (БХС)⁹⁸.

Приликом извршавања задатака „А“, „Б“ и „Ц“ тим делују координирано, као јединствена целина, тим у коме свако има прецизно одређене задатке.

Тим „Д“ обезбеђује важне личности и објекте којима прети непосредна опасност од терористичког напада и пружа ватрену подршку. Логистичку подршку пружају Санитетска група, Група за конструкцију и испитивање наоружања и муниције, Техничка и Дежурна служба.

У Јединицу добровољно се пријављују најспособнији појединци редовног састава полиције са најмање две године радног искуства у обављању полицијских послова, уз препоруку претпостављеног старешине и високу позитивну оцену.

Специјална антитерористичка јединица обавља најсложеније безбедносне задатке у борбе против тероризма који се односе на: решавање талачких ситуација; лишавање слободедиверзантско-терористичких и других група или појединаца у случајевима када се претпоставља отпор употребом ватрено горужја; лишавање слободе чланова организованих криминалних група у сарадњи са другим организационим јединицама МУП ;обезбеђење лица и објеката којима прети непосредни терористички напад; планирање и припрему одбране од терористичких аката; пружање асистенција и сарадњу са иностраним антитерористичким јединицама; обуку и тренинг домаћих и страних структура безбедности. САЈ обезбеђује потребан ниво стручне и психо-физичке оспособљености својих припадника за обављање послова ,односно извршавање задатака и дужности у складу са Планом програмом обуке САЈ.

⁹⁸http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/sitemap!/ut/p/z1/04_Sj9CPyKssy0xPLMnMz0vMAfJjo8zi_S19zQzdDYy8L_UwMDA0czRzdLQxMLYz8Dcz0w8EKDHAARwP9KEL6o1CVuJu5Ghk4Bppbuni7WhhbeBhAFcXlri4KD4oOF7ZJ7EkT78gN8Igy8RREQBvmaey/?1dmy&urile=wcm%3Apath%3A%2Fpublic_latin%2FPocetna%2FDirekcija_policije%2FOrganizacione%2Bjedinice%2BDirekcije%2Bpolicije%2Bi%2Bpolicijske%2Buprave%2FSpecijalna%2Bantiteroristicka%2Bjedinica%2F

Преузето са:<https://sr.wikipedia.org/sr-ec/>

2.22. Противтерористичка јединица

Противтерористичка јединица као и САЈ планира, организује и извршава најсложеније безбедносне задатке у случајевима сузбијања тероризма и решавања талачких ситуација, лишавање слободе диверзантско-терористичких и других група или појединаца у случајевима када се претпоставља отпор употребом ватреног оружја; лишавање слободе чланова организованих криминалних група у сарадњи са другим организационим јединицама МУП ; обезбеђење лица и објекта којима прети непосредни терористички напад.

Иако многи не праве разлику између ПТЈ и САЈ, она ипак постоји.

У теорији се термин "противтероризам" односи на превентивна дејства, дејства којим се спречава извршење терористичких радњи и настанак штетних последица. Термин "антитероризам" односи се на репресију, тј. на радње које се предузимају након извршења терористичког акта, у циљу санирања штетних последица. Додатно, ПТЈ је јединица која акценат своје обуке ставља на дејства у руралним, док је САЈ оријентисан на урбане услове, иако и једни и други имају потпуну обуку.

Јединица има засебну команду, а оперативци су подељени у четири тима.

Прва два специјализована су за решавање кризних ситуација у урбаном окружењу, трећи делује у руралним условима⁹⁹. Четврти тим је специјализован за обезбеђивање личности и објеката од високог значаја, као и за ватрену подршку осталим тимовима.

У оквиру сваког тима постоје по три интервентне групе, а четврта група у сваком тиму је специјалистичка (састављена од ронилаца, алпиниста, водича службених паса, КДЗ и МЕС стручњака). Прва три тима у свом саставу имају и снајперске групе и медицинско особље.

Обележје Јединице јесте митско биће грифон, са мачем окренутим надоле и штитом. Грифон у српској традицији симболише борца за правду и јаког заштитника. Пријем у јединицу условљен је општим и посебним условима.

Општи се односе на то да Јединица отвори конкурс, да кандидат мора бити држављанин Републике Србије, да је припадник МУП-а бар три године са најмање врло добром годишњом оценом, да се против њега не води кривични поступак и да није кривично осуђиван. Посебни услови се односе на то да кандидат поседује возачку дозволу најмање "Б" категорије, да поседује важеће лекарско уверење.

Након успешне основне, креће специјалистичка обука. Оно што је карактеристично за ову врсту обуке јесте што непрекидно траје: припадник се усавршава све време док је активан у Јединици. Ово подразумева свакодневне тренинге у теретани, стрељани, борилишту, на полигону, али и похађање специјалистичких курсева попут алпинизма, снајперизма, роњења, обезбеђивања ВИП особа, курсева за водиче службених паса итд. Резултати се константно прате и утичу на формирање годишње оцене сваког припадника од које зависи његов напредак у оквиру саме јединице.

⁹⁹<http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/>

Преузето са:<https://sr.wikipedia.org/sr-ec/>

2.23. Хеликоптерска јединица

Хеликоптерска јединица је јединица за ваздушну подршку полиције. Јединица води своје порекло од 1967. године, а у садашњем облику основана је 2002. Године.

Хеликоптерска јединица основана је у априлу 1967. године, када је Белл 47 J-2 достављен Републичком секретаријату Социјалистичке Републике Србије. Хеликоптер је донирао Савезни геолошки институт Социјалистичке Федеративне Републике Југославије који га је користио за геолошка истраживања уранијума.

Од 1980. године у службу су бројни хеликоптери нове генерације са млазним моторима.

Савезни секретаријат за унутрашње послове основао је хеликоптерску ескадрилу током 1960-их, набавивши низ хеликоптера. Ова ескадрила је распуштена 1992. године и интегрисана је у Републички секретаријат за хеликоптере унутрашњих послова¹⁰⁰.

¹⁰⁰ <http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdpp/helikopterska+jedinica/hj>.

1992. године у новој Републици Србији основано је Министарство унутрашњих послова а(МУП)), које се састоји од Службе јавне безбедности (Ресор Јавне Безбедности (РЈБ)) која је надгледала милиција (касније преименована у полицију (полиција) 1996.) и Служба државне безбедности (Ресор Државне Безбедности (РДБ)). Служба државне безбедности такође је одржавала ваздухопловну јединицу са флотом хеликоптера.

Октобра 2001. године, хеликоптери су први пут јавно представљени током заједничке вежбе са Оружаним снагама Србије и Црне Горе. Године 2002. Министарство унутрашњих послова је реорганизовано након распуштања РДБ-а, чиме је ваздухопловна јединица РДБ-а интегрисана у хеликоптерску јединицу полиције.

Хеликоптерска јединица преузима широк распон улога за полицију и МУП, укључујући:

- Превоз људи и имовине
- Помоћ Управи полиције
- Праћење границе у сарадњи са Управом граничне полиције
- Контрола саобраћаја у сарадњи са Управом саобраћајне полиције
- Подршка Специјалне антитерористичке јединице, укључујући падобранство и жандармерију
- ВИП превоз
- Медицинска евакуација
- Потрага и спасавање
- Ваздушно гашење пожара.

Хеликоптерска јединица има сопствену школу летења за обуку својих пилота, а такође има и своје ваздухопловне техничаре за сервисирање својих хеликоптера.

Непосредно се ангажује на пословима заштите безбедности грађана а посебно на откривању и хватању терористичких и криминалних група и појединаца, лишавања слободе опасних криминалаца, успостављање јавног реда и мира када је нарушен у

већем обиму, обезбеђивање скупова и транспорта високог ризика, за вршење послова контроле границе, контроле саобраћаја, гашења пожара, организовање и спровођење службе трагање и спасавање.

Хеликоптерска јединица пружа услуге и другим органима и институцијама.

Преузето са: <https://sr.wikipedia.org/sr-ec/>

2.24. Преговарачки тим

Преговарачки тим МУП-а Србије формиран је 2004. године и овлашћен је запреговарачке активности током решавања кризних ситуација. Циљ је да се конфликтне ситуације реше мирним путем. Тим се ангажује у случајевима талачких ситуација, побуна у затворима, запоседања објеката, претњи самоубиством и убиством, претњи полицији или трећим лицима оружјем или експлозивним средствим.

Терористички акти и кривична дела, чија је карактеристика покушај остваривања циљева противправним лишавањем слободе људи уз претњу угрожавања њиховог

живота и здравља, спадају у ред оних која у највећој мери доводе до узнемирења јавности и потенцијално дубљих друштвених криза. Експанзија талачких ситуација и отмица с обзиром на политичка, економска и социјална кретања захтева отклањање уочених пропуста у досадашњем раду полиције и методолошко и техничко унапређење концепта решавања ових случајева. Ослобађањем талаца учешћем Преговарачког тима постиже се измена ставова и понашања супротстављене стране током кризних ситуација, уз одустајање од сопствених захтева чиме се постиже њихова преоријентација у складу са интересима преговарача. Због дуготрајности и сложености преговарачког процеса, обавезно је ангажовање ободлуку о ангажовању ПТМ доноси Директор полиције¹⁰¹. На захтев начелника надлежне управе, односно лица које он овласти, на чијем подручју је дошло до конфликтне ситуације, у мање сложеним конфликтним ситуацијама које су локалног значаја, координатор ПТМ може ангажовати и део ПТМ.

Захтев за ангажовање ПТМ треба да садржи неопходне наводе о: детаљаном опису конфликтне ситуације и захтевима виновника уколико су познати, разлозима за ангажовање и циљевима који се желе постићи ангажовањем ПТМ и лицу које је одређено за руководиоца акције. Подносилац захтева за ангажовање ПТМ је руководилац акције, односно лице које он одреди. Руководилац акције у којој се ангажује ПТМ дужан је да обезбеди: блокаду лица места и друге мере обезбеђења лица места, оперативне податке од значаја за рад ПТМ, присуство одређених лица по налогу координатора (рођак, лекар, свештеник...), лекарску екипу за пружање прве медицинске помоћи и услове за рад чланова ПТМ (смештај, храна, пиће, графотехнички прибор...), а нарочито оне који се односе на безбедност учених преговарача или преговарачких тимова.

Чланови ПТМ за свој рад у тиму одговарају координатору. Радно место Координатора преговарачких тимова МУП-а је систематизовано у оквиру Кабинета директора полиције. Преговарачки тим Министарства састоји се од више тимова.

¹⁰¹ http://arhiva.mup.gov.rs/cms_lat/direkcija.nsf/pregovaracki-tim-nadleznost.h

Тимовима непосредно руководе вође тимова, при чему се по потреби, тимови смењују у раду на сваких 10 до 12 сати

Сваки тим чине:

-вођа тима

-први преговарач

-други преговарач

-документалиста

-психолог

-преговарач задужен за опсервацију породице жртве и

-стручњак за оперативно-техничку подршку

Преузето са: <https://sr.wikipedia.org/sr-ec/>

3. Организационе јединице ван седишта Дирекције полиције

Подручне полицијске управе представљају координационе организационе јединице, ван седишта Дирекције полиције, настале њеном територијалном диференцијацијом.

Уредбом о начелима утврђено је 27 полицијских управа од тога 26 подручних полицијских управа и Полицијска управа за град Београд¹⁰². На подручју сваке полицијске управе као унутрашње организационе јединице сходно територијалном принципу образоване су полицијске станице и полицијске испоставе.

Организација Дирекције полиције успостављена је тако да се посредством подручних полицијских управа, полицијски послови обављају на целој територији Републике Србије. Основни задатак организационих јединица Дирекције полиције ван њеног седишта односно подручних полицијских управа јесте да извршавају све послове из надлежности Дирекције полиције на територији за које су образоване. Уредбом о начелима, утврђене су подручне полицијске управе и полицијске станице, њихова подручја и седишта¹⁰³.

¹⁰² Поред полицијских управа, као територијално диференцирана организациона јединица у седишту Дирекције полиције образована је Координациона управа за Косово и Метохију. Њен задатак је обједињавање рада икоординирања рада полицијских управа и полицијских станица са подручја Косова и Метохије које обављају законом утврђене полицијске и друге унутрашње послове, аускладуса особеним својствима и посебним условима на Косову и Метохији. Полицијски послови које ова управа обавља највећим делом се односе на делокруг рада Управе за управне послове односно издавање извода и решење о држављанствима, извода из матичних књига рођених и умрлих и обављање разних провера које омогућавају грађанима са подручја Косова и Метохије да на подручју Републике Србије и изван њених граница уз одређену документацију коју издаје ова управа остваре нека своја права.

¹⁰³ На територији Републике Србије на којој је месно надлежно МУП образује се, са седиштем и за територију града Београда - Полицијска управа за град Београд. У општинама на територији града Београда образују се полицијске станице. На територији Републике Србије на којој је месно надлежно МУП образују се и подручне полицијске управе, са седиштима и за подручја, и то: 1) Полицијска управа у Бору - за општине: Бор, Кладово, Мајданпек и Неготин; 2) Полицијска управа у Ваљево - за општине: Ваљево, Лајковац, Љиг, Мионица, Осечина и Уб; 3) Полицијска управа у Врању - за општине: Босилеград, Бујановац, Владичин Хан, Врање, Прешево, Сурдулица и Трговиште; 4) Полицијска управа у Зајечару - за општине: Бољевац, Зајечар, Књажевац и Сокобања; 5) Полицијска управа у Зрењанину - за општине: Житиште, Зрењанин, Нови Бечеј, Нова Црња и Сечањ; 6) Полицијска управа у Јагодини - за општине: Деспотовац, Јагодина, Параћин, Рековац, Свилајнац и Ћуприја; 7) Полицијска управа у Кикинди - за општине: Ада, Кањижа, Кикинда, Нови Кнежевац, Сента и Чока; 8) Полицијска управа у Крагујевцу - за општине: Аранђеловац, Баточина, Кнић, Крагујевац, Лапово, Рача и Топола; 9) Полицијска управа у Краљеву - за

Послови подручне полицијске управе утврђени су у члану 24. Закона о полицији, према коме подручна полицијска управа на подручју општине у којој је њено седиште непосредно обавља полицијске и друге послове и остварује локалну сарадњу, затим на подручју за које је образована прати и анализира стање безбедности, координира и контролише рад полицијских станица и обезбеђује остваривање локалне сарадње и одговорности; учествује по потреби у обављању послова из делокруга полицијских станица; предузима мере обезбеђења одређених лица и објеката; обавља друге послове утврђене посебним прописима и другим актима.

Полицијска управа за град Београд у односу на подручне полицијске управе има сложенију организациону структуру. У Полицијској управи за град Београд, управе су основне организационе јединице (нпр. Управа полиције, Управа криминалистичке полиције и др.), поред управа образоване су и самосталне организационе јединице (нпр. Полицијска бригада и Дежурна служба). У саставу управа као унутрашњих организационих јединица образована су одељења у чијем саставу се налазе одсеци, као најниже организационе јединице у саставу управе.

У подручним полицијским управама одељења су основне организационе јединице, а у њиховом саставу образовани су одсеци, док се групе налазе у саставу одсека и оне

општине: Врњачка Бања, Краљево и Рашка;10) Полицијска управа у Крушевцу - за општине: Александровац, Брус, Варварин, Крушевац, Трстеник и Ћићевац;11) Полицијска управа у Лесковцу - за општине: Бојник, Власотинце, Лебане, Лесковац, Медвеђа и Црна Трава;12) Полицијска управа у Нишу - за општине: Алексинач, Гаџин Хан, Дољевац, Мерошина, Ниш, Ражањ и Сврљиг; 13) Полицијска управа у Новом Пазару - за општине: Нови Пазар, Сјеница и Тутин;14) Полицијска управа у Новом Саду - за општине: Бач, Бачка Паланка, Бачки Петровац, Беочин, Бечеј, Врбас, Жабал, Нови Сад, Србобран, Сремски Карловци, Темерин и Тител;15) Полицијска управа у Панчеву - за општине: Алибунар, Бела Црква, Вршац, Ковачица, Ковин, Опово, Панчево и Пландиште;16) Полицијска управа у Пироту - за општине: Бабушница, Бела Паланка, Димитровград и Пирот;17) Полицијска управа у Пожаревцу - за општине: Велико Градиште, Голубац, Жабари, Жагубица, Кучево, Мало Црниће, Пожаревац и Петровац;18) Полицијска управа у Пријеполу - за општине: Нова Варош, Прибој и Пријеполје;19) Полицијска управа у Прокупљу - за општине: Блаце, Житорађа, Куршумлија и Прокупље;20) Полицијска управа у Смедереву - за општине: Велика Плана, Смедерево и Смедеревска Паланка;21) Полицијска управа у Сомбору - за општине: Апатин, Кула, Опаџица и Сомбор;22) Полицијска управа у Сремској Митровици - за општине: Инђија, Ириг, Пећинци, Рума, Сремска Митровица, Стара Пазова и Шид;23) Полицијска управа у Суботици - за општине: Бачка Топола, Мали Иђош и Суботица;24) Полицијска управа у Ужицу - за општине: Ариље, Бајина Башта, Косјерић, Пожега, Ужице и Чајетина;25) Полицијска управа у Чачку - за општине: Горњи Милановац, Ивањица, Лучани и Чачак;26) Полицијска управа у Шапцу - за општине: Богатић, Владимирци, Коцељева, Крупањ, Лозница, Љубовија, Мали Зворник и Шабац.

су најниже организационе јединице у одељењима. Поред ових организационих јединица у саставу одељења полиције у подручним полицијским управама образоване су полицијске испоставе, док су у одељењима саобраћајне полиције образоване саобраћајне полицијске испоставе.

У саставу Полицијске управе за град Београд у свим општинама у Београду образоване су полицијске станице. У оквиру сваке од осталих подручних полицијских управа образоване су у општинама на њиховом подручју полицијске станице (укупно 118) изузев у 26 општина у којима је седиште полицијских управа. У њима полицијске управе непосредно обављају полицијске послове, што је рационално организационо решење. У свим општинама могу се образовати и полицијске испоставе. Према Уредби о начелима, подручне полицијске управе образује се за најмање три, а највише осам општина, рачунајући и општину у којој је њено седиште. Једини изузетак, поред Полицијске управе за град Београд, представља у овом погледу Полицијска управа у Новом Саду, која је образована за подручје дванаест општина.

Територија полицијских управа дели се сходно територијалном принципу на унутрашње организационе јединице, полицијске станице и полицијске испоставе. Територија полицијске испоставе дели се на мање целине безбедносне секторе који се у принципу успостављају за територију не мању од територије једне месне заједнице.

3.1. Организација и надлежност полицијских станица

Полицијска станица, на територији општине за коју је образована обавља све полицијске послове од непосредног интереса за остваривање права и извршавање дужности грађана и остварује сарадњу са органима и организационим јединицама локалне самоуправе на територији једне општине. Такве организационе јединице налазе се у свим местима која су седишта општинских органа и организационих

јединица локалне самоуправе, а тежишно обављају задатке: спречавања и сузбијања криминалитета, одржавање јавног реда и мира, контроле и регулисање саобраћаја у насељеним местима и локалним путевима. На њиховом челу је начелник, који у случају полицијских станица са израженом проблематиком има и заменика¹⁰⁴.

Поред, тога, полицијске станице у свом саставу имају: одсек (групу) за сузбијање криминалитета, полицијску испоставу (једну или више истих, нпр. две испоставе опште надлежности), затим одсек (групу) за управне послове (одсеци су присутни у Полицијској управи за град Београд), док у пограничним општинама полицијске станице имају јединствену групу за пограничне и управне послове. Поред полицијских станица у чијем саставу су полицијске испоставе опште надлежности, постоје и полицијске станице мешовитог састава. Наведене полицијске станице састоје се из испостава опште надлежности (једне, али је и могуће више њих) и саобраћајне полицијске испоставе. Ова врста полицијских станица је по бројности најмање заступљена у подручним полицијским управама.

3.2. Организација и подела подручја полицијске испоставе

Полицијска испостава је организациона јединица полицијске станице и одељења полиције у седишту подручних полицијских управа. Полицијском испоставом руководи командир полицијске испоставе, који има заменика и одређен број помоћника¹⁰⁵.

Територија полицијске испоставе дели се на мање целине – безбедносне секторе. Безбедносни сектор формира се на подручју полицијске испоставе и обухвата одређену природну и безбедносну целину, на којој се може ефикасно пратити стање безбедности и организовати извршавање послова и задатка из делокруга

¹⁰⁴ Члан 148 Закона о полицији (“Сл. гласник РС”), бр. 87/2018.

¹⁰⁵ Полицијске испоставе су категорисане и оне могу бити прве, друге и треће категорије. Категоризација полицијске испоставе зависи од величине територије, безбедносне проблематике, густине насељености, инфраструктурних решења, степена урбанизације и слично. Од категорије полицијске испоставе зависи и број полицајаца, руководећих радника и другог административног особља.

Министарства унутрашњих послова. Безбедносни сектор обухвата подручје једне или више месних заједница.

Приликом поделе територије полицијске испоставе на безбедносне секторе треба имати у виду *општи критеријум* територијалне диференцијације, садржан у Упутству о начину организовања и вршења унутрашњих послова на безбедносном сектору, сходно којем територија сектора „не може бити мања од територије једне месне заједнице“, односно да она треба да буде таква да „чини природну и безбедносну целину на којој се може ефикасно пратити стање безбедности и организовати извршавање послова и задатака“¹⁰⁶.

Уважавајући претходно наведено, коначан изглед и величина територије безбедносних сектора биће одређена другим, *посебним критеријумима као што су*: безбедносна проблематика, број и густина насељености становништва, степен урбанизације, привредно економска развијеност, концентрисаност материјалних добара, број и значај објеката, развијеност саобраћаја и туризма, близина државне границе, као и друге регионалне и локалне карактеристике одређеног подручја. У градским подручјима и већим насељеним местима у којима је безбедносна проблематика израженија, утврђује се безбедносни сектори прве категорије, на осталим подручјима сектори.

Слични критеријуми поделе постоје и приликом диференцирања територије сектора на уже целине – позорничке и патролне рејоне. Позорничка и патролна активност представљају основни начин територијалног и превентивно-репресивног обављања послова полиције, с циљем спречавања кривичних дела и прекршаја, хватања њихових извршилаца и њиховог привођења надлежним органима и пружања помоћи грађанима. На изглед и величину позорничког и патролног рејона, пре свега, утичу *следећи критеријуми*: број и значај објеката, густина насељености, густина

¹⁰⁶Упутство о начину организовања и вршења унутрашњих послова на безбедносном сектору од 1. 7. 1997. године.

саобраћаја, стање јавног реда и мира, структура и број извршених кривичних дела и прекршаја, и друге околности од значаја за безбедност.

Начелник подручне полицијске управе писменом одлуком утврђује патролне и позорничке рејоне у оквиру безбедносних сектора зависно: од броја и значаја објеката; густине насељености; густине саобраћаја; стања јавног реда и мира; структуре и броја извршених кривичних дела и прекршаја и других околности од значаја за безбедност¹⁰⁷.

Позорнички рејони формирају се у градовима, већим насељеним местима, индустријским центрима и одређеним туристичким насељима. Позорнички рејон формира се на неком ужем делу безбедносног сектора, на коме би без присуства униформисане полиције у одређено доба дана или ноћи или у току свих 24 часа могло доћи до учесталијег вршења кривичних дела, прекршаја против јавног реда и мира и других облика угрожавања безбедности. Позорнички рејон обухвата, по правилу, једну или одређен број улица или само део веће улице, или засебно само трг или трг са околним улицама, а може обухватити одређен већи објекат или простор који припада том објекту, као што је нпр. железничка или аутобуска станица, лука, простор око зграда важнијих државних органа и слично. Позорнички рејони могу бити стални, повремени и сезонски.

Патролни рејон је део безбедносног сектора који је површински већи од позорничког рејона¹⁰⁸. Безбедносни сектори прве категорије обично садрже два патролна рејона док сектори садрже само један патролни рејон. Величина патролног рејона је по правилу таква да једна пешачка патрола у току смене у трајању од осам часова може патролни рејон обићи неколико пута. Патролна делатност може бити организована у оквиру безбедносног сектора, или као заједничка делатност на више сектора што зависи од потреба службе и других услова и могућности.

¹⁰⁷ Број патролних рејона зависи од величине безбедносног сектора и заступљености безбедносне проблематике.

¹⁰⁸ С. Милетић, С. Југовић, Право унутрашњих послова, наведено дело, стр. 225.

Полазећи од горе наведених критеријума за одређивање територије безбедносних сектора и позорничких и патролних рејона, може се закључити да су они скороидентични и да су у њима садржани скоро сви чиниоци који одређују „окружење“ у којем се врши полицијска функција на одређеном простору.

Једна од најбитних карактеристика секторског начина рада јесте устаљеност полицајаца на безбедносном сектору, што подразумева да исти полицајци у дужем временском периоду (неколико година) обављају позорничке, патролне и оперативне делатности на истом безбедносном сектору. Секторски начин рада основни је начин рада полиције у превенцији и репресији криминалитета.

Подручје полицијске испоставе односно безбедносни сектори су непрекидно свих 24 часа „покривени“, полицајцима који обављају позорничку, патролну, оперативну и друге делатности на безбедносном сектору¹⁰⁹. Радом на безбедносном сектору, полицајци упознају подручје сектора, улице, објекте, лица, пунткове, места где се учестало врше кривична дела и прекршаји, грађане и слично. У прилици су да путем патролне, оперативне и позорничке делатности кроз сменски рад упознају стање и прилике на безбедносном сектору и да уочавају појаве и догађаје који су безбедносно интересантни, да прикупљају обавештења од грађана и од пријатељских и познаничких веза на безбедносном сектору.

3.3. Сектори у министарству унутрашњих послова

Најважније организационе јединице МУП, осим полиције (Дирекције полиције) су сектори.

Сектори су организационе јединице МУП, чијим радом се остварају услови за несметано функционисање осталих организационих јединица МУП, посебно полиције, тј. Дирекције полиције. На челу сектора су начелници који су уједно и помоћници

¹⁰⁹У пракси је забележено да полицајци цео свој радни стаж обављају послове на једном безбедносном сектору. Полицајац који је устаљен на безбедносном сектору упознаје подручје сектора, проблематична лица, објекте, пунткове и слично.

министра, они се као и директор полиције, бирају путем конкурса. Укупно постоје четири сектора и то: Сектор финансија, Сектор људских ресурса и заједничких послова, Сектор за аналитику, телекомуникације и информационе технологије, Сектор унутрашње контроле и Сектор за ванредне ситуације.

1.Сектор финансија, људских ресурса и заједничких послова обавља послове којима се стварају услови за рад полиције, а који се односе на финансијско-рачуноводствене послове и послове у вези са буџетом, послове набавке, имовинске и друге материјалне послове, послове управљања пројектима финансираним из фондова Европске уније, персоналне и радно-правне послове, послове писарнице и архиве, послове изградње и одржавања објеката, експлоатације и одржавања возила, послове организовања и обезбеђења исхране и смештаја и других угоститељских услуга припадника МУП, стручно оспособљавање полазника основне полицијске обуке, стручно усавршавање припадника МУП (тренинг), издавачку делатност за потребе стручног образовања, оспособљавања и усавршавања и логистичких послова које су у функцији образовне делатности, као и друге послове утврђене законом и подзаконским актом донетим на основу овлашћења из закона. У седишту овог сектора образовне су следеће унутрашње организационе јединице и то: Управа за људске ресурсе, Управа за заједничке послове, Управа за послове исхране и смештаја, Управа за стручно образовање, оспособљавање, усавршавање и науку и Одељење за управљање пројектима финансираним из фондова Европске уније.

2.Сектор за ванредне ситуације обавља послове нормативне, управне, организационо-техничке, превентивне, превентивно-техничке, образовне, информативно-васпитне и друге природе за организовање планирање, спровођење, контролу мера заштите живота, здравља и материјалних добара грађана, очувања услова неопходних за живот и припремање за превладавање ситуација у условима пожара, елементарних непогода техничких и технолошких несрећа, дејстава опасних материја и других стања, опасности већих размера које могу да угрозе здравље и животе људи и животну средину или да проузрокују штету већег обима и пружање помоћи код отклањања последица (смањивање и санацију) проузрокованих у

ванредним ситуацијама, а посебно: израде и предлагање закона, норматива и препорука који испуњавају захтеве Европске уније у области заштите и спасавања у ванредним ситуацијама у циљу потпуног правног уређивања за обављање послова; успостављања инситуционалних, организационих и персоналних услова за спровођење заштите и спасавања у ванредним ситуацијама; предузимање превентивних мера ради спречавања избијања пожара и ублажавања последица елементарних непогода, техничко-технолошких несрећа и сл.

3. Сектор унутрашње контроле полиције врши унутрашњу контролу рада полиције нарочито у погледу поштовања и заштите људских права при извршавању полицијских задатака и примени полицијских овлашћења. У оквиру те контроле, Сектор унутрашње контроле полиције превентивно поступа у циљу спречавања свих видова злоупотреба и неправилности ураду, укључујући кривична дела, прекршаје и повреде службене дужности полицијских службеника, на начин утврђен посебним прописом министра.

4. Сектор за аналитику, телекомуникације и информационе технологије обухвата Управу за аналитику, Управу за информационе технологије и Управу за везу и криптозаштиту. Управа за аналитику обавља аналитичко информативне послове из оквира послова јавне безбедности, прати и проучава појаве, догађаје и укупно стање безбедности и заједно са надлежним организационим јединицама предлаже мере и методологију рада за ефикасније функционисање полиције и МУП у целини. Управа за информационе технологије и системе обавља послове организовања, функционисања, развоја, унапређења и експлоатације интегрисаног аутоматског информационог система и логистичке подршке оперативним пословима из домена информационе технологије. Управа за везу и криптозаштиту одговорна је за стручно организовање и функционисање система МУП.

4. Остале организационе јединице у министарству унутрашњих послова

Као организационе јединице Министарства унутрашњих послова Републике Србије, изван састава Дирекције полиције и сектора, образоване су: Кабинет министра, Секретаријат и Служба интерне ревизије.

Кабинет министра је организациона јединица МУП, ранга сектора, која ствара услове за рад министра. Наведене услове ствара стратешким планирањем, међународном сарадњом, решавањем притужби и представки, комуникацијом с медијма, старањем о доступности информација од јавног значаја, као и обављањем безбедносних послова. На челу ове организационе јединице МУП је шеф кабинета министра.

Секретаријат обавља послове који су од интереса за МУП у целини, односно чијим се вршењем обезбеђује несметан, ефикасан и усклађен рад свих организационих јединица у МУП, као и стручне и друге послове за потребе министра, обавља нормативно-правне и опште правне послове, као и стамбене послове. Секретаријат организује припремне активности и непосредно припрема законе и друге прописе из области полицијских и других унутрашњих послова и стара се о њиховом потпуном и благовременом усклађивању са правним системом. Такође, Секретаријат, даје стручна мишљења на нацрте, односно предлоге прописа који се достављају МУП на мишљење или сагласност и пружа стручну правну помоћ унутрашњим организационим јединицама МУП у примени закона и других прописа из области полицијских и других унутрашњих послова.

Служба интерне ревизије обавља послове који се односе на: оперативно планирање, организовање и извршавање задатака ревизије; тестирање, анализе и оцене пословних функција из надлежности МУП у складу са најбољом струковном праксом и стандардима интерне ревизије са међународним стандардима

професионалне праксе интерне ревизије; сачињава извештаје о налазима ревизије са одговарајућим мишљењима и оценама које доставља министру и одговорном лицу субјекта ревизије; обавља ревизије коришћења средстава Европске уније и других међународних организација и институција праћењем спровођења препорука наведених у извештајима из претходних ревизија; давање савета и стручних мишљења приликом увођења нових система и процедура; израда стратешког и оперативних планова и програма рада, који су основа за реализацију функције интерне ревизије; сарадња са Врховном ревизорском институцијом, другим државним органима, међународним и домаћим струковним институцијама и удружењима.

Глава 6.

ОДНОС МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА, ДИРЕКЦИЈЕ ПОЛИЦИЈЕ И УНУТРАШЊИХ ОРГАНИЗАЦИОНИХ ЈЕДИНИЦА

1. Јединство власти у ресору унутрашњих послова

После Уставних промена, доношењем Закона о унутрашњим пословима из 1991. године¹¹⁰, МУП је постао једини орган државне управе надлежан за обављање унутрашњих послова на целој територији.

Правилником о унутрашњој организацији МУП-а¹¹¹, образована је мрежа подручних организационих јединица полиције, чиме је, у ствари полиција централизована, а локални полицијски органи, то јест општински и градски секретаријати унутрашњих послова су подржављени (централизовани), и тако од нецентралних органа постали су подручне организационе јединице централног органа (МУП-а). Таква организација и данас постоји само што су промењени називи секретаријата и органа унутрашњих послова у подручне полицијске управе и станице. У нашем правном систему полиција нема положај јавне службе какав имају установе у области образовања, културе, здравствене заштите и слично, или јавна предузећа која обвљају општекорисне делатности у јавном интересу.

Наши прописи не садрже одредбе о томе шта се подразумева под органима управе, већ само означавају поједине основне органске носиоце „ послова државне управе“. У Уставу Републике Србије (чл.136), истиче се да послове државне управе обављају министарства и други органи државне управе одређени законом¹¹². Нема никакве сумње да је Министарство унутрашњих послова орган државне управе, образован законом о министарствима а не јавна служба.

¹¹⁰ Закон о унутрашњим пословима („Сл. гласник РС“, бр.79/91).

¹¹¹ Правилник о унутрашњој организацији министарства унутрашњих послова („Сл.гласник РС“ бр.14/2009).

¹¹² Чл.136 Устава Републике Србије (“Сл. гласник РС“, бр. 87/2018).

Организација полиције и служби безбедности уређена је осим „општим“ правним режимом који важи за остале органе управе, и „посебним“ правним режимом који важи за полицију и ове службе. Тим правним нормама истичу се особености организације полиције и службе безбедности у Републици Србији. Посебан правни режим ствара комплементарне законске и подзаконске одредбе, који се ближе разрађују актом о унутрашњем уређењу полиције и служби безбедности. МУП и службе безбедности имају своје уредбе о начелима за унутрашње уређење које доноси влада на основу специјалног законског овлашћења и своје акте о унутрашњем уређењу којим се полиција и ове службе, због природе послова, које обављају другачије организују од осталих органа државне управе.¹¹³

Правилник о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места у Министарству Унутрашњих послова¹¹⁴ доноси министар надлежан за унутрашње послове уз сагласност Владе Републике Србије и њиме се уређују организационе јединице МУП, одређује њихов делокруг, уређују организација, седишта и подручја за која се образују, начин руковођења организационим јединицама и начин програмирања, планирања и извршавања послова у МУП. Према Правилнику о уређењу министарства унутрашњих послова¹¹⁵, рад и руковођење организовани су на функционалан, територијалан и објективни начин, преко организационих јединица у седишту МУП-а и територијалних организационих јединица, односно подручних полицијских управа.

Министарство, у складу са законом, непосредно сарађује са органима државне управе, другим органима, органима територијалне аутономије, јединицама локалне самоуправе и имаоцима јавних овлашћења (члан 16 Закона о полицији).¹¹⁶ Као што је већ речено, према Закону о полицији „полицију чини заокружена област рада Министарства унутрашњих послова за коју се образује Дирекција полиције“ (члан 1, став 1). Законодавац је комбиновањем функционалног и органског мерила

¹¹³ С. Југовић, Управна функција полиције, наведено дело, стр. 51.

¹¹⁴ Правилник о уређењу министарства унутрашњих послова („Сл.гласник РС“ бр. 14/2009).

¹¹⁵ Правилник о уређењу министарства унутрашњих послова („Сл.гласник РС“ бр. 14/2009).

¹¹⁶ Члан. 16 Закона о полицији („Сл. гласник РС“, бр. 87/2018)..

практично ставио знак једнакости између МУП-а и Дирекције полиције, у циљу јачања њене оперативне независности и деполитизације. То се види по томе што сектори изван Дирекције полиције (осим оног који обавља пратеће послове- Сектора финансија, људских ресурса и заједничких послова) у организационом и функционалном смислу такође јесу полиција и обављају полицијске и друге послове (Сектор унутрашње контроле, Сектор за ванредне ситуације). На овај начин полиција је по свом значају „изнад“ органа управе у саставу, практично се поклапа са МУП-ом.¹¹⁷ Дирекције, као органи управе обављају, како се у закону каже, стручне и са њима повезане послове што је карактеристика управних организација. Само што управне организације имају већи степен самосталности од органа управе у саставу самосталног.¹¹⁸

У Дирекцији полиције образују се организационе јединице утврђене законом и уредбом, на начин да су јединице у седишту радно и функционално повезане са одговарајућим подручним организационим јединицама тако да сродне полицијске послове из свог делокруга обављају на централном, регионалном и локалном нивоу.

За рад организационих јединица којима руководе и за свој рад одговорни су:

- 1) директору полиције - начелници управа и команданти специјалних јединица полиције у седишту Дирекције полиције, начелник полицијске управе за град Београд и начелници подручних полицијских управа.
- 2) начелнику полицијске управе за град Београд - начелници управа у њеном седишту и командири полицијских станица у општинама.
- 3) начелнику подручне полицијске управе - начелници одељења у њеном седишту и командири полицијских станица у општинама.

Делокруг и организацију унутрашњих организационих јединица утврђује министар. Министар, по прибављеном мишљењу директора полиције, именује и разрешава полицијског службеника – руководиоца унутрашње организационе јединице.

¹¹⁷ С. Југовић, Управна функција полиције, наведено дело, стр. 48.

¹¹⁸ Ibidem, стр. 47.

Одговорност према линијском принципу је одговорност за поједину групу послова (криминалитет, јавни ред и мир, безбедност саобраћаја и друго). Поред одговорности за поједине врсте послова, руководиоци организационих јединица одговарају и за извршавање послова и задатака на одређеној територији. Тако, нпр. начелник полицијске станице за извршавање послова и задатака из надлежности полицијске станице одговара начелнику полицијске управе, а начелник полицијске управе за целокупно стање безбедности и извршавање других унутрашњих послова одговара директору полиције. Поред поделе рада, специјализације и груписања послова, полицију Републике Србије карактерише и делегирање ауторитета и изражена централизација у вертикалном правцу и одређена децентрализација у хоризонталном правцу¹¹⁹.

Овакав однос централизованог и децентрализованог уређења подразумева да руководство организационих јединица у седишту МУП (Дирекције полиције, сектора и управа у њиховом седишту) доноси стратегијске одлуке, а руководство полицијских управа (начелници одељења у полицијским управама) оперативне одлуке односно оперативним активностима спроводе стратегијске одлуке донете у седишту МУП.¹²⁰

На овај начин руководство у седишту МУП ради реализације својих одлука у полицијским управама врши делегирање ауторитета на ниже руководиоце односно начелнике одељења у полицијским управама. Ауторитет се може делегирати у два смера: вертикално, по линији ауторитета, пратећи формалну линију руковођења путем које се ауторитет преноси од врха, преко средњег нивоа руковођења до оперативних руководилаца (начелника управа у седишту на начелника одељења у полицијским управама и на командире полицијских испостава) и хоризонтално

¹¹⁹ Централизација у суштини означава контролу са једног места (из једног центра) у организацији, а децентрализација деобу такве контроле на више места. Као што је немогуће спровести пуну централизацију, тако се и код децентрализације морају обезбедити средства за повезивање делова у целину, јер њена буквална примена (без таквих средстава) води организацију у хаос. Из тих разлога тежи се оптималној мери комбинације централистичких и децентралистичких елемената.

¹²⁰ С. Југовић, Управна функција полиције, наведено дело, стр. 55.

изван линије ауторитета, по основу знања и способности у процес у коме су укључени и појединци изван организације.

Овакав начин подређености и надређености у полицијској организацији омогућава одговорност руководиоца за поједину врсту послова и одговорност за стање безбедности на одређеној територији. Министарство контролише рад органа у саставу као и рад унутрашњих организационих јединица. Контрола се врши по херархијском систему односно систему подређености нижих инстанци вишим инстанцама.

Дирекција полиције је овлашћена да када оцени да је то потребно преузме непосредно обављање појединих послова од подручне полицијске управе, а директор полиције да образује одговарајућа радна тела и утврди њихове задатке, овлашћења и начин рада.

С обзиром да се за обављање полицијских послова у седишту Дирекције полиције образују се управе и специјалне јединице полиције, у седишту полицијске управе за град Београд образују се управе и полицијске станице у општинама, у седишту подручне полицијске управе образују се одељења и ван седишта- полицијске станице у општинама, тако да је основни задатак организационих јединица Дирекције полиције ван њеног седишта односно подручних полицијских управа да извршавају све послове из надлежности Дирекције полиције на територији за које су образоване што укључује и међусобну сарадњу. Полиција, то јест, њена организација, делатност и контрола уређени су и посебним правним режимом у односу на остале органе државне управе. За полицију и МУП су правне норме о контроли управе општи правни режим. МУП је разуме се орган државне управе, и све што се тиче контроле управе важи и за МУП. Али, поред тога због специфичности делатности полиције контрола полиције је и додатно уређена, посебно за полицију у посебно правном режиму, материјалним и процесним одредбама у такозваним полицијским прописима (Закону о полицији и другим полицијским законима, прописима али и интерним актима који нису прописи). Посебан правни режим укључује и посебне

норме о контроли полиције. Овде најбоље резултате даје комбинована контрола-унутрашња и спољашња.

Спољашња контрола- Да би се проверили начини до којих је полиција долазила до доказа и елиминисали, евентуални, илегално прибављени докази, повећао се и напор ка развоју спољашње контроле.

-Судска контрола је најзначајнији вид спољашње контроле. Она је накнадна и своди се на проверу индивидуалног понашања припадника полиције. Проблем овог вида контроле постају неуједначени ставови судија, па и судске праксе у целини. (Закон о полицији члан 221.)¹²¹

Један од битних циљева унутрашње контроле је провера законитости и правилности поступања припадника полиције у случајевима када се указује на злоупотребе и прекорачења овлашћења, односно на кршење људских права. **Унутрашња контрола** у виду интерне контроле неопходна је за функционисање полиције и обухвата контролу извршавања свих задатака, она може бити редовна (планирана) и ванредна (по потреби изненадна и ненајављена). Контролу организује и спроводи надлежни руководилац у полицији, а по његовом овлашћењу могу је спроводити и друга лица. По правилу приликом контроле поштује се инстанциони положај (ранг) организационих јединица у полицији. Припадници полиције овлашћени за вршење контроле дужни су да пруже доказ да они представљају контролоре, а контрола обухвата увид у списе предмета, извештаје и друге списе као и обилазак запослених. По обиму подсећа на потпуни управни надзор јер обухвата контролу аката, рада и вршења инспекције.

Унутрашња контрола¹²² рада полиције утврђена је Законом о полицији те се она остварује кроз два посебно уређена облика — институционални чији је носилац Сектор унутрашње контроле полиције и кроз контролу путем решавања притужби на рад полиције. Такође, унутрашњу контролу полиције и целог министарства врши

¹²¹ Члан 221 Закона о полицији (“Сл. гласник РС“, бр. 87/2018).

¹²²С. Милетић, С. Југовић, Право унутрашњих послова, наведено дело, стр.98.

и Сектор интерне ревизије који као предмет контроле има законитост финансијског пословања.

Први вид унутрашње контроле јесте Сектор унутрашње контроле¹²³. Начелник Сектора унутрашње контроле је дужан да подноси министру извештаје о раду, као и надлежном јавном тужиоцу подноси извештаје о радњама предузетим у циљу расветљавања у кривичних дела. Народна скупштина на захтев Владе и тела надлежног за унутрашње послове, може захтевати од министра да подноси извештај о раду Сектора унутрашње контроле. У року од три месеца током календарске године, Сектор подноси извештај о раду за претходну годину на основу статистичких података о активностима и постигнутим резултатима. Сектор унутрашње контроле врши контролу рада полиције, нарочито у погледу поштовања и заштите људских права при извршавању полицијских задатака и примене полицијских овлашћења. Овлашћена службена лица у Сектору имају при вршењу контроле, сва полицијска овлашћења у погледу својих права и обавеза изједначени су са другим службеним лицима. Министру унутрашњих послова начелник Сектора редовно и периодично подноси извештај о раду.

На основу свега реченог можемо закључити да је дужност полиције да штити слободе и права грађана као и да примењује полицијска овлашћења која су јој поверена али и која морају бити додатно контролисани. Тако је контрола полиције додатно уређена у односу на остале органе државне управе. Самоконтрола је саставни део делатности полиције а контролу врши и сектор унутрашње контроле, као институционални носилац. Такође заживела је и контрола путем решавања притужби, а деценијама се остварује и контрола средстава принуде. Делимично је унапређена и контрола полиције и службе од стране Народне скупштине.

Када је реч о контроли законитости и целисходности управних аката полиције, која је законски регулисана, и која се обавља по изјављеном правном средству (жалби,

¹²³ С. Југовић. Управна функција полиције, наведено дело, стр. 153.

приговору). То је инстанциона контрола која обухвата како контролу законитости тако и контролу целисходности. Поред жалбене контроле, постоји и надзорна или службена контрола која се претежно обавља по службеној дужности, а врше је специјализовани органи или организационе јединице полиције. Оба ова вида су значајна за унутрашњу контролу полицијске делатности. Инстанциона контрола управног поступања у полицијским пословима обезбеђена је начелом двостепености, према којем се може уложити одговарајуће правно средство против првостепених одлука подручних организација полиције. По овим редовним средствима поступа, односно решава виша инстанца, по правилу односна организациона јединица у седишту министарства. По жалбама против управних аката подручне полицијске управе за град Београд и других подручних полицијских управа решавају, зависно од питања, односне организационе јединице у седишту Министарства.

Деконцентрацијом централизовано организоване полиције (МУП-а) ублажава се централизам тако што се извесна самосталност додељује подручним полицијским управама и полицијским станицама, а истовремено се задржавају најважније предности централизовано организоване полиције. Тако, предност да је одлучилац „ближи ствари“, посебно код територијалне централизације, задржава се такође деконцентрацијом код полицијских ствари, јер се полицијске станице образују за сваку општину а подручне полицијске управе за најмање три општине. Полицијске станице и подручне полицијске управе су оперативни одлучиоци што је за остваривање безбедности и обављање унутрашњих послова најбитније.¹²⁴

Из свега наведеног анализом односа између Министарства унутрашњих послова, Дирекције полиције и организационих јединица можемо закључити да организационе јединице у ресору унутрашњих послова имају већи степен самосталности у односу на организационе јединице у другим ресорима. Разлог је пре свега у природи полицијске делатности која се превасходно остварује као физичка делатност у правном поретку, из чега произилази као нужно да организационе

¹²⁴ С. Југовић, Управна функција полиције, наведено дело, стр.56.

јединице у ресору унутрашњих послова имају већи степен самосталности од организационих јединица у другим ресорима.

2. Однос министарства унутрашњих послова и дирекције полиције

С обзиром да је у Републици Србији за обављање полицијских послова надлежан један орган на читавој државној територији, што значи да је полиција централизовано организована а Министарству унутрашњих послова је поверено вршење ових делатности. Овај орган образован је Законом о министарствима. Он је самостални, централни и оружани орган државне управе, образован за обављање унутрашњих послова. Тако да се сва организациона питања своде, заправо на унутрашњу организацију те полиције, дакле МУП-а.

„Унутрашњи послови су законом утврђени послови државне управе, које обавља Министарство, а чијим обављањем се остварује и унапређује безбедност грађана и имовине, пружа подршка владавини права и обезбеђује остваривање Уставом и законом утврђених људских и мањинских права и слобода, као и други, са њима повезани послови из утврђеног делокруга и надлежности Министарства“.¹²⁵ (члан 2, Закона о полицији).

„Послове које Министарство унутрашњих послова обавља а спада у послове државне управе јесу: заштита живота, личне и имовинске безбедности грађана; спречавање и откривање кривичних дела и проналажење и хватање учинилаца кривичних дела и њихово привођење надлежним органима; одржавање јавног реда и мира; пружање помоћи у случају опасности; обезбеђивање зборова и других окупљања грађана; обезбеђивање одређених личности и објеката, укључујући и страна дипломатска и конзуларна представништва на територији Републике Србије; безбедност, регулисање и контролу саобраћаја на путевима; безбедност државне границе и контролу преласка границе и кретања и боравка у граничном појасу; боравак странаца; промет и превоз оружја, муниције, експлозивних и одређених других

¹²⁵ Члан 2 Закона о полицији (“Сл. гласник РС“, бр. 87/2018).

опасних материја; испитивање ручног ватреног оружја, направа и муниције; стварање услова за приступ и реализацију пројеката из делокруга тог министарства који се финансирају из средстава претприступних фондова Европске уније, донација и других облика развојне помоћи; заштиту од пожара; држављанство; јединствени матични број грађана; пребивалиште и боравиште грађана; личне карте; путне исправе; међународну помоћ и друге облике међународне сарадње у области унутрашњих послова, укључујући и реадмисију; илегалне миграције; азил; обучавање кадрова; управно решавање у другостепенем поступку по основу прописа о избеглицама, као и друге послове одређене законом“.

По речима Југовића: „Задатак Министарства је да обезбеђује претпоставке за оперативну независност. Полиција има већи степен независности од других државних органа у обављању полицијских послова и других законом одређених послова за које је Полиција одговорна. Оперативна независност Полиције не односи се на дужности Полиције утврђене законом којим се уређује кривични и прекршајни поступак“.¹²⁶

„Министарство обезбеђује организационе претпоставке за рад Полиције, у складу са усвојеним јавним политикама и стратешким актима Народне скупштине и Владе, а нарочито за јачање поверења између јавности и Полиције, за развој полицијске етике и професионализма, као и за спречавање и сузбијање корупције у Полицији“ (члан 12. Закона о полицији).¹²⁷

Такође је битно истаћи да је у оквиру Министарства предвиђено и образовање сектора који треба да обезбеђују услове за рад полиције (њима руководе помоћници министра), а „Министарство обезбеђује и друге организационе претпоставке за рад полиције.

Као што Југовић истиче „на овај начин се одређује положај полиције, која је

¹²⁶С. Југовић, Управна функција полиције, наведено дело, стр. 52.

¹²⁷ Члан 12 Закона о полицији (“Сл. гласник РС“, бр. 87/2018).

најзначајнији део Министарства унутрашњих послова и која се одваја од Сектора за заштиту унутрашње контроле полиције, Сектора финансија људских ресурса и заједничких послова и сл. При том, два прво наведена сектора такође чине полицију иако су у организационом смислу изван дирекције полиције, док Сектор финансија, људских ресурса и заједничких послова обавља тзв. пратеће послове. Сектором руководи помоћник министра који је истовремено и начелник сектора.¹²⁸

По речима Југовића, Законом о полицији¹²⁹ „уређен је однос полиције и министарства тако да Министарство ствара услове за рад полиције. Активности су углавном планске, усмеравајуће и надзорне. МУП јесте орган државне управе али полиција није орган у саставу МУП-а. Наиме према Закону о државној управи¹³⁰ (чл.28 став 2), орган у саставу образује се за извршне односно инспекцијске и са њима повезане стручне послове, ако њихова природа или обим захтевају већу самосталност од оне коју има сектор у Министарству. Према важећем Закону о државној управи могу да се формирају три облика: Управе, Инспекторати и – један нови облик који се до сада користио искључиво за управне организације – Дирекција. Притом Дирекција се образује за стручне и њима повезане послове који се по правилу односе на привреду¹³¹ (члан 29 став 2). Дирекције, као органи управе обављају, како се у закону каже, превасходно стручне и са њима повезане управне послове, што је карактеристика управних организација. Тако назив Дирекције, као органа управе у саставу, уноси додатну конфузију и може навести на помисао да је примера ради Дирекција полиције код нас орган управе. Али Дирекција полиције као најважнија организациона јединица обавља превасходно извршне послове (послове државне управе) али не и стручне послове који се односе на привреду. Осим тога, органи управе одређују се законом, што није случај са Дирекцијом полиције“.

Сем што постоје два органа управе у саставу појединих Министарстава под називом „Дирекције“ а то су Дирекција за мере и драгоцене метале, Републичка дирекција за

¹²⁸ С. Југовић, Управна функција полиције, наведено дело, стр. 60.

¹²⁹ Члан 13 Закона о полицији (“Сл. гласник РС”, бр. 87/2018).

¹³⁰ Чл. 28 став 2 Закона о државној управи („Сл. гласник РС“, бр. 30/2018).

¹³¹ Члан 29 Закона о полицији. (“Сл. гласник РС”, бр. 87/2018).

воде и две Дирекције које су посебне организације а то су Републичка дирекција за робне резерве и Републичка дирекција за имовину. Законодавац је комбиновањем функционалног (област рада) и органског мерила (МУП- Дирекција) ставио знак једнакости између МУП-а и Полиције али је указао и на разлику између МУП-а и Дирекције у циљу јачања њене оперативне независности и деполитизације. Упоредивањем делокруга полиције са делокругом МУП-а очигледно је да послови из делокруга МУП-а који не спадају у круг „полицијских послова“ из Закона о полицији спадају у друге послове одређене законом односно послове који су у вези са безбедношћу и са полицијским пословима, или други унутрашњи послови.

Изван Дирекције полиције постоје и сектори (ако изузмемо сектор који обавља пратеће послове- Сектор финансија, људских ресурса и заједничких послова) такође јесу полиција и обављају полицијске и друге послове (Сектор унутрашње контроле, Сектор за ванредне ситуације). На основу свега реченог можемо закључити да је полиција по свом значају „изнад“ органа управе у саставу, практично се поклапа са МУП-ом. Закључујемо да није у систему јавних служби већ државне управе. Такође, важно је истаћи да према Закону о државној управи (члан 3)¹³², „рад органа државне управе подлеже надзору Владе, док Народна скупштина надзире рад органа државне управе преко надзора Владе и чланова Владе. Према, поменутом закону, послове из свог делокруга орган у саставу врши самостално док министар усмерава рад органа у саставу и доноси прописе из њиховог делокруга. Надзор над органом у саставу врши министарство у чијем саставу је орган. Министарство при томе има сва овлашћења која су овим законом прописана“¹³³(члан 49.).

Начела на којима се заснива дирекција полиције јесу начела једностарешинства, субординације. Ова начела се у руковођењу остварују у складу са законом на начин да организационом јединицом руководи један руководилац у складу са описом радног места и према законитим упутствима руководиоца непосредно више

¹³² Члан 3 Закона о државној управи („Сл. гласник РС“, бр. 30/2018).

¹³³ Члан 49 Закона о државној управи („Сл. гласник РС“, бр. 30/2018).

организационе јединице¹³⁴. (члан 13 Уредба о начелима за унутрашње уређење МУП-а).¹³⁵

Своје послове Дирекција обавља непосредно (у свом седишту) и преко подручних организационих јединица (ван свог седишта), преко подручних полицијских управа и полицијских станица. Законом о полицији извршена је расподела послова тако што је одређено које послове на територији целе Републике Србије (изузев АП КиМ), Дирекција полиције обавља из свог седишта, а које обављају подручне полицијске управе и полицијске станице¹³⁶.

Оно што се из свега реченог неминовно може закључити јесте да је расподела извршена тако да се у седишту Дирекције полиције обављају управљачки, плански, студијско-аналитички, контролно-надзорни, криминалистичко-технички (вештачења) послови, као и послови међународне полицијске сарадње на оперативном нивоу. По потреби, из седишта, Дирекција полиције непосредно учествује и у обављању сложенијих послова из делокруга подручних полицијских управа.

Постоје послови које морају да обављају све организационе јединице у седишту Дирекције полиције (планирање, координирање, контрола и др.) како би се обезбедило њено складно функционисање.

Кад је у питању разлика између Дирекције полиције и сектора у МУП и другим министарствима, као и разлика између полицијских службеника и државних службеника у другим министарствима, утицала је да се Законом о полицији на посебан начин уреди попуњавање положаја директора полиције у односу на попуњавање других положаја у МУП и осталим министарствима.¹³⁷

¹³⁴ Члан 13 Правилника о уређењу министарства унутрашњих послова („Сл.гласник РС“ бр. 14/2009).

¹³⁵ Члан 14 Правилника о уређењу министарства унутрашњих послова („Сл.гласник РС“ бр. 14/2009).

¹³⁶ Упоредити чланове 21., 24. и 25 Закона о полицији („Сл. гласник РС“, бр. 87/2018).

¹³⁷ С. Југовић Управна функција полиције, наведено дело, стр.53.

3. Однос министра унутрашњих послова и директора полиције

Дирекцијом полиције руководи директор полиције¹³⁸. Дирекција полиције као основна организациона јединица полиције на територији Републике Србије надлежна је да:

1. прати и анализира стање безбедности, а нарочито појаве које погодују настајању и развоју криминалитета;
2. усклађује, усмерава и контролише рад подручних полицијских управа;
3. непосредно учествује у обављању одређених сложенијих послова из делокруга подручних полицијских управа;
4. обезбеђује спровођење међународних уговора о полицијској сарадњи и других међународних аката за које је надлежна;
5. организује и спроводи криминалистичка вештачења;
6. ствара потребне услове за одржавање и подизање оспособљености и спремности полиције за деловање у ванредним условима; и
7. у полицијским пословима доприноси безбедносно-полицијској и наставно-научној активности¹³⁹.

Према томе, послове Дирекције полиције у седишту обављају: директор са најближим сарадницима; заједнички-организационе јединице у седишту; појединачно-свака организациона јединица у седишту сагласно свом (појединачном) делокругу.

На предлог министра, влада бира директора полиције на период од пет година. Директор полиције је лице које испуњава опште услове за рад у државним органима као и посебне услове за рад предвиђене за рад на пословима полицијског службеника,¹⁴⁰ који има високу школску спрему и најмање 15 година радног стажа на полицијским пословима. Када више кандидата испуњава предвиђене услове,

¹³⁸ На челу дирекције полиције, а тиме и полиције у целини, предвиђено је радно место директора.

¹³⁹ Члан 21 Закона о полицији (“Сл. гласник РС”, бр. 87/2018).

¹⁴⁰ Члан 110 Закона о полицији (“Сл. гласник РС”, бр. 87/2018).

предност има кандидат који има најбоље резултате у обављању полицијских послова¹⁴¹. То значи да министар директно утиче на избор директора самим својим предлогом, те да је и директор полиције подложен унутрашњој контроли. Министар може да захтева извештаје, податке и друга документа у вези са радом полиције. Поред права и дужности утврђених законом којим се уређује рад државне управе министар, у складу са одредбама овог закона, може да захтева посебне извештаје, у вези са радом Полиције и других организационих јединица Министарства, а у погледу мера и радњи које Полиција предузима у складу са Закоником о кривичном поступку, посебне извештаје може да захтева само ради поступања по захтеву јавног тужиоца, односно суда(члан 14 Закона о полицији).¹⁴²

Директор полиције и други руководиоци стратешког нивоа у Министарству дужни су да министру подносе шестомесечне и годишње извештаје о раду, у року од петнаест дана. Представник полиције министру, редовно и на његов посебан захтев, подноси извештаје о раду полиције и о свим појединачним питањима из делокруга полиције. Министар даје полицији смернице и обавезна упутства за рад, уз пуно поштовање оперативне независности полиције. Министар може наложити полицији да у оквиру своје надлежности изврши одређене задатке и предузме одређене мере и да му о томе поднесе извештај.

Министар унутрашњих послова је дужан да извештаје о раду доставља Влади Републике Србије и надлежном одбору Народне скупштине.. На овај начин је успостављена и спољашња контрола полиције која је у складу са уставним и законским овлашћењима. Сектор је у обавези да у року од три месеца од истека календарске године, јавно објављује извештај о раду за претходну годину са основним статистичким подацима о спроведеним активностима и постигнутим резултатима. Тако се повећава поверење у рад полиције и полиција се на тај начин приближава грађанима, те треба имати у виду да Сектор до сада највећи део својих активности заснивао на притужбама и представкама грађана. Начин вршења

¹⁴¹ Члан 21 Закона о полицији (“Сл. гласник РС”, бр. 87/2018).

¹⁴² члан 14 Закона о полицији (“Сл. гласник РС”, бр. 87/2018).

унутрашње контроле тј. поступање самих контролора уредиће министар доношењем подзаконског акта.

ЗАКЉУЧАК

Полиција врши управну власт у посебној управној области: безбедности грађана и њихове државе, односно у области унутрашњих послова. За разлику од других активности полиције, њена управна активност је потпуна (полиција доноси управне акте и предузима управне радње као материјалне операције принуде и ограничења), док су остале њене активности везане за одговарајућу основну али нису и њено мериторно вршење за које је надлежан други носилац. Ово нарочито важи за кривичну и прекршајну активност полиције, јер полиција, вршећи, не доноси кривичне и прекршајне одлуке, него доприноси њиховом доношењу тако што открива извршиоце тих деликата и приводи их органима надлежним за доношење мериторне одлуке ради утврђивања њихове евентуалне одговорности. Вршење управе од стране полиције је процес који има специфичности у свакој од своје три фазе: у организационом, функционалном и контролном. Полиција управну власт врши својим управним овлашћењима које се називају још и полицијским овлашћењима. Њих врши само један орган- МУП. Важећи закон о полицији одређује полицију као заокружену област рада Министарства унутрашњих послова за коју се образује Дирекција полиције. Све са циљем да се изврши деполизација полиције и да професионално мерило буде пресудно у раду полиције. Појам и облици управне власти јесу њена управна овлашћења, већина тих овлашћења има карактер управних радњи. Због тога што вршење полицијских овлашћења често значи продирање у људска права, њихово вршење мора бити прожето одређеним начелима, међу којима су она водећа: начело законитости, сразмерности, целисходности и сарадње. Сврха тих начела је подвођење управе под право и успостављање владавине права у њој. Контрола над вршењем управних овлашћења полиције је од изузетне важности за људска и грађанска права посебно када су та овлашћења везана за могућност употребе непосредне принуде. Примена принуде је законита само ако се истовремено испуне услови за њену примену а то је разлог за употребу принуде као и сразмерност њене примене. С обзиром на њене основне функције односно очување

и успостављање безбедности грађана и државе, полиција је више власт него јавна служба, која је увек делатност од општег јавног интереса тако да и када примењује принуду, полиција то чини у јавном интересу.

Један од најзначајних проблема данашњице када је у питању полиција јесте недостатак поверења у њихово професионално деловање, због све веће корупције и пријема недовољно стручних кадрова у редове полиције као и прикривање правих учинилаца и заташкавања афера чији су актери представници државног врха.

Професионализација наше полиције у највећој мери зависи од образовања полицијских службеника, правилног уређења развоја каријере, обавезног програма стручног усавршавања, оспособљавања и специјализације, као и практичних и примењљивих правних прописа решавање ових питања нас води ка бољем и ефикаснијем раду полицијских службеника.

Полиција у демократији мора водити рачуна о томе да својим поступцима допринесе заштити грађана, нарочито стварању услова за остваривање основних права и слобода која су од суштинског значаја за функционисање демократског процеса — слободе говора, слободе политичког удруживања и окупљања, слободе кретања, слободе од самовољног хапшења и задржавања и др.

ЛИТЕРАТУРА

1. Р. Малеша, Теорије и систем сигурности, Магистрат Сарајево, 2001.
2. Б. Милосављевић, Наука о полицији, Београд: Полицијска академија, 1997.
3. Љ. Тадић, Наука о полицији, Београд, 1988.
4. С. Нешковић, Безбедност и реформе у Србији, Београд, 2006.
5. Ф. Трановски, Енциклопедија права, Геца Кон, Београд, 1923.
6. Б. Милосављевић, Људска права и полиција: стандарди људских права за полицију, Београд: Центар за антиратну акцију 2004.
7. Р. Гаћиновић, Безбедносна функција државе, Београд, 2012.
8. М. Вујаклија, Лексикон страних речи и израза, Београд, 2003.
9. Nova Larousse ексиклопедија том III, Beograd 1999.
10. Б. Бабовић, Полиција у светском поретку, Београд, 1997.
11. Р. Марковић, Уставно право и политичке институције, Београд, 2006.
12. Структура и функционисање полицијске организације, Криминалистичко полицијска академија Београд, 2013 1 том.
13. Структура и функционисање полицијске организације, Криминалистичко полицијска академија Београд, 2013 2 том.
14. З. Ковачевић Организација и надлежност полиције Београд, 2018
15. Д. Субошић, Организација и послови полиције, Криминалистичко полицијска академија Београд, 2013.
16. В. Пилиповић, Д. Јовичић, Јавна безбедност, Нови Сад, 2017.
17. Информатор о раду Министарства унутрашњих послова РС за 2019. годину.
18. С. Југовић, Управна функција полиције, Београд 2013.
19. М. Благојевић, Крајишта средњевековне Србије, војне крајне у југословенским земљама у новом веку, од карловачког мира, Београд, 1989.
20. Б. Милосављевић, Увод у полицијске науке, Београд, 1994.
21. С. Милетић, С. Југовић, Право унутрашњих послова, Београд 2016.
22. М. Петровић, М. Прица, Посебно управно право са међународним управним правом, Ниш, 2014.
23. П. Димитријевић, Управно право, Ниш, 2019.
24. С. Поповић, М. Петровић у сарадњи са М. Прицом, Управно право - општи део, Ниш, 2011.
25. Н. Банчанин, Управно право, Крагујевац, 2002.
26. Д. Васиљевић, Управно право, Београд
27. С. Милетић, Полицијско право, Београд, 1997.

Правни извори:

1. Устав Републике Србије („Службени гласник РС“ број 98/2006).
2. Закон о министарствима („Службени гласник РС“ број 14/2015).
3. Закон о министарствима ("Сл. гласник РС", бр. 62/2017).
4. Закон о полицији („Службени гласник“, број 92/2011).

5. Закон о безбедносној-информативној агенцији ("Сл. гласник РС", бр.36/2018).

Извори на страном језику:

1. Jones G, Organisational Theory- Textand Cases, Prentice Hall, 2000.
2. Mintzberg, H. Structuring of Organizations, Prentice Hall, 1979.
3. Stoner, Dz, Friman,E, Gilbert D, Menadzment, Zelind, Beograd, 2000.
4. Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima. Preuzeto sa: <http://www.poverenik.rs/yu/pravni-okvir-pi/medjunarodnidokumenti-pi/146-univerzalna-deklaracija-o-ljudskim-pravima.html>
5. Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, Službeni list SCG – Međunarodni ugovori, br.9/03

Интернет адресе:

1. <http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/>
2. <https://www.srbija.gov.rs/>
3. http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdpp/Zandarmerija!/ut/p/z1/04_Sj9CPykssy0xPLMnMz0vMAfljo8zi_S19zQzdDYy83X3MjAwczbxN3X3dTYwNTA30w8EKDHAARwP9KPz6vQgpALrAqMjX2TddP6ogsSRDNzMyLV8_IioxLyWxKDe1KDMrEeiGKFRTLDzd3YcMgBh6BnibGRo4GaArcDdzBVoTaG7p4u1qYWzhAVOAx8FuRFVPmnBnumOiooAGqZERQ!!/dz/d5/L0IDUmlTUSEhL3dHa0FKRnNBLzROV3FpQSEhL3NyX1JTXyNMYXRu/
4. http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/sitemap!/ut/p/z1/04_Sj9CPykssy0xPLMnMz0vMAfljo8zi_S19zQzdDYy8LUwMDA0czRzdLQxMLYz8Dcz0w8EKDHAARwP9KEL6o1CVuJu5Ghk4Bppbuni7WhhbeBhAFeCxiIri4KD4oOF7Zj7EkT78gN8Igy8RREQBymaey/?1dmy&urile=wcm%3Apath%3A%2Fpublic_latin%2FPocetna%2FDirekcija_policije%2FOrganizacione%2Bjedinice%2BDirekcije%2Bpolicije%2Bi%2Bpolicijske%2Buprave%2FSpecijalna%2Banti-teroristicka%2Bjedinica%2F
5. <http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdpp/uprava+za+upravne+poslove/uprava+za+upravne+poslove>
6. http://arhiva.mup.gov.rs/cms_lat/direkcija.nsf/granicna-policija.h
7. <http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdpp/helikopterska+jedinica/hj>
8. http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije!/ut/p/z1/04_Sj9CPykssy0xPLMnMz0vMAfljo8zi_S19zQzdDYy8LTzd3QwczQwMPQO8zQwNnAz0w8EKDHAARwP9KEL6o1CVuJu5Ghk4Bppbuni7WhhbeBhAFeCxiIri4KD4oOF7Zj7EkT78gN8Igy8RREQDwgKVJ/?1dmy&urile=wcm%3Apath%3A%2Fpublic_latin%2FPocetna%2FDirekcija_policije%2FOrganizacione%2Bjedinice%2BDirekcije%2Bpolicije%2Bi%2Bpolicijske%2Buprave%2FUprava%2Bsaobracajne%2Bpolicije%2F
9. http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdpp!/ut/p/z1/zVRdc5swEPwrZDo82joQH0rfaOuQFD007bqNeWEeyFgEJAKyafvrg6T1NM607nSSzpQXAdrbu9vTCiXoBiWC7nlJFZeC1vp7nXjp7Dz2rBDsKjx6NgRe5Iz6GBwAX16AMBvngBQcjr-10pQkgvVqi1at7us5nla6-zChFbmTAlqQsE7dpvziqat1Pu8YiblrqSCf6W5rpMZFsu44DkzDIBmHKAGP7z2t8zYtR3d6_CHlRo9IVlHc1qJnwH3BbU5L9Dalbl2w4d0OzIyMG-M8qY744IzTbU9oqC2UQLkDzp0ZvoHuf-btoQjC5hB-AUxodM5Cr8EKrBNbVdeRZ8AbQsu_SxTj9NaVKoLWW3H-U7-3FvaY4CqY-sck5nsmeswGthOwaPcLIXzakC36a4XhqU--ZGU434P5TesD2y9LDynlhiIPFD0yJBXP8svTECFRZiLVVrpcYwtlz6d_yZDa8by6u0sCbUspFPus0M3_4UtdelnL7PutFIgMkxllHduwijnXjXad_b5Vq-9cmmDAMw7iUsqzZOJeNCb8K2cpe93aMRG2zagi2FpfD8GgzLZs0nmD30aLIF1yXZ2ffaASQ

[Ki!/?1dmy&urile=wcm%3apath%3a%2Fpublic_latin%2FPocetna%2FDirekcija_policije%2FOrganizacione%2Bjedinice%2BDirekcije%2Bpolicije%2Bi%2Bpolicijske%2Buprave%2FUprava%2Bkriminalisticke%2Bpolicije%2F](http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdpp/!ut/p/z1/zVRdc5swEPwrZDo82joQX8kbbR2SYo9ju25jXhhZyFg2SETIpu2vr5LG0zjTutNJOlNeBGhv73ZPJ5ShW5QJsucl0VwKUupnvRRbk4_NR4CTgpskwcCEOUj8ZJR4GH9DnBwD85okBZafjP6EMZVToRq_RotktK07zymQXNjSSMi2IDQVXbEv5huSNNPt8w2yQqiSCfyPU1MmsDSu44JRZByizDlCLH17bLbN2jSj7E_6wEmureM2NTt5qTrc_g-6Laigv0KKICuYAWfUK8IKe53vQI-Eq7FHHhQBjIjHRY0L2TGcwMDon4fn7dBDh6AoeAad80maIrpNL4xQ41zdp4MBbQLNW5dNZ_mZItEALY3v4jN-7y3tfcRoPw8hJjqYve846NBdS1aaNs78UZAp-nuG4c8PghRIOc_D_KT1g93XpYe74EI_i6RjcgQMT_Lr0kRebszAy43Izw5CMX0r_4U9Daaaeb-7ustiMphSafdHo9v-ZTVN-Wcnlj9spFkscIshTbMUUU_2dMr_XWjifhQ02dF3XL6UsK9ansrbhVyFr2Rp9x0jU1PM6wsH0qus-rtZlnY8G2H-y6Ogrrsqzs-9g3X2F/?1dmy&urile=wcm%3apath%3a%2Fpublic_latin%2FPocetna%2FDirekcija_policije%2FOrganizacione%2Bjedinice%2BDirekcije%2Bpolicije%2Bi%2Bpolicijske%2Buprave%2FUprava%2Bkriminalisticke%2Bpolicije%2F)

10. http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdpp/!ut/p/z1/zVRdc5swEPwrZDo82joQX8kbbR2SYo9ju25jXhhZyFg2SETIpu2vr5LG0zjTutNJOlNeBGhv73ZPJ5ShW5QJsucl0VwKUupnvRRbk4_NR4CTgpskwcCEOUj8ZJR4GH9DnBwD85okBZafjP6EMZVToRq_RotktK07zymQXNjSSMi2IDQVXbEv5huSNNPt8w2yQqiSCfyPU1MmsDSu44JRZByizDlCLH17bLbN2jSj7E_6wEmureM2NTt5qTrc_g-6Laigv0KKICuYAWfUK8IKe53vQI-Eq7FHHhQBjIjHRY0L2TGcwMDon4fn7dBDh6AoeAad80maIrpNL4xQ41zdp4MBbQLNW5dNZ_mZItEALY3v4jN-7y3tfcRoPw8hJjqYve846NBdS1aaNs78UZAp-nuG4c8PghRIOc_D_KT1g93XpYe74EI_i6RjcgQMT_Lr0kRebszAy43Izw5CMX0r_4U9Daaaeb-7ustiMphSafdHo9v-ZTVN-Wcnlj9spFkscIshTbMUUU_2dMr_XWjifhQ02dF3XL6UsK9ansrbhVyFr2Rp9x0jU1PM6wsH0qus-rtZlnY8G2H-y6Ogrrsqzs-9g3X2F/?1dmy&urile=wcm%3apath%3a%2Fpublic_latin%2FPocetna%2FDirekcija_policije%2FOrganizacione%2Bjedinice%2BDirekcije%2Bpolicije%2Bi%2Bpolicijske%2Buprave%2FUprativni%2Bcentar%2F

Апстракт

У функционалном и организационом смислу, МУП пролази кроз сталне промене. С обзиром да МУП представља посебно организовани државни орган са првенственим задатком да се стара о безбедности људи и Републике, веома је битно како је организован, јер добра организација омогућава ефективно и ефикасно функционисање овог министарства. Организациона структура је резултат процес дизајна у ком се обликују четири параметра организационе структуре: подела рада, груписање послова или департаментализација, делегирање ауторитета и децентрализација и координација. Обликовањем најзначајнијих параметара организационе структуре креирају се раличити модели организационе структуре. Основни услов функционисања и развоја органа унутрашњих послова јесте изградња адекватног модела који ће поседовати задовољавајући ниво флексибилности. Модел организационе структуре Дирекције полиције, који је у раду анализиран, припада категорији сложених модела. Потврдом свих посебних хипотеза, овим истраживањем је потврђена и општа хипотеза истраживања која гласи: Према критеријуму (параметру) груписања послова (департаментализације), Дирекција полиције МУП-а Републике Србије, структурирана је применом мешовитог модела организационих структура.

Кључне речи: полиција, менаџмент, организовање - организација, организациона структура, параметри организационе структуре, модели организационе структуре.

Abstract „Department of the police“

Taking into account the aspect of functionality and organization of work, Ministry of Interior of the RS is in the process of constant changes. The Ministry is organized as a special state authority with the primary mission to take care of citizens and state's safety, therefore its organization is a very important part of the job given that it ensures effective and efficient functioning. The organizational structure is the result of the analysis of the jurisdiction and powers in the Ministry of Interior, in which scope are defined four criteria of organizational structure: division of labor, departmentalization that refers to the process of grouping activities into departments, delegation of authority, decentralization and coordination. Numerous models of organizational structure are defined by establishing most important parameters of the organizational structure. The basic condition for the functioning and development of the authorities of the Ministry is creating of an adequate model that has a satisfactory level of flexibility. Model of organizational structure of the Police Directorate analyzed in this Paper belongs to the category of complex models. In this Paper, not only specific but general hypothesis as well are confirmed, as follows: "According to the criteria (parameters) of grouping activities into division

(departmentalization), Police Directorate of the Republic of Serbia is structured by using a mixed model of organizational structure.

Keywords: Police (Ministry of Interior of the RS), management, organization, organizational structure, the parameters of the organizational structure, organizational structure models.

Биографија студента

Габријела Димитријевић рођена је 23.05.1993. године у Зајечару. Завршила је Гимназију у Зајечару, друштвено језички смер. Правни факултет завршила је 12.02.2018 године. Уписује мастер студије на Правном факултету у Нишу октобра 2018. године, смер унутрашњих послова. Завршила је приправнички стаж у адвокатској канцеларији Митић у Нишу, те активно спрема правосудни испит. Од знања страних језика истиче енглески као и шпански језик. Један од бораца за људска права, као и активиста у многобројним невладиним организацијама, пре свега у организацијама које се боре против насиља над женама. Предани активиста за очување животне средине.